

MANGSA PÉNTAKOSTA 2023

Gesang
ing Salebeting
Roh Katresnan

LEMBAGA PEMBINAAN DAN PENGADERAN

SINODE GEREJA-GEREJA KRISTEN JAWA DAN GEREJA KRISTEN INDONESIA SINODE WILAYAH JAWA TENGAH
Samironobaru 77 kompleks LPPS
Yogyakarta 55281

Mangsa Péntakosta 2023

Téma:

“Gesang ing Salebeting Roh Katresnan”

Kaimpun déning:

Lembaga Pembinaan dan Pengaderan

Sinode Gereja Kristen Jawa dan Gereja Kristen Indonesia
Jawa Tengah

Telepon: 0274 514721

Website: lpps.or.id

Kanggé nggantos cap-capan (dèrèng kalebet ongkos ngintun)
saben buku Rp.

Atur Sapala

Para Sedhèrèk ingkang kinasih ing Gusti Yésus Kristus,

Lembaga Pembinaan dan Pengaderan Sinode GKJ dan GKI SW Jateng ngaturaken panuwun awit sadaya penyengkuyung lan katresnan saking Gréja-gréja ing Sinode GKJ, GKI SW Jawa Tengah punapadéné Gréja-gréja Sinode sanès ingkang sami nyengkuyung paladosanipun LPP Sinode. Wonten ing katresnan punika kita lumampah sesarengan supados saged samidéné nyantosaaken gesang ing Sang Kristus.

“Katresnan” punika tetembungan ingkang asring kita pirengaken. Mugi katresnan ndadosaken daya ingkang tansah mobahaken kita saprelu mujudaken timbalanipun Gusti Allah. Wonten ing mangsa Péntakosta 2023 punika, kita badhé ngraos-raosaken katresnan ingkang mobahaken gesang kanthi jejer “Gesang ing salebeting Roh Katresnan”. Tema punika kapiji gegayutan kaliyan téma mangsa Paska 2023 inggih punika “Wungunipun Sang Kristus Nggegulang Pamulihan miwah Patunggilan”. Inggih namung lumantar katresnan, Pamulihan saha Patunggilan saged èstu mawujud.

Kawiwitan saking andharan ing nginggil punika, téma-téma ing Khotbah, Panyuraos Kitab Suci, bahan Pakempalan Pandonga, Sarasehan, punapadéné Sharing Kegiatan tansah nyuraos bab katresnan. Mirungan ing bahan Pakempalan Pandonga, pasamuwan kaajak supados ngraos-raosaken katresnan saking waosan 1 Korinta 13:4-7 sacara urut.

Bahan punika saged mawujud inggih awit saking penyengkuyungipun para Sadhèrèk ingkang sampun paring pemanggi lan tulisan inggih punika:

1. Pdt. Erni Ratna Yunita - PWG GKJ/GKJ Tengahan
2. Pdt. Edward Raymond S - DPG GKI Jateng/GKI D.I. Panjaitan
3. Pdt. Christiono Riyadi - GKJ Kemadang
4. Pdt. Eko Iswanto - GKJ Medari

5. Pdt. Maria Puspitasari - GKJ Purwokerto
6. Pdt. Ayub Sektiyanto - GKI Kartasura
7. Ibu Sri Wahyaningsih - GKJ Wirobrajan
8. Sdr. Obed Kresna - GKI Ngupasan
9. Sdr. Yudha Adi Putra - Mahasiswa UKDW
10. Sdr. Felliex Yulio Murlyantara - Mahasiswa UKDW
11. Sdri. Cristy Kirana Kusumastuti - Mahasiswa UKDW
12. Sdri. Emmanuela Angela Putri S - Mahasiswa UKDW
13. Sdri. Thalita Yosephine S - Mahasiswa STAK Marturia
14. Sdr. Stevanus Andreas Efraym - Mahasiswa STAK Marturia

Atur panuwun ugi kaunjukaken dhateng para juru pertal, inggih punika: Bp. Pdt. Em. Darsono Eko Noegroho (LPP Sinode), Ibu Pdt. Em. Widdwissoeli M. Saleh (LPP Sinode), Bp. Pdt. Yusak Tri Darmanto (Fakultas Teologi UKDW), Bp. Pdt. Tanto Kristiyono (GKJ Margoyudan Sala), Bp. Pdt. Indar Prasetyotomo (GKJ Wonosari Klaten), Ibu Pdt. Wiwik Wulandari (GKJ Gumulan – Klaten), Bp. Pdt. Uri Christian Sakti Labeti (GKJ Danukusuman), Pdt. Mardita G Kusuma (GKJ Ngempon), Pdt. Heri Windarto (GKJ Gantiwarno), lan Pdt. Agung Jatmiko (GKJ Wirosari).

Pangajeng-ajeng kawula dhateng para Sedhèrèk mugè saget migunakaken bahan punika kanthi kajumbuhaken kaliyan kawontenan ing Gréja piyambak-piyambak.

Kanthi pangucap syukur ing katresnanipun Sang Rama, Sang Putra saha Sang Roh Suci ingkang karana kamuliaanipun boten naté négakaken kita saking katresnanipun, samangké dumugi salami-laminipun. Sumangga kita tansah gegilut mangsa Péntakosta 2023.

Ngayogyakarta, sedinten sabibaripun Rabu Abu 2023

Kairing salam lan pandonga

Pdt. Wisnu Sapto Nugroho

Pdt. Murtini Hehanussa

Dhaptar Isi

Atur Sapala.....	i
Dhaptar Isi	v

Bahan Khotbah

Khotbah Minggu Paska 5.....	1
Khotbah Minggu Paska 6.....	5
Khotbah Sumengkanipun Gusti Yesus	11
Khotbah Minggu Paska 7	17
Khotbah Minggu Pentakosta	23
Khotbah Minggu Trinitas	31

Bahan Liturgi

Liturgi Minggu Paska 5.....	37
Liturgi Minggu Paska 6.....	43
Liturgi Sumengkanipun Gusti Yesus	53
Liturgi Minggu Paska 7	61
Liturgi Minggu Pentakosta	69
Liturgi Minggu Trinitas	79

Bahan Panyuraos Kitab Suci Intergenerasional

Bahan Panyuraos Kitab Suci 1	89
Bahan Panyuraos Kitab Suci 2.....	97
Bahan Panyuraos Kitab Suci 3.....	105
Bahan Panyuraos Kitab Suci 4.....	111

Bahan Pakempalan Pandonga

Bahan Pakempalan Pandonga 1.....	119
Bahan Pakempalan Pandonga 2	123
Bahan Pakempalan Pandonga 3	127
Bahan Pakempalan Pandonga 4	133
Bahan Pakempalan Pandonga 5	137
Bahan Pakempalan Pandonga 6	143
Bahan Pakempalan Pandonga 7	149
Bahan Pakempalan Pandonga 8	155

Bahan Pakempalan Pandonga 9	161
Bahan Pakempalan Pandonga 10	165

BAHAN KHOTBAH

*Minangka satunggaling bakalan, punapa ingkang
kacawisaken ing buku punika prelu dipun olah
malih jumbuh kaliyan kawontenanipun
pasamuwan piyambak-piyambak*

KHOTBAH**Minggu Paska kaping-5***Minggu, 7 Mèi 2023*

Waosan 1 : Lelakoné Para Rasul
7:55-60
Tanggapan : Masmur 31:2-6, 16-17
Waosan 2 : 1 Pétrus 2:2-10
Injil : Yohanes 14:1-14

**Kawilujengaken
Déning
Sih-
Kadarmanipun
Gusti**

KHOTBAH JANGKEP**“Kawilujengaken déning Sih-kadarmanipun Gusti”**

Adhedhasar waosan Kitab Suci dinten menika, kanthi cara mirungganipun kita badhé sinau saking priyantun ingkang asesilih Stéfanus. Sinten Stéfanus menika? mBoten kathah katrangan ngéngingi Stéfanus. Sang Stéfanus sapisanan dipuntepangaken wonten ing Lelakoné Para Rasul 6:5 ingkang nyebataken bilih Stéfanus punika “*wong kang kapenuhan ing pracaya lan Roh Suci*”. Stéfanus katetepaken dados satunggaling Dhiaken, satunggaling abdi kanggé tiyang ringkih. Katrangan candhakipun wonten ing Lelakoné Para Rasul 6:8 ingkang nyebataken bilih Stéfanus, “*kalubèran ing rahmat lan pangwasa, nganakaké mukjijat-mukjijat lan pratandha-pratandha ana ing antarané wong akèh*”. Salajengipun wonten katrangan menggahing pasamuwanipun tiyang-tiyang mardika (pasamuwan Libèrtini) dalah tiyang Yahudi sawetawis saking Kilikia dalah tanah Asia, ingkang sami bebantahan kaliyan Stéfanus. Wonten ing bebantahan kasebad tiyang-tiyang punika mboten saged nglawan kawicaksananipun dalah Roh Suci wonten ing dhirinipun Stéfanus. Kasoranipun punika dados jalaran jumedhulipun rékadaya kanggé nyédani Stéfanus. Salajengipun ing PR 6:15 kasebataken bilih praupanipun

Stéfanus kados pasuryaning malaékat. Kanthi wicaksana tuwin kekendelanipun Stéfanus nerangaken sejarah pakaryanipun Gusti Allah ingkang milujengaken umati-Pun. Tetéla bilih umatipun Gusti asring mboten setya, malah umatipun Gusti nganiaya nabi-nabi ingkang kautus déning Gusti Allah. Stéfanus ngémutaken tiyang-tiyang ing Parepatanipun Pradata Agami amargi sampun nampik rawuhipun Sang Kayektèn, inggih punika Gusti Yésus Kristus ingkang sampun dipunsédani punika. Kakendelanipun Stéfanus nélakaken kaleresan dados margi ngener dhateng sédanipun. Stéfanus dipunbenturi séla ngantos séda. Menika cathetan ngéngingi lelampahanipun Stéfanus, cekak sanget.

Ananging, lelampahaning gesangipun Stéfanus ingkang cekak menika maringi dhateng kita piwulang ingkang pangaji sanget. Kadosdéne katranganipun Kitab Suci, panjenenganipun menika satunggaling tiyang ingkang kapenuhan ing pitados tuwin Roh Suci. Prakawis menika kacetha wonten ing gesangipun, leladosipun malah dumugi ing sédanipun. Stéfanus, Sang Dhiaken punika ngabdèkaken gesangipun kanggé ngladosi tiyang-tiyang ringkih. Stéfanus gesang katuntuntun déning Roh Suci ingkang maringi panguwaos kanggé nindakaken mukjijat (kaélokan) kathah. Stéfanus kapenuhan déning Roh Katresnan ingkang nyagetaken nresnani tiyang-tiyang ingkang nandukaken piawon dhateng piyambakipun. Sekedhap sadèrèngipun Stéfanus séda, ing salebeding nandhang sakit mesthinipun, Stéfanus ndedonga dhumateng Gusti Allah. Kalih prakawis wigatos dipununjukaken Stéfanus ing pandonga punika. Kapisan, Stéfanus sumarah sawetahipun dhumateng Juruwilujengipun, "*Dhuh Gusti Yésus, mugè karsa nampèni roh kawula.*" (ayat 59). Kaping kalih, panyuwunan supados Gusti Allah ngapunteni para tiyang ingkang ingkang nyédani piyambakipun, "*Dhuh Gusti, dosa punika mugè sampun Paduka tempahaken dhateng tiyang-tiyang punika.*" (ayat 60). Stefanus sampun kaleksanan sedyanipun mbuktèkaken kasetyanipun dhumateng Gusti Allah saha katresnanipun dhumateng sesami.

Para sadhèrèk, kadospundi menggah kita? Sih-rahmatipun Allah ugi sampun milujengaken kita. Roh Suci ugi kaparingaken

dhateng kita sadaya. Prakawisipun inggih menika menapa kita tansah setya dhateng panuntunipun Roh Suci menapa mboten. Kita sampun kalairaken malih saking wiji ingkang langgeng. Ananging menapa kita sampun tuwuh kados ingkang kedahipun kelampahan? Kirang begjanipun, babarpindhah kita mboten ngraosaken tuwuhing gesang karohanèn. Serat 1 Pétrus 2 ngènetaken supados kita tansah nesep piwulangipun Sang Kristus ingkang murni minangka tetedhan wigatos kanggé tuwuhing karohanèn kita. Saben tiyang ingkang pitados tuwin nampèni Gusti Yésus Kristus, kedah ndadosaken Panjenenganipun minangka sèla pojokan kanggé gesang kita. Tegesipun, kita minangka tiyang pitados kedah sesarengan ndadosaken Gusti Yésus Kristus sumbering pitedah kanggé gesang kita. Gesang tuwin pandamel kita kedah salaras kaliyan gesang saha pakaryanipun Gusti Yésus.

Para sadhèrèk, Gusti Yésus lestantun setya ing salebeding pakaryani-Pun. Ngantos wekdal samangké ugi, Panjenenganipun saweg nyawisi papan kanggé kita. Kosokwangsulipun, kita asring sembrana tuwin mboten setya ngayahi jejibahan ingkang dados panduman kita ing jagad menika. Gusti Allah ngutus kita wonten ing satengahing brayat, pasamuwan, masarakat, ing papan panyambutdamel kita, ing sekolahan, ing jagading politik, ing jagading dedagangan dalah sanès-sanèsipun. Kanggé punapa? Kanggé martosaken katresnan tuwin kaleresan kanthi cara nggesangi katresnan dalah kaleresan menika. Nggesangi katresnan tuwin kaleresan ateges ndadosaken katresnan tuwin kaleresan minangka pérangan saking gesang kita padintenan.

Sumangga kita sinau kanggé netepi bebahan timbalan kita kanthi setya. Pitadosa, Roh Suci badhé tansah mitulungi tuwin nyembadani kita. Amin.

[ERY-DEN]

KHOTBAH**Minggu Paska kaping-6***Minggu, 14 Mèi 2023*

Waosan 1: Lelakoné Para Rasul
17:22-31

Tanggapan: Masmur 66:8-20

Waosan 2: 1 Pétrus 3:13-22

Injil: Yohanes 14:15-21

**Kula Gesang ing
Kaleresan,
Krana
Katresnanipun
Gusti**

KHOTBAH JANGKEP

**“Kula Gesang ing Kaleresan,
Krana Katresnanipun Gusti”**

Katresnan, wonten ing gesangipun tiyang Kristen dados tembung ingkang nggadhahi daya ngédab-édabi. Malah, katresnan dipunpitados dados pérangan ingkang kiyat piyambak ing gesangipun tiyang pitados. Ananging, kanggé saged nresnani kanthi daya ingkang nggesangaken tiyang utawi péhak sanès ingkang kita tresnani, sanès satunggaling rerigen gampil. mBoten sekedhik rerigen ingkang ngginakaken sesebatan katresnan kepara mblenggu dalah memejahi.

Kacariyosaken ing satunggaling lelampahan, wonten tiyang jaler ingkang mentas kémawon ningkah, késah kanthi kèndel-kèndelan dhateng griyanipun dhokter ahli talingan kanggé konsultasi. Tiyang jaler wau nginten menawi sémahipun ingkang dipun tresnani sanget punika bedhé dados risak pangrungunipun (budheg), amargi saben-saben piyambakipun nimbali, sémahipun mboten mangsuli.

Dhokter: “Cobi mangké, nalikanipun panjenengan kondur, saking papan kirang langkung tebihipun gangsal meter saking sémah panjenengan, panjenengan timbali sémah panjenengan!”

Tiyang jaler: “Kadospundi menawi sémah kula mboten mangsuli, menapa piyambakipun budheg?”

Dhokter: “Oh dèrèng, menawi sémah panjenengan dèrèng mangsuli saking papan antawis gangsal meter tebihipun, panjenengan nyelak malih dados watawis tigang meter.”

Tiyang jaler: “Kadospundi menawi taksih dèrèng mangsuli malih?”

Dhokter: “Inggih, panjenengan nyelak malih dados satunggal meter, mangké menawi sémah panjenengan ugi mboten mangsuli, saged kelampahan sémah panjenengan budheg”.

Wusananipun tiyang jaler wau wangsul dhateng griyanipun, kanggé mraktikaken pitedahipun dhokter wau. Sadumuginipun nggriya, tiyang jaler wau ningali sémahipun saweg sengkud anggènipun mangsak (olah-olah) ing pawon. Tumunten kirang langkung tebihipun gangsal mèter saking sémahipun,

Tiyang jaler: “Dhiajeng kang daktresnani, sliramu lagi mangsak apa?”

Sémahipun: (Tetep kémawon sengkud anggènipun mangsak).

Tiyang jaler: (Wiwit sanggarunggi, lajeng tiyang jaler wau nyelak malih dados watawis tigang mèter tebihipun) “Dhiajeng, lagi mangsak apa sliramu?”

Sémahipun: (Taksih tetep mboten nolèh lan tetep sengkud mangsak).

Tiyang jaler: (Èstu-èstu mangkel, tiyang jaler wau majeng malih nyaketi sémahipun ngantos tebihipun kantun satunggal mèter, lajeng mbengok kanthi sora) “Hé dhiajeng, sliramu lagi mangsak apa?”

Sémahipun: (mBalik badanipun sinambi mentheleng) “panjenengan kuwi ana apa ta, wis kaping telu aku kandha lagi nggorèng gedhang, panjenengan takon terus!”

Kathah tiyang wurung ningali kabetahaning katresnan dhateng sesaminipun. Tiyang kathah punika langkung asring ngginakaken ukuranipun piyambak. Kajawi punika, tiyang kathah punika ugi asring wurung ningali kabetahan dhedhasaring katresnan ingkang dipunbetahaken gesangipun piyambak, inggih punika katresnanipun Allah. Prakawis punika dipunsebabaken bilih tiyang kathah wau ngukur dhirinipun piyambak kanthi ukuran ingkang lepat. Kanthi nyawang tuwin nandhingaken tindak-tandukipun piyambak kaliyan tindak-tandukipun tiyang sanès ingkang sampun nglampahi prakawis ingkang langkung awon tinimbang kaliyan ingkang sampun dipunlampahi piyambakipun, tiyang kathah punika dumugi ing bundhelan bilih kadosamenapa tiyang kathah wau mboten patos awon. Ananging, raos mateb ingkang kados makaten punika karisak nalika tiyang-tiyang nandhingaken dhirinipun kanthi ukuran kaleresan ingkang sampurna.

Kadospundi kita netepi ukuran ingkang jumbuh kaliyan menapa ingkang wonten ing pamirsanipun Gusti Allah?

Rasul Pétrus nandhesaken wontenipun kalih prakawis ingkang saged njalari tiyang nandhang sangsara kalebet ingkang saged dipunalami déning tiyang-tiyang Kristen. Sapisan, tiyang-tiyang Kristen nandhang sangsara amargi kagodha utawi dhumawah ing tumindak-tumindak awon tuwin salajengipun nampèni pituwas saking tumindak awon kasebat. Kaping kalih, tiyang-tiyang Kristen ingkang nandhang sangsara amargi kasetyanipun kanggé ngugemi kanthi kekah dhateng kaleresaning iman ingkang dipungadhahi jebul nuwuhaken raos mboten remen utawi malah nuwuhaken raos sengit saking péhak-péhak sanès.

Kaéklasaning nandhang sangsara kanggé kaleresan ingkang dipuntélakaken ing ngriku dados pancadan anggèn kita tinimbangan tuwin nindakaken pangabdèn kita ingkang sayektos. Bilih hakékating adeg kita minangka tiyang Kristen inggih punika pangabdèn tuwin paladosan katresnan dhateng sesami. nJenengi tuwin mbudidaya kanggé gesang ingkang langkung jumbuh kaliyan wataking manungsa. nJenengi ing satengahing

kanyatanipun geguletaning manungsa. Kanggé pangluwaraning kamanungsan saking peteng ndhedheting dosa. Saking sawernining panandhang, kawontenan mboten adil, menapadéné sarupining wujud pandamel ngrèmèhaken kamanungsan.

Punika ateges, kaleresan ingkang dipuntélakaken inggih punika wawrat, pangaos tuwin isi saking adeging gesang kita minangka tiyang Kristen. Ing ngriku dipunpanggiaken kabingahan kita ingkang sayektos. Kanthi tembung sanès, sawernining wujud pakurmatan tuwin kaluhuran punika saweg nggadahi pangaos menawi kita papanaken wonten ing tataran ingkang sababag kaliyan pangabdèn, ing paladosan, panyambutdamel tuwin pepénginan ingkang tinalesan andhapasoring manah, katulusan miwah kasetyan.

Menawi kita sampun sumadhiya dipungesangi saha nggesangi kaleresaning katresnanipun Gusti, mila Gusti prajangi badhé maringaken berkahi-Pun dhateng kita. Saben tiyang ingkang gesang ing salebeding Roh Allah mila Gusti Allah ugi badhé maringaken pitulungan dhateng piyambakipun, inggih punika:

1. Juru Pitulung (Yunani: *parakletos*), punika pribadi ingkang kautus kanggé mbiyantu kita. Roh Suci dados ingkang mbélani kita menggahing jagad, inggih punika nalikanipun kita dipunpoyoki, dipuntempuh, dipunaniaya, lsp. Roh Suci dados juru pitulung ing salabeding gesang kita kanthi maringaken tembung-tembung dhateng kita kanggé nindakaken pandamel mbélani dhateng panempuhing jagad. Roh Suci ugi dados juru panglipur kanggé kita. Roh Suci nglipur samangsa kita ngalami karibedan/panandhang.
2. Gusti nunggil kita salami-laminipun (ayat 16). Tembung “salami-laminipun” punika nedahaken bilih Roh Suci, sepisan dipunparingaken, mboten naté dipun jabel malih. Ingkang mbélani kita punika badhé sesarengan kaliyan para murid “kanggé salami-laminipun”.
3. Gusti Allah badhé maringaken Rohing Kayektèn (ayat 17). Rohing Kayektèn dipunparingaken kanggé nuntun kita

dhateng jagading kaleresan ingkang kawujudaken wonten ing Sang Kristus dalah panebusani-Pun. Amargi saking punika, menawi gesang kita mboten dipuneneraken dhateng sabda, punika ateges kita mboten ndhèrèk panuntunipun Roh Suci!

Ampun mangu-mangu, ampun lingsem, lan ampun ajrih kanggé panggah ing salebeding kaleresan amargi Sang Kristus, malah menawi jagad moyoki kaleresan ingkang kita ugemi. Ampun ngantos kuwatos ugi kanggé panggah ing salebeding kaleresan amargi Gusti Yésus, saupami kanthi panggah ing salebeding kaleresan punika kita mboten pikantuk karaharjaning gesang ingkang sakathah-kathahipun. Wonten ing Katresnanipun Sang Kristus, kaleresan punika sampun ngalang-alangi kita tumindak awon tuwin duraka salebedipun ngudi karaharjaning gesang. Kaleresan ingkang kita lampahi amargi katresnani-Pun badhé nggesangi katresnan ingkang sejati tumraping sesami. Gusti mberkahi. Amin!

[MP-DEN]

KHOTBAH**Sumengkanipun Gusti Yésus***Kamis, 18 Mèi 2023*

Waosan 1: Lelakoné Para Rasul 1:1-11

Tanggapan: Masmur 47

Waosan 2: Efesus 1:15-23

Injil: Lukas 24:44-53

**“Sumanggem
Dados Seksining
Katresnani-Pun”****KHOTBAH JANGKEP****“Sumanggem Dados Seksining Katresnani-Pun”**

Para sadhèrèk ingkang kinasih, sapinten wigatining kapitadosan punika ing satengahing gesang kita? Langkung remen dados tiyang ingkang dipun pitados déning asanès, punpa mboten? Langkung remen celak kaliyan tiyang ingkang saged dipun pitados, punapa mboten? Kénging punapa? Karana kapitadosan minangka bab ingkang dados kabetahaning manungsa. Wonten satunggaling tim, ing ngriku saben tiyang samidéne nggadhahi kapitadosan, temahan tim wau nggadhahi daya ingkang ageng kanggé ngranggèh ingkang dipun gayuh katimbang ingkang mboten nggadhahi kapitadosan. Kapitadosan ingkang dipun ugemi inggih punika, “Kasilipun tim punika kapitadosan. Anggota pitados dhateng pengurus, pengurus pitados dhateng anggota!”

Para sadhèrèk ingkang kinasih, lah punika kakiyataning kapitadosan! Satunggaling conto inggih punika tim Baskèt Indonesia ingkang pikantuk medhali emas wonten ing *Sea Games* taun kapengker (th 2022). *Tim* punika saged dados juwara karana samidéne pitados ing antawising satunggal kaliyan satunggalipun. Inggih bab ingkang makaten punika ingkang badhé kabangun déning Gusti Yésus sesarengan kaliyan umati-Pun/sakabati-Pun/para putrani-Pun, inggih punika kapitadosan.

Tanpa wontenipun kapitadosan, sesambetan mboten badhé langgeng, mboten badhé kiyat nahanaken pacobèn. Tanpa kapitadosan, temtu kita namung dados penonton, tanpa dados tiyang ingkang martosaken pamratobat lan pangapunten. Tanpa kapitadosan, kita temtu mboten saged ngemban dhawuh ngudhangaken pamratobat lan pangapunten.

Para sadhèrèk ingkang kinasih, ing dinten sumengkanipun Gusti Yésus wekdal punika, kita badhé ngraosaken jejer, “Sumanggem Dados Seksining Katresnani-Pun”. Nalika Gusti Yésus rawuh lan makarya ing jagad punika, Panjenenganipun mmboten nindakaken sadaya kanthi piyambakan. Panjenenganipun ngagem para sakabat. Kénging punapa? Mboten karana Gusti Yésus mboten kuwagang nindakaken sadaya pakaryani-Pun piyambakan, nanging Panjenenganipun nyawisaken para sakabat nglajengaken pakaryaning katresnani-Pun, dados seksi katresnani-Pun, mirungga nalika Gusti sampun mboten sesarengan malih kaliyan para sakabat satata raga. Menawi Gusti Yésus nindakaken kanthi piyambakan, mbok menawi dinten punika kita mboten tepang dhateng Injil/Pawarta Kabingahan, awit mboten wonten tiyang ingkang kacawisaken kanggé nglajengaken pakaryaning katresnani-Pun.

Karsanipun Gusti Yésus ing jagad punika, mboten sawinatés kanggé nyumerepaken pakaryan-pakaryan katresnani-Pun kémawon dhateng tiyang kathah, nanging inggih nyawisaken lan mitayakaken dhateng para sakabat supados ngudhangaken Injil dumugi poncoting bumi. Bab punika ketingal saking waosan Injil dinten punika, inggih punika Lukas 24:46-49. Nalika samanten, sadèrèngipun Gusti sumengka dhateng swarga, Panjenenganipun ngempalaken para sakabat lan paring pangandika. Ayat 46-49 ingkang kaandharaken Gusti dhateng para sakabat, ingkang mengku sesambetan kaliyan karsani-Pun ing jagad punika:

1. Rancangan kawiljengan saking dosa, “..Karodéné maneh: pawarta bab pamratobat lan apuraning dosa kudu kaundhangaké marang sakabehing bangsa atas

asmané, ..” (47). Kénging punapa Gusti Yésus ngemban rancangan punika? Karana Panjenenganipun nguningani kawontenaning gesangipun manungsa ingkang saben wekdal tansah reraketan kaliyan dosa. Lan manungsa sejatinipun katitahaken prayogi, mirib kaliyan pasemonipun Gusti Allah, mila kedahipun manungsa mboten wonten ingkang betah kaliyan dosa. Awit saking punika, Gusti Yésus rawuh karsa mbabaraken pakaryan katresnani-Pun, inggih punika martosaken pamratobat lan paring pangapuntening dosa.

2. Rancangan nyawisaken para sakabat supados dados seksining pakaryan katresnani-Pun, “*déné kowe kang padha dadi seksiné bab iku mau kabèh*” (48). Kénging punpa Gusti Yésus ngemban rancangan punika? Karana Gusti Yésus ngersakaken para sakabat mmboten namung winatés dados penonton pakaryan katresnani-Pun, ananging sumanggem dados palados pakaryan katresnanipun Gusti. Gusti Yésus ngersakaken kita sadaya sumanggem dados piranti wonten ing astani-Pun. Dumugi wekdal punika, taksih kathah manungsa ingkang mbetahaken paseksi ing bab katresnanipun Gusti wonten ing gesangipun.

3. Rancangan paring kakiyatan lan panglipuran, “*...Sabanjuré kowe bakal padha Dakkirmi apa kang wis dijanjèkaké déning RamaKu.*” (49). Kénging punapa Gusti ngemban rancangan punika? Karana Gusti nguningani bilih sagedipun dados seksi pakaryan katresnani-Pun, badhé aben-ajeng kaliyan panampiking jagad. Panampik mboten karana mboten mbetahaken, ananging karana jagad dèrèng sumerep katentremaning gesang salebeting pamratobat lan pangapuntèn saking Gusti.

Para sadhèrèk ingkang kinasih, Gusti Yésus sampun nindakaken rancangani-Pun tumrap jagad punika, malah

Panjenenganipun karsa mitayakaken dhateng kita sadaya kanggé nglajengaken rancangani-Pun, inggih punika dados seksining pakaryan katresnani-Pun ing pundia papan. Nanging punapa kita pantes kapitaya nampèni dhawuhipun Gusti wau? Nalika Gusti Yésus netepaken kalihwelasi sakabat lan nyawisaken piyambakipun, Gusti Yésus mboten memilah sinten ingkang pantes lan ingkang mboten, kanggé nglajengaken pakaryan katresnani-Pun. Gusti Yésus mboten memilah saking golonganing agami (kedahipun saged milih Imam utawi Ahli Toret). Panjenenganipun mboten andhasaraken saking kasugihan (kedahipun milih tiyang sugih utawi ingkang ndarbèni kalenggahan). Gusti Yésus mboten milih adhedhasar kalenggahan ing pamaréntah (kedahipun milih tiyang-tiyang ingkang nggadhahi panguwaos wekdal samaten), lsp. Tumrap Gusti Yésus ingkang wigati inggih punika manah ingkang tinarbuka nampèni pakaryan katresnanipun Gusti Yésus lan sumanggem dados seksining katresnani-Pun.

Para tiyang ingkang dados sekabati-Pun Gusti Yésus, dumadi saking para tiyang ingkang prasaja ingkang sami *nibangi* salebeting kapitadosanipun, nanging para tiyang wau pinitadi nglajengaken pakaryaning katresnani-Pun Gusti Yésus wiwit saking Yérusalèm, Yudéa, Samaria lan poncoting bumi. Para sekabati-Pun Gusti Yésus, kathahipun sanès tiyang ingkang linangkung. Para tetiyang ingkang sampun naté dhawah ing dedosa, nanging purun sami kawangun. Saben tiyangipun sami ndarbèni watak-wantu ingkang béda-béda, kanthi sadaya ingkang wonten kakiyatan lan karingkahanipun minangka manungsa.

Para sadhèrèk ingkang kinasih, kita punika para muridipun Gusti ingkang sampun kapiji lan netepaken Gusti Yésus minangka Juruwilujeng kita ingkang gesang. Kita kapiji mboten karana karosan kita, suci, ndarbèni kaprigelan, darbé bandha donya, apal ayat-ayat Kitab Suci, lsp. Samidéné kaliyan para sakabat, kita punika sanès tiyang-tiyang ingkang mengkoni samudayanipun. Kathahipun kita punika manungsa ingkang naté dhawah ing dedosa. Kita naté gagal ngrimati kapitadosan. Kathah cacadipun. Nanging, kasunyatanipun, Gusti Yésus

malah karsa ngagem kita dados seksining katresnani-Pun. Punapa iman kapitadosan kita dhumateng Gusti Yésus sampun sinarengan bukti ingkang nyata, kanthi mboten nganggep rèmhèh kapitadosan ingkang sampun kaparingaken déning Gusti kanggé kita? Mboten sakedhik tiyang Kristen dados tiyang ingkang ngrèmèhaken kapitadosan ingkang sampun kaparingaken déning Gusti, awit déné piyambakipun mboten masrahaken sawetahing gesangipun wonten ing sih-kawelasanipun Gusti.

Ing dinten sumengkanipun Gusti dhateng ing swarga, sumangga kadadosna wekdal kanggé kita sumanggem dados seskinning pakaryan katresnani-Pun tumrap sadaya titahipun Gusti. Amin.

(ERS/TK)

KHOTBAH**Minggu Paska Kaping-7***Minggu, 21 Mèi 2023*

Waosan 1: Lelakoné Para Rasul 1:6-14

Tanggapan: Mazmur 68:2-11, 33-36

Waosan 2: 1 Petrus 4:12-14, 5:6-11

Injil: Yohanes 17:1-11

**“Manunggal Ing
Katresnanipun
Allah”****KHOTBAH JANGKEP****“Manunggal Ing Katresnanipun Allah”**

“Wong ko ngéné kok dibandhing-bandhingké, saing-saingké, ya mesti kalah. Tak oyaka, aku ya ora mampu, mung sak kuatku mencintaimu. Ku berharap engkau mengerti, di hati ini hanya ada kamu.” Sapérangan saking antawis kita temtu mangretos dhateng lelagon punika. Kasinggihan, punika sapérangan cakepan lelagon ‘Aja dibandhingké’ ingkang kawentar ing jagading *media sosial* sawètawis wekdal kapengker. Farel Prayoga, laré kelas 6 Sekolah Dasar saking Banyuwangi, Jawi Wétan, ingkang ngumandhangaken cakepan lelagon punika dados kawentar, punapa malih nalika piyambakipun dipun timbali dhateng *Istana Negara* supados ngregengaken Pahargyan Tanggap Warsa kaping 77 Republik Indonesia. Sasampunipun tim paduan suara nembangaken sawètawis lagu nasional, dumugi wekdalipun Farel nembangaken lelagon wau. Nalika Farel miwiti nyanyi lagu “Aja dibandhingké”, wonten sawatawis Menteri wiwit jejogedan. Mboten namung semanten, ketinggal ugi para pangajeng TNI lan Polri inggih tumut njogèd. Malahan Kapolri Jendral Listyo Sigit Pramono tumut sesarengan njogèd kaliyan sisihanipun. Kapolri ing semu nilaraken kahanan horeg wonten ing kepolisian ingkang dipun pimpin. Sawatawis artis ugi tumut nyawiji wonten ing kabingahan sesarengan mireng swantenipun

Farel Prayoga ingkang milut atusan penonton ing swasana sesukan pahargyan tanggap warsa RI. Para punggawaning praja ingkang tarkadhang béda pamanggih lan wawasan politik ketingal nyawiji. Sadaya tataraning masyarakat wiwit saking ingkang mengku kalenggahan punapa déné tiyang limrah ambyur dados satunggal.

Lagu ‘Aja dibandhingké’ sanalika lajeng kondhang lan kawentar minangka ‘sarana nunggilaken bangsa’. Lelagon ‘Aja dibandhingke’ ing semu kasil nunggilaken bangsa Indonesia. Tembok ingkang misahaken antawis pérangan masyarakat sanalika ical. Sadaya ingkang béda ambyur nyawiji salebeting pirukun. Nanging, ing suwaliking kedhaton ingkang éndah, punapa bab ingkang sami inggih dumadi wonten ing papan-papan parepatan ageng?

Magepokan kaliyan patinggilan umatipun Gusti, punapa patunggilan inggih kalampahan wonten ing papan-papan ing tengahing masyarakat? Menawi inggih, punapa patunggilan ingkang kalampahan badhé awèt utawi winates kémawon? Lajeng, punapa maknanipun patunggilan menawi kasunyatanipun padudon, bebèncèngan, lan tumindak sami ndhawahaken asring kalampahan ing negari punika?

Ing Minggu Paska kaping 7 punika, kita kabereg ngraosaken punapa maknaning patunggilan kadosdéne pandonganipun Gusti Yésus supados para sakabat gesang ing salebeting patunggilan samidéne tresna-tinresnan. Waosan Injil ing dinten punika, Gusti Yésus ndedonga kanggé para sakabat malahan kanggé sadaya tiyang pitados supados dados satunggal. Pitakènan, lajeng kadospundi menggahing patunggilan ingkang dipun kersakaken déning Gusti Yésus lan ingkang kasuwunaken dhateng Sang Rama ing swarga?

Sepisan, patunggilan ingkang dipun kersakaken Gusti Yésus mboten namung patunggilan ing pikiran, pamanggih, lan kekahing kapitadosan kémawon. Tegesipun, patunggilan punika mboten kedah asipat sami. Ananging langkung saking punika, patunggilan kedah cinipta sanadyan béda pamanggih. Wekdal punika kita manggihaken bilih kathah gréja, ingkang adreng sanget supados sadaya ndarbèni cepengan wawasan

kapitadosan ingkang sami. Asring bab punika ketingal sangsaya cetha sarana wontenipun tandha ingkang dipun etrapaken minangka kanca-mengsah. Tegesipun, menawi satunggaling tiyang nggadhahi pamanggih ingkang sami, piyambakipun winastanan kanca/sadhèrèk, déné ingkang nggadhahi pamanggih ingkang béda, piyambakipun sinebat mengsah. Kamangka sampun kita tampèni bilih prabéda ingkang wonten punika dados bab ingkang nyata ingkang mboten saged dipun tampik ing salebeting gréja. Contonipun magepokan kaliyan kawilujengan saking Gusti Yésus. Kita sadaya temtu pitados lan nyepengi bab punika. Nanging, mboten sadaya ingkang magepokan kaliyan kawilujengan saged tinampi kanthi sami, jalaran wonten manéka warni bab ingkang ugi tinampi kanthi béda-béda.

Kaping kalih, patunggilan ingkang kinersakaken Gusti Yésus mboten namung sauger patunggilan raos-pangraos. pancèn ketingal éndah menawi saben tiyang kekempalan wonten ing swasana ingkang guyub, tentrem, rumaket, lan bingah. Sadaya bab ingkang béda, memengsahan utawi prakawis kados ical. Ingkang dipun utamèkaken punika swasana lan raos-pangraos ingkang kita alami. Lajeng, minangka tiyang pitados rak inggih ta menawi kita katimbalan ngudi patunggilan ingkang guyub? Namung prakawisipun patunggilan ingkang kadhasaraken raos-pangraos kémawon gampil rusak lan mboten awèt. Inggih punika ingkang kalampahan nalika pahargyan tanggap warsa kaping 77 Republik Indonesia. Patunggilan ingkang ketingalipun anget, guyub, sadaya sami nyawiji, nanging sadaya wau namung patunggilan ingkang sawatawis kémawon. Lelagon ‘Aja dibandhingké’ pancèn milut tiyang kathah. Nanging émanipun, namung kalampahan sekedhap kémawon. Sabab, sasampunipun punika, kita manggihaken bebèncèngan, sikep samidéne ndhawahaken, kalebet wonten ing gréja. Gréja ingkang mesthinipun ngudi patunggilan, nanging taksih wonten bebèncèngan kapentingan.

Kaping tiga, patunggilan ingkang dipun kersakaken Gusti Yésus sanès patunggilan ingkang namung nindakaken

satungaling prakawis lan nilar prabéda ingkang wonten. Mboten sakedhik patunggilan pasamuwan dipun mangretosi minangka patunggilan dhemi nindakaken tujuwan tertamtu temahan punapa ingkang béda lajeng dipun singkiraken. Ingkang wigati inggih punika nindakaken karsanipun Gusti ingkang sami, mboten nengenaken sadaya ingkang béda. Wonten ing gréja, satléraman patunggilan punika nengsemaken, punapa malih kanthi sesanti antawisipun gréja-gréja. Tegesipun, kita mboten nyawang saking gréja pundi, ingkang wigati kita nindakaken pakaryan ingkang sami lan kanggé jagad kagem kamulyanipun Allah. Kénging punapa? Sabab dèrèng temtu sadaya tiyang sarujuk ing bab ngundhangaken pawartos ingkang katindakaken winastanan minangka karsanipun Gusti. Ing bab punika, asring kalampahan menggahing ingkang mboten sarujuk, piyambakipun badhé dipun jeksani ingkang tundhonipun pepisahan.

Para sadhèrèk ingkang kinasih, waosan Injil dinten punika minangka pérangan pangandika ingkang mengku pepisahanipun Gusti Yésus kaliyan para sakabatipun. Béda kaliyan Injil tetiga sanèsipun, pangandika pepisahanipun Gusti Yésus kababar lumantar pandonga, ing pundi Panjenenganipun ndedonga kanggé para sakabati-Pun ingkang dipun tresnani. Wonten ing pandonga wau, ing ayat 11, Gusti Yésus ndedonga dhumateng Sang Rama supados para sakabat sageda tetunggilan kadosdéné Panjenenganipun kaliyan Sang Rama. Wonten ing pandonga punika, kita sumerep bilih patunggilan punika sanès saking krenteg kita piyambak, ananging patunggilan minangka sih-rahmatipun Sang Rama tumrap para putrani-Pun. Patunggilan ingkang saged kalampahan awit Sang Kristus tetunggilan kaliyan Sang Rama. Tetunggilan ingkang mboten namung kinersakaken déning Gusti Yésus piyambak, ananging tetunggilan ingkang kajagi lan karimat kanthi katresnanipun Sang Rama piyambak. Awit saking punika, tetunggilan punika namung saged karaosaken lan tinanggapan kanthi pamuji sokur wonten ing tetunggilan kaliyan Allah Tritunggal. Patunggilan ingkang makaten punika ingkang

katingal wonten ing gesangipun para sakabat sasampunipun Gusti sumengka dhateng ing swarga. Sanadyana para sakabat taksih linimputan raos sedhih lan bingung nalika neksèni Gusti sumengka dhateng ing swarga, wonten prasetya bilih Roh Suci badhé tumedhak ngiyataken para sakabat nglajengaken pakaryanipun Gusti Yésus ing jagad. Waosan sepisan ing dinten punika, nedahaken bab ingkang makaten. Sasampunipun para sakabat neksèni Gusti Yésus sumengka, para sakabat wangsul dhateng Yérusalèm saprelu nengga rawuhipun Sang Roh Suci. Mboten namung mèndel, para sakabat tumemen anggenipun nyrantos. Para sakabat tekun nunggal manah lan pandonga sesarengan. Ukara "saiyeg anggoné mèmèng" nedahaken bilih tinangsulan patunggilan ing antawising para sakabat. Para sakabat anggadhahi patunggilan ing manah sabab para sakabat katunggilaken sarana iman kapitadosan dhumateng Gusti Yésus ingkang sampun wungu.

Serat 1 Pétrus 4 kaserat déning Rasul Pétrus nalika para tiyang pitados dhumateng Sang Kristus sami katindhès. Serat punika ndarbèni ancas kanggé ngiyataken lan ngèngetaken pasamuwan bilih Roh Allah wonten ing tengahing pasamuwan. Rohing katresnan punika ingkang nunggilaken pasamuwan minangka sadhèrèk nunggil ing kahanan lan momotan. Rohing katresnan minangka pratandha rawuhipun Gusti Allah ing tengahing gesangipun pasamuwan. Bab punika sami kaliyan ingkang kababar déning juru Mazmur wonten ing Mazmur 68. Wonten ing Mazmur punika Gusti Allah ginambar kadosdéne pamimpining umat nalika majeng ing paparangan. Panjenenganipun jumeneng Allah ingkang nggatosaken umati-Pun. Adhedhasar punika, ing kawontenan punapa kémawon, umat katimbalan supados tansaha tetunggilan salebeting iman dhumateng Gusti Allah. Tetunggilan nindakaken timbalan kadosdéne Sang Kristus nindakaken karsanipun Sang Rama.

Wonten ing Minggu Paka kaping 7 punika, minangka tiyang pitados ingkang sampun katunggalaken wonten ing patunggilaning katresnanipun Allah Tritunggal, kita katimbalan mbabar patunggilan wau salebeting pandamel ing padintenan. Lumantar kalairing pitembungan, kalipurna para tiyang

ingkang nandhang kasungkawan. Lumantar pandamel kita, tansaha ngudi ndhatengaken katresnan tumrap sesami lan jagad punika. Lumantar sawètahing gesang kita ingkang tansah angluhuraken asmani-Pun. Amin.

(FYM/TK)

KHOTBAH
Minggu Péntakosta
Minggu, 28 Mei 2023

Waosan 1: Wilangan 11:24-30
 Tanggapan: Mazmur 104:24-34, 35b
 Waosan 2: 1 Korinta 12:3-13
 Injil: Yohanes 7:37-39

Gesang ing
Salebeting
Roh
Katresnan

KHOTBAH JANGKEP

“Gesang ing Salebeting Roh Katresnan”

Para sadhèrèk ingkang kinasih,

Kahlil Gibran, satunggaling pangripta geguritan saking Lebanon nyerat geguritan ngéngingi maknanipun katresnan kanthi migunakaken cakepan ingkang éndah. Pethikan padanipun saged kawaos ing ngandhap punika:

Katresnan iku mujudaké katetepaning ati kang katambahaké ing sajroning kamanungsanku, kang nyambungaké wektu saiki iki karo waktu kapungkur apadéné wektu kang bakal teka.

Katresnan iku sunaring gaib kang sumunar saka jroning pepetenging urip, kang landhep ing pangrasa dalah bisa madhang samubarang kang ana sakiwa—tengené. Kowé bisa ndeleng jagad kaya déné arak-arakan sing lumaku nratas ara-ara pasuketan ijo royo-royo. Kauripan iku paribasané impèn kang éndah kang mijil saka pangrasa.

Katresnan kang diparingaké déning Gusti lan kalis saka sakèhing rasa drengki karana bandha, ora tahu natoni ati amarga katresnan iku dumunung ana jroning batin.

Katresnan iku sesambungan bakuh kang mahanani thukuling kasabaran lan kang ngisèni nugraha ing batin.

Pethikan tetiga ing nginggil kapethik saking kathah pethikan bab katresnan seratanipun Kahlil Gibran. Saking pethikan punika, cetha bilih miturut Gibran, kakiyataning katresnan punika pinangkanipun saking Allah piyambak. Minangka tiyang Kristen, Kahlil Gibran mitadosi bilih Allah punika èstunipun Sang Katresnan. Minangka Sang Katresnan, Allah maringaken katresnani-Pun dhumateng manungsa supados manungsa tumut ngriyayakaken katresnanipun Allah lumantar gesangipun ingkang kebak katresnan, saé dhumateng sesaminipun gesang punapa déné sasaminipun titah gesang lan malah ugi dhateng gesang punika piyambak.

Para sadhèrèk ingkang kinasih,

Ing dinten Péntakosta punika, kita sami ngriyayakaken ilèn-ilèn katresnanipun Allah. Panjenenganipun ngesokaken Rohipun dhumateng para umat, minangka wujuding kartresnanipun. Allah mirsa bilih manungsa sami ngorong ing katresnan. Saking waosan ingkang kaping sepisan, Wilangan 11: 24-30, katingal cetha kados pundi raosing manahipun Musa ingkang nembé ngorong ing katresnan. Saben dinten piyambakipun tansah mirengaken pasambat lan panggresahipun bangsa Israèl. Saben-saben bangsa punika mbandhingaken gesang nalikanipun taksih wonten ing pangawulan Mesir, lan gesang sasampunipun mardika. Nalika wonten ing Mesir bangsa kalawau rumaos saged nedha kanthi mboten kekirangan punapa déné ugi saged nyandhang lan darbé papan panggènan ingkang murwat. Sadaya prekawis punika samangké mboten saged kanthi gampil dipundarbèni nalikanipun wonten ing salebeting lampah ing ara-ara. Watak-gesang minangka tiyang mardika asring kagantos déning watak-gesang batur tukon.

Watak uring-uringan ingkang tansah dipunseksèni déning Musa, anjalari tuwuhipun raos sekel, ngantos Musa

nyuwun mugi Gusti karsa mungkasi gesangipun. Nanging Gusti Allah saged ngraosaken punapa ingkang karaosaken déning Musa. Musa mbetahaken katresnan saking tiyang-tiyang ing sakiwa-tengenipun. Supados Musa mboten namung piyambakan mikul tanggel jawabipun, Allah ngarsakaken supados Musa ngempalaken 70 pinisepuh ing salebeting tarub. Nalika samanten, tarub punika mujudaken papan pepanggihan ing antawisipun bangsa Israèl kaliyan Allah ing salebeting pangibadah. Allah badhé ngedumaken Roh ingkang sampun katampi déning Musa dhumateng para pinisepuh 70 punika. Lan punika inggih kalampahan. Pitungdasa pinisepuh kalawau lajeng sami ngandharaken pangandika kadosdéné para nabi. Èstunipun, Musa ngajab mboten namung 70 pinisepuh kémawon ingkang kaparingan Roh, nanging ugi sadaya tiyang Israèl. Awit kanthi lumunturing Roh punika, sadaya tiyang pikantuk kawicaksanan saking Allah lan ngatingalaken gesang kados ingkang dipun karsakaken déning Allah.

Para sadhèrèk ingkang kinasih,

Dados ing salebeting kitab Wilangan, dipun télakaken bilih Roh punika namung dipun paringaken dhateng Musa lan 70 pinisepuh kémawon, nanging Gusti Yésus maringaken Roh kalawau dhateng sadaya tiyang ingkang purun mbikak manahipun dhumateng pakaryani-Pun. Panjenenganipun mirsa bilih manungsa punika pancèn ringkih. Ing salebeting masyarakat ingkang ing mriku Gusti nindakaken pakaryanipun, sadaya tiyang pancèn ngraosaken gesang ingkang kebak momotan, awit wontenipun sikep sami cubriya, dredah, tumindak kasar lan ugi ombyaking politik ingkang reged ing antawisipun para pangarsaning agami, politik lan sudagar. Upacara-upacara agami, sampun kadadosaken ajanging bebakulan lan pirantosing pangwasanipun politik. Kawontenan gesang ingkang makaten punika dipun alami nyata wonten ing salebeting warga masyarakat, punapa déné brayat. Punika sadaya anjalari warga masyarakat sami ngraosaken momotaning gesang, sadaya sami ngorong.

Para sadhèrèk ingkang kinasih,

Kawontenan gesang ingkang kalampahan ing sugengipun Gusti Yesus punika, tetéla ugi taksih kalampahan ing gesang kita samangké. Ndadosaken péranganing agami pirantosipun politik kanggé nggayuh pangwasa dados alesan kathah tiyang damel rékadaya nistha kanggé pados kauntunganipun pribadi kémawon. Raos sengit dipun ububaken ing pundi-pundi papan déning para pangarsaning politik. Tundhonipun, warga masyarakat dados kurban ngantos kathah tiyang ingkang rumaos sayah ngadhepi gesang punika, awit watak gesang ingkang kebak raos sengit satunggal lan satunggalipun.

Para Sadhèrèk ingkang kinasih,

Ing satengahing kawontenan gesang ingkang makaten punika, pangandikanipun Gusti Yésus saèstu nggadhaahi makna ingkang wigatos sanget. Dhumateng sadaya tiyang ingkang sami sayah lan ngorong, Gusti kepareng ngandika: “Sing sapa ngelak, iku maranana Aku lan ngombéa! Sing sapa pracaya marang Aku iku kaya wiraosé kitab: ilèn-ilèn banyu urip bakal padha mili saka ng batiné” (Yoh. 7:37-38).

“Sing sapa ngelak, iku maranana Aku lan ngombéa! Pangandika punika ngèngetaken kita sadaya dhateng pangandika ingkang pinanggih wonten ing Injil Yohanes 4:14: “Sing sapa ngombé banyu pawèwèh-Ku, bakal ora ngelak ing salawas-lawasé”. Pratélan bab Yesus minangka toya ingkang ngicalaken raos ngelak punika, dipun paringaken dhateng tiyang kathah ingkang gesangipun saèstu prelu dipunsegeraken. Kadosdéne manungsa tansah ngelak lan mbetahaken toya ing gesangipun, samanten ugi manungsa mbetahaken wedharing wangsit ingkang satuhu. Sacara pralambang, ing Prajanjian Lami, toya dipun ginakaken kanggé nggambaraken pangresikan lan kawilujengan. Ing salebeting riyaya Tarub ingkang Gusti tumut ngriyakaken wekdal samanten, pralambanging pangresikan dipun katingalaken. Ing salabeting riyaya punika, Gusti Yesus maringi makna anyar tumrap toya minangka tamba ngelak. Toya ing mriki lajeng nggadhaahi makna “mulihaken”

ingkang ugi ateges dados “sumbering gesang”. Tanpa toya, mboten badhé wonten pagesangan ing jagad raya punika. Kabetahanipun toya gesang tumrap manungsa, kasembadan wonten ing pribadinipun Gusti Yesus.

Kekiyatanipun Roh ingkang maringaken kasegeraning gesang, dipuntélakaken déning Gusti Yésus lumantar sabdanipun dhumateng tiyang kathah nalika ngriyakaken riyaya Tancebing Tarub ing Yérusalem (Yoh. 7: 37-39). Ing dinten pungkasanipun riyaya, dipunadani upacara ngwisuhi suku. Upacara punika dipuntindakaken minangka panutuping sadaya urutaning riyaya. Nalika upacara wisuh suku punika taksih kalampahan, Gusti Yésus karsa migunakaken kalodhangan punika kanggé mratélakaken dhiri pribadinipun. Panjenenganipun jumeneng lan ngandika: “Sing sapa ngelak, iku maranana Aku lan ngombéa. Sing sapa pracaya marang Aku iku kaya wiraosé kitab: ilèn-ilèn banyu urip bakal padha mili saka batiné!” (Yoh. 7:37-38).

Para sadhèrèk ingkang kinasih,

Toya ingkang dipunginakaken sacara pralambang ing mriki, saèstu trep tumrap gesangipun para pamaosing kitab Injil Yohanes nalika samanten. Inggih awit saking punika Gusti Yésus ngandika: “Sing sapa pracaya marang Aku iku kaya wiraosé kitab: ilèn-ilèn banyu urip bakal padha mili saka batiné!” Sadaya tiyang ingkang gesangipun ngorong, sami dipun timbali marek wonten ngarsanipun Gusti Yesus. Kanthi makaten saking telenging manahipun tiyang-tiyang kalawau, badhé mili toyaning gesang. Ijil Yohanes sampun migunakaken toya kanggé pralambanging dayanipun Sang Roh Suci. Punika sadaya saged dipunmaknani makaten:

- *Sepisan*, toya ingkang èncèr saged ngilèni papan wadhah ingkang kothong. Toya punika badhé ngisèni wadhah kothong kalawau kanthi ngetutaken wujud lairipun wadhah punika, mboten ngétang wujudipun punapa. Inggih ing mriki punika kita saged manggihaken maknaning dayanipun Sang Roh Suci. Roh Suci makarya miturut lan jumbuh kaliyan wujud lairipun wadhah ingkang dipun ilèni. Inggih punika

sababipun serat 1 Korinta 12 ngandika bab manékawarni peparingipun Roh. Saking ayat-ayat punika kita sinau bab manékawarni caranipun Roh Suci makarya ing gesangipun manungsa. Pancèn mboten sami, malah kapara mboten pareng lan kedah sami. Saèstu klèntu manawi kita nganggep bilih cara makaryanipun Roh Suci punika kedah sami.

- *Kalih*, toya ing mriki mboten ateges anteng lan kèndelan kémawon. Kosok-wangsulipun, punika toya ingkang mboten naté kèndel, nanging tansah mili lan ngilèni. Wonten ombyaking karya, mboten kèndelan, tansah wonten éwah-éwahan. Makaryanipun Sang Roh Suci wonten gesangipun manungsa, ugi kadosdéné makaryanipun toya. Wonten andha usukipun, wonten gregetipun saha ndarbèni adreng kanggé ngalami éwah-éwahan tumuju ing kasampurnanipun kados déné Sang Rama ing swarga ingkang ugi sampurna.

Para sadhèrèk ingkang kinasih,

Sadaya tiyang ingkang nampèni Gusti Yésus badhé nampèni Roh Suci ugi. Roh punika kaesokaken dhateng tiyang-tiyang ingkang pitados nalikanipun Gusti kamulyakaken. Awit Gusti Yésus sampun ngesokaken Roh, mila dipunbetahaken samaptanipun manah, mbikak kori dhateng pakaryani-Pun. Punika katindakaken sarana nyuwungaken dhiri supados kaisi déning pakaryanipun Roh Suci. Sikep gesang ingkang makaten punika dados wujud gesang ingkang asipat lembah manah.

Sikep lembah manah punika ibaratipun kadosdéné gendul kothong ingkang tansah samapta dipunilèni toya. Sikep lembah manah ingkang makaten punika mesthi tansah kawujud ing gesangipun tiyang-tiyang ingkang cecengklungen kapenuhan ing katresnanipun Allah. Awit saking punika lumantar kekidungan saking Taize:

Mugi rawuha dhuh Roh Suci, èbekana kawula sadaya sarana katresnan Paduka. Mugi rawuha dhuh Roh Suci, Haleluya!

Para sadhèrèk ingkang kinasih,

Ing dinten Péntakosta punika, pangandikanipun Gusti ngènetaken kita sadaya. Mugi sami mbukaa manah kita sadaya dhateng ilèn-ilènipun Roh Allah ingkang nyegeraken, mulihaken, lan ndadosaken kita sadaya nyawiji ing salebeting katresnan, ing satengah-tengahing jagad ingkang ngorong dhateng katresnan punika. Kita sami pantes ngaturaken panuwun sokur awit Sang Katresnan sampun nglubèraken pangwasanipun Roh tumrap jagad raya punika. Sugeng dinten Péntakosta! Amin.

(WSN-YTD)

KHOTBAH
Minggu Trinitas
Minggu, 4 Juni 2023

Waosan 1: Purwaning Dumadi
 1:1-2:4a
 Tanggapan: Mazmur 8
 Waosan 2: 2 Korinta 13:11-13
 Injil: Matius 28:16-20

Tumut Andum
Damel ing
Salebeting
Pakaryan
Mulihaken
Sagung Dumadi
 ☸☸☸

Khobtah Jangkep

**“Tumut Andum Damel Ing Salabeting Pakaryan
 Mulihaken Sagung Dumadi”**

Para sadhèrèk kinasih ingkang sami ngasta *smartphone*, kula ajak sesarengan lelana ing *google*. Kita wiwiti kanthi nyerat seratan *Misteri* miturut KBBI. Manawi sampun, sumangga kita tingali sesarengan punapa makna ingkang kaping kalih saking tembung kalawau (pamedhar sabda saged nyuwun tulung salah satunggaling warga pasamuwan maosaken). Kanyatan ingkang saèstu luhur ngungkuli daya nalaripun manungsa; punapa kémawon ingkang sangsaya saged dipun mangertosi utawi dipun ayati, nanging mboten sawetahipun, satemah tetep nyimpen wadi langkung-langkung ing bab sesambetanipun kaliyan karawuhanipun utawi makaryanipun Allah, kados upaminipun bab Allah Tritunggal. Sami abebingaha awit mboten namung panjenengan kémawon, nanging ugi sadaya tiyang ing Indonesia ngakeni bilih Tritunggal punika mujudaken salah satunggaling wewadi tumrap kapitadosan Kristen. Sanadyan saged sangsaya dipun mangertosi, nanging mboten naté saged dipun mangertosi ing kasampunanipun. Tetep nyimpen wewadi. Ing dinten punika kita badhé sami nyinau bab wewadi punika, ingkang tetéla sanès prekawis ingkang ngajrih-ajrihi.

Dangu sadèrèngipun KBBI, ing mula bukanipun agami Kristen, satunggaling Bapa Gereja ingkang asma Agustinus saking Hippo ngandika: “Sadaya tetembunganipun manungsa punika tasih cupet manawi dipun anggé ngaosi kawontenanipun Allah.” Ing sasisih, Allah Tritunggal (Trinitas) mujudaken rumusaning pitados ingkang saèstu wigatos. Adhedhasar rumusan punika, sadaya piwulang Kristen dipunbangun lan dipunmangertosi. Nanging ing sisih sanèsipun, kawontenanipun Allah Tritunggal mboten saged katerangken ing sasampurnanipun déning nalar budinipun manungsa ingkang asipat winates. Sacara gampil, piwulang bab Tritunggal suka paseksi bab Allah ingkang satunggal, nanging maujud ing tiga kapribadèn inggih punika Rama, Putra lan Roh Suci. Sesambetan tetiganipun mujudaken satunggaling lampah ingkang sami ngisèni ing antawisipun satunggal lan satunggalipun, dalah ugi sami asung papan satunggal lan satunggalipun. Lah, punapa panjenengan sadaya sami mangertos, nanging sesarengan kaliyan punika ugi bingung? Sami asunga pamuji sokur. Mugi-mugi wewadinipun Allah Tritunggal ngrengkuh gesang pitados panjenengan sadaya.

Inkang saèstu narik kawigatosan kita inggih punika bilih Allah Tritunggal punika mboten mandheg sadremi namung wonten ing rumusan piwulang kéwala. Sumangga kita jingglengi cariyos bab dumadinipun sadaya ingkang tumitah ing kitab Purwaning Dumadi. Kita gatosaken sacara mirunggan bab anggènipun Allah nitahaken manungsa (Pur.Dum. 1: 26). Cetha sanget. Allah Tritunggal sami ngisi satunggal lan satunggalipun dalah sami asung papan satunggal lan satunggalipun. Pangandikanipun Allah: “Mara kita akarya manungsa kang mirib gambar lan pasemon kita...”. Tembung “kita” ing salebeting basa Ibrani kasebat “*niese*” ingkang ngemu teges: “kita arep nggawé/akarya”. Ing mriki katingal wontenipun papan kanggé rerembagan dalah papan kanggé tumut andum damel tumrap Allah Tritunggal ing salebetipun nyipta manungsa punika. Wiwit wiwitan mila, Allah Tritunggal nimbali manungsa kanggé tumut andum damel ngrimati sadaya titah ingkang sampun katitahaken déning Panjenenganipun

kanthi prayogi. Minangka titah ingkang kaparingan sipat ka-Allahan, manungsa kaparingan tanggel jawab kanggé tumut andum damel ngrawat, ngolah, lan ngurmati sagung dumadi. Pangwasa ingkang dipun paringaken déning Allah punika babar pisan mboten dipunkarsakaken supados manungsa punika dados titah ingkang srakah ingkang sedyanipun malah ngrisak jagad raya punika. Kosok- wangsulipun, minangka asta panjangipun Allah, manungsa kakarsakaken kanthi lembahing manah ngrawat kawetahanipun sadaya ingkang dumadi.

Kanthi langkung cetha tanggel jawabipun manungsa ngrawat alam raya dipunpratélakaken déning Gusti Yesus Kristus, pribadi Tritunggal ingkang kaping kalih. Dhumateng sewelas muridipun, Gusti Yésus paring dhawuh: “sakabèhing bangsa padha dadèkna siswaKu...”. Dados muridipun Kristus ateges gesang nuladhani Kristus ingkang mujudaken gambaripun Allah, ingkang kalayan panguwaosipun Sang Roh Suci andhatengaken katresnan, katentreman lan kaadilan, dalah ngrawat wetahing sagung tumitah. Saèstu mujudaken tanggel jawab ingkang mboten ènthèng. Inggih punika sababipun mboten sadaya murid wantun. Raos mangu-mangu andhatengi sawatawis gesangipun para murid. Prekawis ingkang makaten punika mesthi kémawon saged kita mangertosi. Amargi ancamani para ingkang ngasta pangwasa tiyang Yahudi dalah Romawi, tansah dados wewayangan. Yésus piyambak mboten nglepataken para siswanipun. Kosok-wangsulipun Yésus tansah anyarengi lan ngyakiniaken para siswanipun. Pawartos bab wungunipun saking antawisipun tiyang pejah lan pangéjawantahing panguwaosipun Allah wonten ing sariranipun kalampahan kanthi nyata. Punika mboten prelu dipuntampi kanthi mangu-mangu, ugi mboten wonten ingkang prelu dipun kuwatiraken.

Kabar kabingahan lan kawilujengan ing Allah Tritunggal kalampahan lan kaparingaken dhateng sadaya bangsa. Pakaryan tumitahipun sagung dumadi dalah kawilujengan kedah kalajengaken kanthi andhatengaken pakaryan mulihaken sagung tumitah, ingkang risak karana manékawarni lampah gesangipun manungsa ingkang nasar, saé dhumateng sesami

punapadéné dhateng sadaya sagung tumitah. Peperangan dalah sikep srakah ingkang dipun alami déning para siswa sampun anjalari manungsa sangsaya kapinggiraken saking citranipun minangka gambar lan pasemonipun Allah. Manungsa prelu tansah kapulihaken, supados saged nyawang sadayanipun minangka titahipun Allah ingkang sami kaurmatanipun. Papan kanggé tumindak mulihaken punika ugi ingkang dipuntawèkaken déning Allah Tritunggal dhateng kita manungsa, supados kita sami saged tumut andum damel. Minangka siswanipun Kristus ing wekdal samangké, ing satengah-tengahing manékawarni tantanganipun jaman, kita ugi sami katimbangan tumut andum damel andhatengaken pakaryan pulhipun sagung tumitah.

Pakaryanipun Allah Tritunggal mulihaken ingkang sampun katawèkaken, prelu kita tampèni sarana ngatingalaken lampah gesang ingkang sami purun mulihaken punapadéné ugi kapulihaken. Sadèrèngipun nindakaken pakaryan ing jagad, minangka gesang patunggilan, sumangga langkung rumiyin kita cipta wontenipun gesang ingkang nyawiji ing manah, sapamikir, tresna-tinresnan lan ugi apunten ingapuntenan satunggal lan satunggalipun. Pakaryan mulihaken ugi prelu kaéjawantahaken lumantar tumindak ngrawat sagung tumitah. Sumangga kita wiwiti kanthi cara ingkang nyata lan prasaja. Kapirsanana sakiwa-tengen kursi ingkang pajenengan lenggahi. Punapa ing mriku wonten sawatawis barang ingkang kula sebataken punika: buntel permèn, tilas tissue, gendul plastik tilas ombèn-ombèn, plastik lan sanès-sanèsipun? Manawi wonten, sumangga kita wiwit tumindak ngempalaken sadaya punika lan kita bucal wonten ing kranjang sampah.

Langkung saking punika, sumangga kita sami netepaken ing salebeting manah, sasaged-saged kita ngirangi anggèn kita migunakaken plastik sapisan kanggé. Panjenengan mesthi sampun naté mireng bilih ing TPST Bantar Gebang, Bekasi, dhuwuripun uwuh ingkang numpuk ngantos mèh sami kaliyan gedhong kanthi tataran (tingkat) 16. Punika prekawis ingkang saèstu prelu kawigatosaken. Wiwit wiwitan mila, Allah Tritunggal rak sampun nimbali kita sadaya ngrawat lan

mranata sadaya ingkang sampun katitahaken déning Allah? Mugi-mugi ing Minggu Trinitas punika, sangsaya tuwuh pangraos kita kanggé memulang lan nyukani patuladhan gesang ingkang saged andhatengaken kasaénan tumrap sagung tumitah. Pinujia Allah Rama, Putra lan Roh Suci. Amin!

(ASY-YTD)

BAHAN LITURGI

*Minangka satunggaling bakalan, punapa ingkang
kacawisaken ing buku punika prelu dipun olah
malih jumbuh kaliyan kawontenanipun
pasamuwan piyambak-piyambak*

BAHAN LITURGI Minggu Paska kaping 5

Minggu, 7 Mei 2023

Katrangan:

PS : Pelados Sabda

P/D : Pinisepuh/Dhiaken

U : Umat

L : Lèktor

Kawilujengaken Déning Sih- Kadarmanipun Gusti

PERSIAPAN

- Juru musik ngungelaken kekidungan ingkang nuntun umat rumasuk ing pangibadah ingkang badhé katindakaken.
- Umat lumebet ing wekdal ening minangka pacawisan pribadi.
- Pawartos Pasamuwan kawaosaken.

TIMBALAN NGIBADAH

(Umat Jumeneng)

P/D 1: Para sadhèrèk, Rohing Sih Katresnan nimbali kita dhateng patunggilaning Ibadah Minggu Paska kaping 5. Awit saking punika, tilingna timbalanipun Gusti saha nikmatana patunggilan ingkang nentremaken sesarengan kaliyan Panjenenganipun.

U: *(ngidungaken KPJ 53:1, 2 “Kapyarsi Gusti Nimbali”)*

KPJ 53. KAPYARSI GUSTI NIMBALI

Do=D 6/8

- 1) Kapyarsi Gusti nimbali, "Hé, wong kamomotan, mareka lan mbukak ati nampi pangluwaran!" Kula ngayom maring Gusti, dyan ayem sejati, awit tansah binerkahan, sinung karaharjan.
- 2) Kapyarsi Gusti nimbali, "Wong ngelak, mareka, ngombé banyu panguripan kang saka ing swarga!" Kula ngungsi maring Gusti, sinungan Roh Suci, tinuntun mrih mursid yekti, tresna mring sesami.

VOTUM*(Umat Jumeneng)*

PS: Sumangga ibadah punika kita sengker kanthi pangaken,

PS+U: **Sumbering pitulungan kita punika ing
Asmanipun Gusti ingkang nitahaken langit
kaliyan bumi.****SALAM***(Umat Jumeneng)*PS: Sih-rahmat lan tentrem rahayu saking Allah Rama kita,
miwah saking Gusti kita Yésus Kristus nunggila ing
Panjenengan (kita) sadaya.U: **Nunggila ing panjenengan ugi.****ATUR BEBUKA***(Umat Lenggah)*P/D 2: Para sadhèrèk, ing ibadah punika kita badhé ngraos-
raosaken sih-susetyanipun Allah ing Gusti Yésus
Kristus, Juruwilujeng kita. Katresnan ingkang
milujengaken saha maringi pangajeng-ajeng. Katresnan
ingkang nyagedaken tiyang pitados kanggé nresnani
tuwin ngapunteni sesami.U: *(ngidungaken KPJ 80 “Krana Allah Tresna”)***KPJ 80. KRANA ALLAH TRESNA**

Do=A 3/4

Krana Allah tresna mring jagad sarta nggènira angasihi,
iku kongsi masrahaké Ingkang Putra ontang anting,
supaya sakèhing jalma kang pracaya lan ngugemi,
ywa kongsi nemu karusakan, nanging langgeng gesang ira.

PANGAKENING DOSA*(Umat Lenggah)*

P/D 2: Para sadhèrèk, Gusti ngandika,

*“Sira tresnaa marang Pangéran Allahira kalawan
gumolonging atinira, lan gumolonging nyawanira,
sarta gumolonging budinira.*

Yaiku angger-angger kang gedhé lan luhur dhéwé.

*Déné angger-angger kang kapindho kang padha karo
iku, yaiku: Sira tresnaa ing sapepadhanira dikaya
marang awakira dhéwé.”* (Matius 22:37-39)

Punapa panjenengan lan kula sampun èstu-èstu nresnani Gusti tuwin sesami? Sumangga kita sami nitipriksa saha nyuwun pangapunten awit saking panerak miwah dosa kita.

U: (ngidungaken KPJ 54:1-3 “Kula Saèstu Nglenggana”)

KPJ 54. KULA SAESTU NGLENGGANA

Do=D 4/4

- 1) Kula saèstu nglenggana anyisahaken sesami.
Mila getun manah kula, nalangsa ing ngarsaning Gusti
- 2) Ilat kula nyenyidrani, gurung* kadya kubur menga lambé kebak wisa mandi, ngrerantam saliring piala.
- 3) Kula nyuwun katentreman, cinelakna mring kraharjan, nebih saking karisakan, wit Gusti paring pangayoman.

PAWARTOSING SIH RAHMAT (Umat Jumeneng)

PS: Gusti Allah ingkang agung Sabaripun miwah lubèr Sih-susetyanipun, karsa ngrentahaken pangapunten tumrap saben tiyang ingkang mratobat wonten ing Ngarsanipun, kados ingkang dipuntélakaken ing kitab Nabi Yésaya 43:25,

“Ingsun, iya Ingsun iku Panjenengané kang ngicali dosaning pambalélanira marga saka Ingsun piyambak, lan Ingsun ora ngènget-ènget marang dosanira.”

Makaten pawartosing sih-rahmat saking Gusti.

U: **Puji sokur konjuk Gusti!**

(ngidungaken KPJ 92:1, 2 “Sèstu Agung Sihé Gusti”)

KPJ 92 SÈSTU AGUNG SIHÉ GUSTI

Do=G 3/4

- 1) Sèstu agung sihé Gusti mring titah sabumi.
Milujengaken tyang dosa, mrih manggih raharja.
- 2) Sih-rahmat sihé Pangéran mring tyang kang pracaya,
sèstu punika ganjaran dahat agungira.

PALADOSAN SABDA*(Umat Lenggah)*PS: *(nuntun pandonga nyuwun tedhakistan Roh Suci)***Pamaosing Kitab Suci**Waosan KapisanL1: *(maos **Lelakoné Para Rasul 7:55-60**)*

Makaten Sabdanipun Gusti.

U: **Puji sokur konjuk Gusti.**Masmur TanggapanL2: *(maos **Jabur Masmur 31:2-6, 16-17**)*Waosan Kaping KalihL3: *(maos **I Pétrus 2:2-10**)*

Makaten Sabdanipun Gusti.

U: **Puji sokur konjuk Gusti.**Pamaosing InjilPS: *(maos Injil **Yohanes 14:1-14**)*

Makaten Sabdanipun Gusti.

Rahayu saben tiyang ingkang mirengaken tuwin
nggatosaken pangandikanipun Gusti.

Haléluya.

U: *(ngidungaken KPJ 468 “Haléluya”)***Haléluya, Haléluya, Haléluya****Khotbah****Wekdal Ening****Pandonga Rama Kawula****Pangakening Pitados***(Umat Jumeneng)*P/D 3: Sesarengan kaliyan umatipun Gusti Allah ing sauruting
wekdal, sumangga kita akeni tuwin kekahaken menapa
ingkang kita imani kanthi sesarengan ngucapaken
Pangaken Pitados Rasuli,U: *(sesarengan ngucapaken Pangaken Pitados Rasuli)*

Pandonge Syafaat*(Umat Lenggah)*PS: *(ngonjukaken pandonga syafaat)***PISUNGSUNG***(Umat Lenggah)*

PD 4: Para sadhèrèk, sumangga kita télakaken pamuji sokur dhumateng Gusti Allah kanthi ngaturaken pisungsung, kados pepéling punika,

“Padha ngunjukna pamuji sokur marang Pangéran Yéhuwah, awit Panjenengané iku saé! Sih-susetyané iku nyata langgeng ing salawasé.” (I Babad 16:34)

U: *(ngidungaken KPJ 154:1-2 “Adrenging Tyas Kula”)*

KPJ 154. ADRENGING TYAS KULA

Do=F 4/4

- 1) Adrenging tyas kula, ngaturken panuwun, Gusti.
Paduka ngasihi, kula kagungan ta.

Reff.:

Mung punika Gusti, pisungsung kula sawetahing gesang, jiwa lan raga,
wit kula tan darbé bandha kang pengaji kang langkung prayogi, sinaos Gusti.
Mung punika Gusti, panyuwun kula, mugi katampia atur kawula, mrih gesang kawula kagama Paduka pirantos sapala.

- 2) Saiba éndahing sih-tresna Paduka, Gusti; kula kagunganta, Paduka rimati.

Reff.:

Mung punika Gusti, pisungsung kula sawetahing gesang, jiwa lan raga,
wit kula tan darbé bandha kang pengaji kang langkung prayogi, sinaos Gusti.
Mung punika Gusti, panyuwun kula, mugi katampia atur kawula, mrih gesang kawula kagama Paduka pirantos sapala.

Pandongang Pisungsung*(Umat Jumeneng)*

P/D 4: *(Ngonjukaken pandonga pisungsung dalah pungkasaning ibadah)*

PANGUTUSAN*(Umat Jumeneng)*

PS: Enerna manah panjenengan dhumateng Gusti

U: **Kawula ngeneraken manah dhumateng Gusti**

PS: Mengkera kanthi bingah awit sih-kasetyanipun Gusti milujengaken kita, tuwin tansah dadosa seksinipun Gusti.

U: **Kawula cumawis dados seksinipun Gusti.**

(ngidungaken KPJ 450:1, 2 “Sumangga Makarya”)

KPJ 450. SUMANGGA MAKARYA

Do=Bes 4/4

- 1) Sumangga makarya, para utusan setya
Ngundhang aken kabar adya,
sih rahmat saking swarga,
mrih tyang kang peteng manahnya,
dadya padhang lejara.
Sumangga samekta, tansah makarya.
- 2) Sumangga makarya, dipun kepara cukat *,
mbabarken tresna sanyata, mrih tyang dosa mratobat,
pangah ngadhepi bebaya, Gusti nganthi slaminya.
Sumangga samekta, tansah makarya.

BERKAH*(Umat Jumeneng)*

PS: Tampènana berkahipun Gusti,

“Sih-rahmatipun Gusti Yésus Kristus, saha sihipun Allah
tuwin patunggilanipun Roh Suci, wontena ing
panjenengan (kita) sadaya!

PS+U: **Amin.**

[ERY-DEN]

BAHAN LITURGI**Minggu Paska kaping 6***Minggu, 14 Mei 2023*

Katrangan:

PL: Pelados Liturgi (Liturgos)

PS: Pelados Sabda

P/D: Pinisepuh/Dhiaken

U: Umat

L: Lèktor

**Kula Gesang
ing Kaleresan,
Krana
Katresnanipun
Gusti**

PACAWISAN

- Wekdal ening pribadi.
- Pamaosing Pawartos Pasamuwan.

TIMBALAN NGIBADAH*(umat lenggah)*

PL: Sih-susetyaning Yéhuwah badhé kawula kidungaken ing salaminipun,

U: **kasetyan Paduka badhé kawula suwuraken kaliyan cangkem kawula turun-tumurun.**

PL: Amargi sih-susetya Paduka binangun ing salami-laminipun;

U: **kasetyan Paduka jejeg kados langit.**

PL: Pinujia Pangéran Yéhuwah ing salami-laminipun.

PL+U: **Amin. Amin!**

Pamujinipun Umat*(umat jumeneng)*

U: *(Ngidungaken KPJ 32:1, 3 “Swawi Sami Muji Allah”)*

KPJ 32. SWAWI SAMI MUJI ALLAH

Do=F 6/8

- 1) Swawi sami muji Allah, Pangéran, Mahawlas.
Kang tansah ngluberken berkah, Pangéran Mahawlas.
Rinten dalu datan kendhat, tansah njangkung mring pra umat.
Swawi muji Kang Murbèngrat, Pangéran Mahawlas

- 3) Swawi olah tresna tansah, Pangéran Mahawlas.
Pratandha sokur mring Allah, Pangéran Mahawlas.
Swawi gesang mursid yekti tinulungan Sang Roh Suci,
nulad ing tindaking Gusti, Pangéran Mahawlas.

VOTUM*(umat jumeneng)*

PS: Pangibadah menika lumampah ing Asmanipun Allah
Rama, Putra, lan Roh Suci.

U: *(Ngidungaken)* **Amin, Amin, Amin.**

SALAM

PS: Sih-rahmat lan tentrem rahayu saking Allah Rama kita
miwah saking Gusti kita Yésus Kristus nunggila ing para
sadhèrèk (kita) sadaya!

U: **Nunggila ing panjenengan ugi.**

ATUR BEBUKA*(umat lenggah)*

PL: Katresnanipun Sang Kristus ngewrat daya nggesangi
tuwin mardikakaken. Ing Sang Kristus, Gusti Allah
dados sami kaliyan manungsa. Ing Sang Kristus Gusti
Allah nélakaken ganjaran kanggé umati-Pun saha dados
juru pitulung kanggé umat nindakaken kaleresan. Ing
Minggu Paska kaping-6 menika kita tinimbangan ngalami
katresnanipun Allah supados ing salebeding katresnan
menika kita gesang ing salebeding kaleresan dalah
nélakaken kaleresanipun Allah lumantar pitembungan
tuwin pandamel kita.

U: *(Ngidungaken KPJ 140:1,3 “Sihé Allah Gung Sanyata”)*
KPJ 140. SIHÉ ALLAH GUNG SANYATA

Do=Bes 4/4

- 1) Sihé Allah gung sanyata mring kawula tyang dosa;
sing bangsa sanès umatnya ingangkat dados putra,
tinebus Sang Kristus Gusti, gesang énggal sayekti.
Nindakna pakarti luhur, yéku tandhaning sokur.
- 3) Sihing Allah sèstu adya, nentremken tyang pracaya
pinurih dadya rowangnya, mbabar kratoning swarga.

Awit katresnaning Allah, karaharjan sumrambah.
Asmanipun kaluhurna, samangkya lan slaminya.

PANGAKENING DOSA

(umat lenggah)

PL: Dhuh Allah, ageng sih-kadarman Paduka dhumateng kawula. Ing salebeding katresnan, Paduka ngayomi kawula saking samukawis ingkang nistha.

Karsaa ngapunteni kawula amargi kawula nebih saking kaleresan Paduka saha ngrungkebi dhateng kanisthan ing paningal Paduka.

Kawula mugi sami Paduka welasi.

U: (Ngidungaken KPJ 50 “Gusti Mugi Melasi”)

KPJ 50. GUSTI MUGI MELASI!

Do = C Pelog Pt Nem

Gusti mugi melasi!

Gusti mugi melasi!

Mugi mlasu kula!

PL: Dhuh Allah, Paduka ngawuningani sadaya ingkang wonten ing manah, pangangen-angen dalah sadaya ingkang kawula lampahi. Kaapuntena kawula dhuh Allah, ing salebeding manah, pangangen-angen dalah tumindak kawula asring sumlempit bab-bab ingkang nistha.

Kawula mugi sami Paduka welasi.

U: (Ngidungaken KPJ 50 “Gusti Mugi Melasi”)

KPJ 50. GUSTI MUGI MELASI!

Do = C Pelog Pt Nem

Gusti mugi melasi!

Gusti mugi melasi!

Mugi mlasu kula!

PL: Paduka welasi kawula, dhuh Allah, awit saking sih-kadarman Paduka, mugi karsaa nglebur dosa kawula awit saking gunging sih-kadarman Paduka. Mugi kawula Paduka resiko babar pisan saking sakathahing dosa kawula, sarta dosa kawula mugi Paduka ruwat! Amargi kawula ngrumaosi panerak kawula, saha dosa kawula tansah wonten ing ngajeng kawula.

U: Kawula mugè samé Paduka welasi.
(*Ngidungaken KPJ 50 “Gusti Mugi Melasi”*)

KPJ 50. GUSTI MUGI MELASI !

Do = C Pelog Pt Nem

Gusti mugi melasi !

Gusti mugi melasi !

Mugi mlasé kula !

Pamuji Panelangsaning Umat (umat lenggah)

U: (*Ngidungaken KPJ 58:1, 3 “Pangluwar Kang Sejati”*)

KPJ 58 PANGLUWAR KANG SEJATI

Do=D 4/4

1) Pangluwar kang sejati myarsakna pasambat kula
Gusti mugi ngresiki manah kula sadaya.

Reff.:

Gusti mugirah Paduka nucèkken manah kawula
temah suci saèstu wah sirna najis ing kalbu.

Suci sèstu suci sèstu

temah suci saèstu wah sirna najis ing kalbu

3) Pangluwar kang sejati, mugi nuntun gesang kula,
mbangun turut mring Gusti, tansah ngéstocken Sabda.

Reff.:

Gusti mugirah Paduka nucèkken manah kawula
temah suci saèstu wah sirna najis ing kalbu.

Suci sèstu suci sèstu

temah suci saèstu wah sirna najis ing kalbu.

Pawartos Sih Rahmat (umat jumeneng)

PS: Sumangga kita nampèni sih-rahmatipun Allah kados
ing kang sinerat ini Éfesus 2:8-10,

“Sabab anggonmu padha kaslametaké iku saka sih-rahmat marga pracaya; lan iku dudu wohing pambudidayamu, nanging peparangé Allah, iku dudu wohing panggawému; supaya aja ana wong kang gumunggung. Marga kita iki titahé Allah, katitahaké ana ing Kristus Yésus, supaya padha nglakoni

*panggawé becik kang kacawisaké Allah sadurungé.
Panjenengané ngarsakaké supaya kita padha urip
kaya mangkono.”*

Makaten Pawartos Sih-rahmat saking Gusti

U: **Piji sokur konjuk Gusti Allah.**

Salam Bedhami

(umat jumeneng)

PS: Ing Sang Kristus lan lumantar Sang Kristus kita sampun dipunbedhamèkaken. Samangké wekdalipun kita mbabar bedhami menika kanggé sesami. ”Bedhaminipun Sang Kristus nunggila panjenengan”.

U: **Nunggila ing panjenengan ugi.**

*(umat silih ngucapaken ”Bedhaminipun Sang Kristus
nunggila ing panjenengan”)*

Pamujinipun Umat

(umat jumeneng)

U: *(Ngidungaken KPJ 427:1, 2 ”Begja Sejati”)*

KPJ 427. BEGJA SEJATI

Do=d 6/8

- 1) Begja sejati, ngabdi mring Gusti,
yéku gesang kang pangaji.
Dadya lantaran mrih karukunan,
katentreman kelampahan
Reff.:

Mung Sang Kristus yéku Gusti, Panebus kula sejati
Gesang kawula, kagem asmanya
nggih martosken sih rahmatnya

- 2) Begja sanyata, gesang nèng donya,
lelados mring Sang Pamarta.
Dipun bélani, sabar ing kardi,
temah kalis ing bilahi.

Reff.:

Mung Sang Kristus yéku Gusti, Panebus kula sejati
Gesang kawula, kagem asmanya
nggih martosken sih rahmatnya

PALADOSAN SABDA**Pandongga Paladosan Sabda**

(umat lenggah)

PS: (Nuntun pandonga nyuwun tumedhakipun Roh Suci)

Pamaosing Kitab SuciWaosan KapisanL1: Waosan kapisan kapendhet saking **Lelakoné Para Rasul 17:22-31** (kawaos)

Makaten sabdanipun Gusti.

U: **Puji sokur konjuk Gusti Allah.**Masmur TanggapanP/D1: (Maos **Jabur Masmur 66:8-20**)Waosan KapingkalihL2: Waosan kapingkalih kapendhet saking serat **1 Pétrus 3: 13-22** (kawaos)

Makaten sabdanipun Gusti.

U: **Puji sokur konjuk Gusti Allah.**Waosan InjilPS: Waosan Injil kapendhet saking Injil **Yohanes 14:15-21** (kawaos)

Makaten Injilipun Gusti Yésus Kristus.

Rahayu saben tiyang ingkang mirengaken tuwin nggatosaken Pangandikaning Allah.

U: (Ngidungaken KPJ 468 “Haléluya”)

Haléluya, Haléluya, Haléluya.**Kotbah****Wekdal Ening****Pangakening Pitados**

(umat jumeneng)

P/D2: Sumangga kita ngekahaken pangaken pitados kita kanthi ngucapaken sesarengan **Pangaken Pitados Rasuli** makaten, ...

Pandonga Syafaat

(umat lenggah)

(PS ngonjukaken pandonga safaat)

PALADOSAN PISUNGSUNG**Pangatag-atag Pisungsung**

(umat lenggah)

P/D3: Misungsungaken gesang menika wujuding pangibadah ingkang sejati. Salah satunggal péranganing gesang kita inggih menika bandha ingkang kita darbèni. Sabdanipun Gusti ngandika,

“Kang iku para Sadulur, marga saka sih-kamirahané Allah, aku pitutur marang kowé, padha nyaosna badanmu minangka kurban kang urip, kang suci lan kang dadi keparengé Allah: Iya kang mangkono iku pangibadahmu kang sejati.” (Roma 12:1)

Kanthi sawetahing pamuji sokur, kita unjukaken pisungsung ingkang sampun kita cawisaken saking griya kita piyambak-piyambak.

Sadèrèngipun pisungsung menika kita unjukaken, sumangga kita ndedonga. (P/D nuntun pandonga pisungsung. Sasampunipun ndedonga, umat dipun aturi ngempalaken pisungsung)

U: (Ngidungaken KPJ 159:1, 4 “Gesang Kawula”)

KPJ 159 GESANG KAWULA

Do=G 4/4

- 1) Gesang kawula, Gusti, lumados mring Paduka, Saben kula makarti, Paduka kang makarya.
- 4) Bandha lan kasagedan katur minangka kurban, cihnaning pangabekti sinaosken mring Gusti.

(Umat jumeneng lan ngidungaken Kidung Doksologi KPJ 455:1 “Lah Pra Abdiné Pangéran”. Ingkang kajibah ngempalaken pisungsung jumeneng ing sangajenging mimbar.)

U: (Ngidungaken KPJ 455:1 “Lah Pra Abdiné Pangéran”)

KPJ 455. LAH PRA ABDINÉ PANGÉران

Do=C 4/4

- 1) Lah pra abdiné Pangéران,
kang njungkung anèng pamujan,
rina wengi angibadah, saosa puji mring Allah

PANGUTUSAN**Pamujining Pangutusan**

(umat jumeneng)

U: (Ngidungaken KPJ 451:1, 3 “Sumangga Pra Kadang”)

KPJ. 451 SUMANGGA PRA KADANG

Do=F 4/4

- 1) Sumangga, pra kadang, misungsungken gesang,
ngayahi timbalan karyaning Pangéران.
Martosken Injilnya, pangluwar saking dosa
mring saliring bangsa, mrih samya wilujenga.
- 3) Injil kabar adi, sumangga, dèn tampi;
gya undhangna tansah sajagad sumrambah.
Tyang mblasar lampahnya, wah kang wangkot
manahnya,
di énggal mratobat, pinaringan sih rahmat.

Pangutusan

(umat jumeneng)

PS: Eterna manah panjenengan dhumateng Gusti.

U: **Kawula ngeneraken manah dhumateng Gusti.**

PS: Dadosa seksinipun Sang Kristus.

U: **Puji sokur konjuk Gusti Allah.**

PS: Pinujia Gusti Allah.

U: **Samangké ngantos salami-laminipun.****Berkah**

(umat jumeneng)

PS: Tentrem rahayu miwah katresnan kaliyan iman saking
Allah Rama tuwin Gusti Yésus Kristus nunggila ing
panjenengan (kita) sadaya.Sih-rahmat nunggila sadaya tiyang, ingkang nresnani
Gusti kita Yésus Kristus kanthi katresnan ingkang
mboten badhé sirna.

U: (*Ngidungaken*) **Haléluya** (5x) **Amin** (3x)

[WSN-DEN]

BAHAN LITURGI**Sumengkanipun Gusti Yésus***Kemis, 18 Mei 2023*

Katrangan:

PL: Pelados Liturgi (Liturgos)

PS: Pelados Sabda

P/D: Pinisepuh/Dhiaken

U: Umat

L: Lèktor

**“Sumanggem
Dados Seksining
Katresnani-Pun”****PACAWISAN**

- Pangibadah katindakaken déning sadaya warga
- (Sesarengan laré sekolah minggu, remaja, pemuda, diwasa, lan adiyuswa)
- Pangibadah kawiwitan organis/pianis ngungelaken kekidungan ingkang mbekta pasamuwan ngraosaken pangibadah ingkang badhé katindakaken.
- Pawartosing pasamuwan

TIMBALAN PANGIBADAH*(Umat Jumeneng)*

Pnsp: Pasamuwan ingkang kinasih, dinten punika kita sesarengan angèneti malih lelampahan Gusti Yésus sumengka dhateng ing swarga. Awit saking punika, sumangga kita lumebet ing pangibadah punika kanthi sesarengan memuji Kidung: KPJ 23:1-2 PUJI MRING ALLAH

- 1) Puji mring Allah, Pangeran Kang Mahawisésa.
Muji ramya, binarung lan sawernining gangsa.
Pangidungnya klayan bingah ing manah,
nggunggung Gustining pratitah.
- 2) Puji mring Allah kang sèstu adil pangrèhira.
ngreksa lan ngrimati srana lubèring berkahnya.
wah saklangkung gung sihnya mring tyang dosa.
tinebus temah waluya.

VOTUM

PS: Kita lumebet ing pangibadah punika kanthi pangaken: Pitulungan kita punika pinangkanipun saking Gusti ingkang nitahakan langit lan bumi tuwin sadaya isinipun, lan ingkang tansah setya netepi prasetyaning kawilujengan ingkang sampun kababar.

U: **(Ngidungaken: Amin, Amin, Amin)**

SALAM

PS: Sih-rahmat lan tentrem rahayu saking Allah Sang Rama lan Gusti kita Yésus Kristus, wontena ing panjenengan sadaya.

U: **Wontena ing panjenengan ugi.**

ATUR PAMBUKA

(Umat Lenggah)

PS: Nalika Gusti Yésus kawiyosaken, tuwuh dados diwasa, makarya, nandhang sangsara lan séda ing kajeng salib, wungu, sumengka dhateng ing swarga, sadaya katindakaken kanthi tujuwan ingkang cetha. Punapa tujuwani-Pun? Panjenenganipun nepangaken lan maringi tetuladhan pakaryan katresnanipun Gusti, arupi pamratobat, lan pangapuntening dosa. Nalika Gusti Yésus nindakaken rancangani-Pun ing tengahing jagad, Panjenenganipun mitadosaken dhateng para sakabati-Pun nglajengaken rancangani-Pun punika, kalebet dhateng kita ing wekdal punika. Karana saking bab punika, ing dinten ageng sumengkanipun Gusti Yésus dhateng ing swarga punika, kita ingkang dados para kagunganipun Gusti Yésus kaènetaken malih supados sumanggem dados seksining pakaryan katresnani-Pun, minangka wujud ing kasanggeman nglajengaken rancanganipun Gusti ing jagad punika.

U: **(Ngidungaken: KPJ 284:1-2 KALANÉ GUSTI SUMENGKA)**

- 1) Kalané Gusti sumengka karsa mlebet mring swargi, sampun kagungan prasetya, badhé paring Roh Suci. Ing dinten Pentekosta, Gusti ngutus Roh Suci.

- 2) Nèng dalem suci, sakabat mireng swara gumrubug.
Roh Suci ingkang wineca pra nabi sampun rawuh.
Ing dinten Pentékosta Gusti ngutus Roh Suci.
- 3) Punika pawartos bingah tumrap sagung tumitah:
Sang Kristus wonten ing swargi karsa paing Roh Suci.
Ing dinten Pentékosta Gusti ngutus Roh Suci

PANGAKENING DOSA

PS: Para sadhèrèk, kita sadaya temtu sampun naté nindakaken dedosa. Awit saking punika, sumangga kita ngakeni dosa lan kalepatan kita ingkang sadangunipun punika kita tindakaken, ing salebeting pandonga pangakening dosa. (*Wekdal ndedonga pribadi, salajengipun PS mungkasi ing salebeting pandonga*)

U: (Ngidungaken: KPJ 49:1-2 GUSTI KANG MAHAWILASA)

- 1) Gusti Kang Mahawilasa, mugi paring aksama.
Kula getun dé klepatan, nglawan dhateng Pangéran;
nglirwakken dhawuh Paduka, manut hardaning driya.
Temah tan ngraosken tentrem wah malih gesang langgeng.
- 2) Gusti Inggang Mahatresna, mugi ngruwat kawula;
temah kula dados suci miwah nunggil lan Gusti.
Manah kang peteng wit dosa énggal pulih lejara.
Pangajeng-ajeng binuka, ngener mring Allah Rama.

PAWARTOS SIH-RAHMAT

(*Umat Jumeneng*)

PS: Tumrap sok-sintena tiyang ingkang purun mratobat, pawartos sih-rahmat tampènana lumantar pangandikanipun Gusti saking **Mazmur 103:12-13**, “sapira dohé wetan saka ing kulon, iya samono anggoné nebihaké panerak kita saka ing kita. Kayadéné bapa anggoné duwé piwelas marang anak-anaké, iya kaya mangkono Yehuwah anggoné paring piwelas marang para wong kang ngabekti marang Panjenengané.”

U: (Ngidungaken: KPJ 92:1-3 SESTU AGUNG SIHE GUSTI)

- 1) Sèstu agung sihé Gusti mring titah sabumi.
Milujengaken tyang dosa, mrih manggih raharja.
- 2) Sih-rahmat sihé Pangéran mring tyang kang pracaya
sèstu punika ganjaran dahat agungira.
- 3) Nugraha sumber kakiyatan mring manah kang lesah
mrih tan nilar kayektosan wit lubèr ing berkah.

PALADOSAN WEDHARING SABDA (*Umat Lenggah*)

PS: (*Pandongga Epiklése*)

Waosan ingkang kapisan

L1: Waosan ingkang kapisan saking: **Lelakoné Para Rasul 1:1-11**

Makaten sabdanipun Gusti

U: **Puji sokur konjuk Gusti**

Mazmur Tanggapan

L2: Sumangga kita nanggapi pangandikanipun Gusti wau
kanthi maos sesautan **Mazmur 47**

Waosan ingkang kaping kalih

L3: Waosan ingkang kaping kalih kawaos saking: **Efesus 1:15-23**

Makaten pangandikanipun Gusti

U: **Puji sokur konjuk Gusti**

Pamaosing Injil

PS Waosan Injil kawaos saking **Lukas 24:44-53**
Makaten pangandikanipun Gusti. Ingang rahayu punika
kita ingkang mirengaken, ngrimati wonten ing manah,
lan kanthi bingah ngéstkaken. Haleluya!

U: **(Ngidungaken: Haleluya! 3x)**

Khotbah

Wekdal ening Pisungsung Pamuji

PANGAKEN PITADOS

(Umat Jumeneng)

Pnsp: Sesarengan kaliyan umatipun Gusti ing sauruting wekdal, sumangga kita pratélakaken malih punapa ingkang kita pitados kanthi ngucapaken Pangaken Pitados Rasuli.

U: **(Sesarengan ngucapaken Pangaken Pitados Rasuli)**

Pandonga Syafaat

(Umat Lenggah)

PS: (Ngunjukaken pokok pandonga, saged kawiwitan kanthi ngajak warga pasamuwan samidéne ndedonga langkung rumiyin. Umat saged kasuwun kapérang dados kelompok. Satunggal kelompok 2-3 tiyang, saged dumadi satunggal brayat. Saben tiyang sami ndongakaken warga ing kelompokipun. Sasampunipun rampung, PS mungkasi kanthi pandonga).

PISUNGSUNG

Pnsp: Ing dinten punika kita ngunjukaken panuwun kanthi ngaturaken pisungsung dhumateng Gusti. Tetales pisungsung punika lumantar pangandika ing Mazmur 4: 6, “Padha nyaosna kurban kang bener, sarta kumandela marang Sang Yéhuwah.”

U: (Ngidungaken: KPJ 161:1-4 JIWA-RAGA KAWULA)

- 1) Jiwa raga kawula konjuk mring Sang Pamarta, mugé dados lantaran kamulyaning Pangéran, kamulyaning Pangéran.
- 2) Tangan-suku kawula nindakken pakaryannya, mrih sesami basuki, nampeni sihing Gusti, nampeni sihing Gusti.
- 3) Dalah kedaling ilat nggih ngundhangken sih-rahmat, temah asmaning Gusti datan kendhat pinuji, datan kendhat pinuji.

- 4) Bandha lan kasugihan, wekdal, wah kasagedan,
nggih gesang sawetahnya dadya pisungsung nyata,
dadya pisungsung nyata.

Pandongga pisungsung (*Umat Jumeneng*)

Pnsp: (*Nuntun Pandonga Pisungsung*)

Kidung Pangutusan

U: (Ngidungaken KPJ 390:1-2 GUNAKNA WEKTUMU
PARINGÉ GUSTI)

- 1) Gunakna wektumu paringé Gusti,
wit uripmu cekak pindha kembang.
Endi barang langgeng ing donya iki,
amung katresnan ywa nganti ilang.
Reff.:
Barang kang ana, isining donya;
saguning kang endah bakal musna.
Mung katresnan mu demi Sang Pamarta,
gedhe ajiné tan bakal sirna.
- 2) Aja tan migunakaké wektumu,
lipur lan tulungen kang kesasar.
Mulyakna Gusti ana ing uripmu,
dimèn lampumu tansah sumunar
Reff.:
Barang kang ana, isining donya;
saguning kang endah bakal musna.
Mung katresnan mu demi Sang Pamarta,
gedhe ajiné tan bakal sirna.

PANGUTUSAN

PS: Pasamuwan ingkang kinasih, enerna manah
panjenengan dhumateng Gusti!

U: **Kawula ngeneraken manah kawula dhumateng
Gusti.**

PS: Sumanggeman dados seksinipun Sang Kristus lan
ngunjukna panuwun!

U: **Puji sokur konjuk Gusti**

PS: Pinujia Gusti

U: **Sapunika dumugi salamnipun.**

BERKAH

PS: Nampènana berkahipun Gusti: Gusti tansah mberkahi lan ngayomi panjenengan. Tansah njagi lan nyarengi wonten ing gesang ingkang panjenengan lampahi. Panjenenganipun ngrengkuh lan njangkepi sarana pangajeng-ajeng. Ngantos kita pinanggih malih ing salebeting patunggilanipun Allah Sang Rama, Sang Putra, lan Sang Roh Suci. Amin.”

U: (Ngidungaken: Haleluya (5x)! Amin (3x))

SASAMPUNIPUN PANGIBADAH RAMPUN:

- Pradata saged nyamektakaken bujana andrawina kanggé umat
- Pasamuwan kaajab saget sesarengan kembul bujana kinanthènan wawan pangandikan ing antawising pasamuwan

[ERS/TK]

BAHAN LITURGI**Minggu Paska kaping-7***Minggu, 21 Mei 2023*

Katrangan:

PL: Pelados Liturgi (Liturgos)

PS: Pelados Sabda

M: Majelis/Pradata

U: Umat

L: Lèktor

**“Manunggal Ing
Katresnanipun
Allah”****PACAWISAN**

- Organis/pianis ngungelaken lelagon ingkang mbekta pasamuwan ngraosaken pangibadah ingkang badhé katindakaken.
- Pasamuwan mendhet wekdal ening minangka pacawisan pribadi
- Pamaosing Pawartos Pasamuwan

TIMBALAN PANGIBADAH (*Umat Jumeneng*)

M: Pasamuwan ingkang kinasih, sumangga kita lumebet ing pangibadah punika kanthi sukarena, sesarengan maos kanthi sesautan Mazmur 66: 1-4:

M: Hé salumahing bumi, surak-suraka kagem Gusti Allah!

U: **Kamulyané asmané padha kidungna,
Panjenengané luhurna kalawan pepujian!**

M: Munjuka marang Gusti Allah: “Saiba anggènipun nggegirisi sadaya pakaryan Paduka punika;

U: **amargi saking agunging panguwaos Paduka,
mengsah Paduka temah sami teluk, ngèmpèk-
èmpèk dhumateng Paduka.**

M: Sajagad sadaya sujud nyembah dhumateng Paduka,

U: **saha sami ngidungaken masmur konjuk ing
ngarsa Paduka,**

tuwin ngidungaken masmur asma Paduka.”

M: Amin.

- M: Sumangga ngluhuraken Gusti kanthi memuji
 KPJ 9:1-2 HÉ, SARUPANING PRA UMAT
- 1) Hé, sarupaning praumat, padha muja mring Allah.
 Hé, sakèhing para bangsa, asmané padha luhurna.
 - 2) Wit sih-kadarmané Allah, luwih gedhé tumrap kita,
 langgeng kasetyané Allah, mila pinuji-pujia.

VOTUM

PS: Pangibadah Minggu Paska kaping 7 punika
 katindakaken kanthi pangaken bilih pitulungan kita
 punika wonten ing asmanipun Allah Sang Rama ingkang
 luber sih-rahmati-Pun tumrap sadaya titah.

U: **(Ngidungaken: Amin, Amin, Amin)**

SALAM

PS: Sih-rahmat lan tentrem rahayu saking Allah Sang Rama,
 Sang Putra, lan Sang Roh Suci nungila ing panjenengan
 sadaya.

U: **Nunggila ing panjenengan ugi.**

BEBUKA *(Umat Lenggah)*

M: Pasamuwan ingkang kinasih, lumantar Sang Kristus kita
 dipun tunggilaken ing salebeting katresnan sesarengan
 kaliyan Allah Tritunggal. Patunggilan katresnan ingkang
 nyantosakaken kita tanggon ambyur ing tetarunganing
 jagad. Patunggilan katresnan ingkang ngeneraken
 gesang kita mbabaraken kasaénanipun Sang Kristus.
 Manunggal wonten ing Sang Kristus, manunggal
 salebeting pakaryan lan katresnan.

Pasamuwan memuji kidung: KPJ 14:1-3 “KULA SAMYA
 TETUNGGILAN”

- 1) Kula samya tetunggilan, ngabekti mring Pangéran,
 wit sinungan kacekapan wah bagas kasarasan
 Reff.:
 Kula tansah nggunggung Gusti lan ajrih asih yekti,
 wit ing ayom ing sihira sestu tentrem raharja.

- 2) Ing lelampahan prasaja dalah srana mukjijat
Kula rinoban ing begja rintén-dalu tan kendhat,
Reff.: ...
Kula tansah nggunggung Gusti lan ajrih asih yekti,
wit ing ayom ing sihira sestu tentrem raharja.
- 3) Kula rinimat ing Gusti, sarta sagunging titah,
mangsa kang silih-gumanti, samukawis mung endah
Reff.: ...

PANGAKENING DOSA

PS: Pasamuwan ingkang kinasih, kita prelu ngrumaosi bilih mlampah ing gesang punika asring gagal mbabaraken katresnanipun Allah dhateng sesami lan jagad. Awit saking punika, kanthi andhap asor, kita uningakaken raos keduwung lan pamratobat kita ing ngarsanipun Gusti ing salebeting pandonga pangakening dosa. (Pasamuwan kaaturan ndedonga sacara pribadi, salajengipun kapungkasan déning PS).

Kidung pangakening dosa: **KPJ 46 AWIT KATHAH DOSA KULA**

- 1) Awit kathah dosa kula, mila tansah kemengan
Gusti kang madhang manah myang tukung kabingahan
- 2) Mugi karsa angaksama ing klepatan kawula.
Tiyas kula mugi dadosa padaleman Paduka.
- 3) Gusti kang kula ndelaken, mugi nuntun mring kula.
Kula badhé ngêstokaken ing sakarsa Paduka.

PAWARTOS SIH-RAHMAT

PS: Sih-rahmatipun Allah mengku katresnan lan pangapuntèn. Pramila, tumrap para sadhèrèk ingkang nelangsani dosanipun lan sumadya tinarbuka dhumateng Panjenenganipun, pirengna pawartos sih-rahmat ingkang sinerat ing 2 Korinta 5: 19, “Awit Gusti Allah lumantar Sang Kristus ngrukunaké jagad karo Panjenengané Piyambak, ora ngetang paneraké, lan

masrahaké pawarta karukunan iku marang kita.”
Makaten pawartos sih-rahmat saking Gusti.

U: **Puji sokur konjuk Gusti!**

(Pasamuwan sami nélakaken salam namasté, kanthi pratéla, “Tentrem rahayunipun Gusti wonten ing panjenengan”)

U: (Ngidungaken: KPJ 92:1-3 “SÈSTU AGUNG SIHÉ GUSTI”)

- 1) Sèstu agung sihé Gusti mring titah sabumi.
Milujengaken tyang dosa, mrih manggih raharja.
- 2) Sih-rahmat sihé Pangéran mring tyang kang pracaya
sèstu punika ganjaran dahat agungira.
- 3) Nugraha sumber kakiyatan mring manah kang lesah
mrih tan nilar kayektosan wit lubèr ing berkah.

PALADOSAN WEDHARING SABDA *(Umat lenggah)*

PS: (Pandonga Èpiklése)

Waosan ingkang kapisan:

L1: Waosan ingkang kapisan saking Lelakoné Para Rasul
1:6-14.

Makaten pangandikanipun Gusti

U: **Puji sokur konjuk Gusti.**

Mazmur Tanggapan

L2: Sumangga kita nanggapi pangandikanipun Gusti wau
kanthi maos sesautan **Mazmur 68:2-11, 33-36.**

Waosan kaping kalih

L3: Waosan kaping kalih saking **1 Pétrus 4:12-14, 5:6-11**
Makaten pangandikanipun Gusti

U: **Puji sokur konjuk Gusti.**

Pamaosing Injil

- PS: Pamaosing Injil kawaos saking **Yokanan 17:1-11**
 Makaten Injilipun Gusti Yésus Kristus. Rahayu para
 tiyang ingkang mirengaken pangandikanipun Gusti lan
 ngéstokaken ing gesang padintenan. **HALELUYA.**
- U: **(Ngidungaken: HALÉLUYA)**

Khotbah**Wekdal Ening****Pangaken Pitados***(Umat Jumeneng)*

- M: Sesarengan kaliyan umatipun Allah ing sauruting
 wekdal, sumangga kita pratélakaken punapa ingkang
 kita pitados kanthi ngucapaken Pangaken Pitados
 Rasuli. “Kawula pitados dhumateng....lps).

Pandonga Syafaat*(Umat Lenggah)*

- PS: (Mimpin Pandonga)

PISUNGSUNG

- M: Pasamuwan ingkang kinasih, sumangga kita
 ngunjukakaen panuwun awit saranduning gesang kita
 tansah binerkahan déning Gusti, awit saking punika kita
 aturaken pisungsung kinanthènan ngèneti dhateng
 pangandikanipun Gusti wonten ing Ibrani 13:15-16,
 “Kang iku payo kita padha tansah saos kurban pamuji
 sokur marang Gusti Allah lumantar Panjenengané, iya
 iku kang arupa wohing lambé kang ngluhuraké asmané.
 16 Sarta aja lali nindakaké kabecikan lan awèh
 pitulungan, jalaran iya kurban-kurban kang mangkono
 iku kang ndadèkaké keparengé Gusti Allah.”
- U: (Ngidungaken: KPJ 171:1-3 “MANGGA SAOS
 PISUNGSUNG”)
- 1) Mangga saos pisungsung mring Allah
 Maagung krana gunging sihrahmat kang luber tan
 kendhat

- 2) Misungsung kanthi loma cihnaning panuwun,
de gesang tansah begja wit Allah kang nuntun.
- 3) Bandha, arta pethingan kang katur mring Gusti,
bludaging kabingahan wit berkah tan sepi.

Pandonga Pisungsung

(Umat Jumeneng)

M: (Mimpin Pandonga Pisungsung)

Kidung Pangutusan

U: (Ngidungaken: KPJ 158:1-3 “DITANSAH PADHA BUNGAHA”)

- 1) Ditansah padha bungaha nampèni kabegjan swarga,
karana kita wong dosa ingentas saking antaka.
Reff.:
Tansah bungah ing patunggilané Gusti,
tansah bungah, wit sinung gesang sejati
- 2) Tansah ulah kabecikan, dhemen awèh pitulungan,
yéku pratandhaning sokur mring sihing Allah
Maluhur. Reff.: ...
- 3) Ditansah mantep pracaya, tan was-sumelang ing ati.
Tegen nyenyuwun, ndedonga, pasrah, wit Gustimu
nganthi. Reff.: ...

PANGUTUSAN

PS: Pasamuwan ingkang kinasih, dèn-ènget bilih patunggilan wonten ing katresnanipun Allah Sang Rama, Sang Putra, lan Sang Roh Suci nenuntun kita mbudidaya patunggilan ing samukawisipun. Ing tengahing jagad ingkang mbetahaken katresnan, kababarna tentrem rahayunipun Sang Kristus. Pangrengkuh lan pambudidaya panjenengan badhé njalari jagad langkung nengsemaken. Sapunika eneraken manah panjenengan dhumateng Gusti.

U: **Kawula ngeneraken manah dhumateng Gusti**

PS: Sumanggema dados seskinipun Sang Kristus.

U: **Puji sokur konjuk Gusti**
PS: Pinujia Gusti
U: **Sapunika lan salaminipun**

BERKAH

PS: Allah Sang Rama ingkang mahaasih rumeksa ing panjenengan temahan nyawa panjenengan tansah kasegeraken. Sang Kristus ingkang paring pangajeng-ajeng sejati ngreksa panjenengan rumaket dhateng Panjenenganipun. Roh Suci ingkang tansah njunjung pangajeng-ajeng lan katresnan, paring kekendelan migatosaken, béla raos lan tulung-tinulung dhateng sesami ingkang kadhatengaken déning Gusti wonten ing gesang panjenengan dinten punika ngantos rawuhipun Gusti. Amin.

U: (Ngidungaken: ***Haléluya, Amin***)

[FYM/TK]

BAHAN LITURGI**Minggu Pentakosta***Minggu, 28 Mei 2023*

Katrangan:

PL: Pelados Liturgi (Liturgos)

PS: Pamedhar Sabda

M: Majelis/Pradata

U: Umat

L: Lèktor

**“Gesang ing
Salebeting Roh
Katresnan”****Pacawisan**

- Wekdal Ening / pandonga pribadi
- Pamaosing pawartos pasamuwan
- *umat pinarak lenggah*

Timbalan Pangibadah

PL : Para sadhèrèk dalah para putra ingkang dipuntresnani déning Gusti, ing dinten Péntakosta Roh Suci kaesokaken dhateng jagad. Manékawarni suku bangsa katunggilaken ing salebeting patunggilan ing sariranipun Sang Kristus. Lumunturing katresnanipun Allah, sampun ngosikaken manahipun saben titah supados ngener dhateng Gusti lan kawetahaning sagung dumadi. Mugi-mugi ing salebeting pangibadah Péntakosta punika kita saged saèstu kanthi temen-temen ngraosaken lumunturing katresnanipun Allah punika.

- *Umat jumeneng lan mujèkaken kidung KPJ 89:1-3*

KPJ 89:1-3 “Kalané Gusti Sumengka”

- 1) Kalané Gusti sumengka karsa mlebet mring swargi
Sampun kagungan prasetya, badhé paring Roh Suci
Ing dinten Péntakosta, Gusti ngutus Roh Suci

- 2) Nèng dalem suci sakabat, mireng swara gumrubug
Roh Suci ingkang wineca, pra nabi sampun rawuh
Ing dinten Péntakosta, Gusti ngutus Roh Suci
- 3) Punika pawartos bingah, tumrap sagung tumitah
Sang Kristus wonten ing swagi, karsa paring Roh Suci
Ing dinten Péntakosta, Gusti ngutus Roh Suci

Votum

PS: Pitulungan kita punika wonten ing asmanipun Allah
ingkang nitahaken langit lan bumi

U: **Inkang sih susetyanipun langgeng ing
salaminipun**

PS: Pinujia Allah Sang Rama, Sang Putra lan Sang Roh Suci

U: Samangké lan ing salami-laminipun.

PF+U: (*memuji*) Amin, Amin, Amin.

Salam

PS: Tentrem Rahayu, Gusti nunggil panjenengn sadaya!

U: **lan nunggil kaliyan panjenengan ugi.**

▪ *umat pinarak lenggah*

Atur Pambuka

PL: Gesang ing salebeting Roh Katresnan, gesang ingkang
sumberipun namung saking Sang Katresnan. Sarana
katresnan, jagad sampun katitahaken. Awit saking
katresnan, kawilujengan kababar lan ing salebeting
katresnan, Allah ngrengkuh jagad punika supados saged
sangsaya santosa .

Roh Katresnan punika Roh Suci. Panjenenganipun
ngosikaken kita sadaya, pasamuwanipun, supados
tumut andum damel ing salebeting karyanipun Allah,
karyaning katresnan dhateng jagad punika. Sami
mbukaa manah panjenengan, karaosna katresnanipun
Allah lan sami ngedalna ugi woh-wohipun katresnan
punika.

▪ *umat memuji KPJ 289:1-3 “Sang Roh Suci Mugi Pareng”*

- 1) Sang Roh Suci mugi pareng, anedhaki tyas kula
Dimèn atentrem rahayu, kapenuhan ing tresna
Refr.:
Dhuh Gusti kang setya, Paduka kula ndelaken
Mugi pareng nedhakaken, Roh Suci ing tyas kula
Gusti mugi nucèkaken tyas kula
- 2) Sumangga cahya Paduka, amadhangna tyas kula
Mugi pepetenging dosa, binirata sadaya
Refr.: ...
- 3) Mugi ngirid lampah kula, manut pangrèh Paduka
Paduka kula bektèni, ngantos dugèng wekasan
Refr.: ...

Pandong Pangakening Dosa

- PL: Sumangga kita sami ndedonga.
Dhuh Gusti, Paduka sampun maringi kawula sadaya
peparing Roh Paduka ingkang suci. Paduka ngisèni
manah kawula sadaya sarana katresnan Paduka
- U: **Dhuh Sang Roh Suci, mugi ngapunteni kawula
sami dhuh Gusti. Manah kawula asring katutup,
ngantos lumunturing katresnan Paduka mboten
saged rumasuk ing manah.**
- PL: Dhuh Roh Suci Paduka Gusti, sih rahmat Paduka
kaesokaken dhateng pasamuwan Paduka lan
maringaken kekendelan dhumateng kawula sami kanggé
suka paseksi bab Injil Paduka.
- U: **Dhuh Roh Suci Gusti, mugi ngapunteni kawula
sami, awit kabar kabingahan saking Paduka
kaclorengan déning lampah gesang kawula
sami.**
- PL: Dhuh Roh Suci Gusti, Paduka maringaken manékawarni
peparing dhateng umat Paduka supados kawula saged
sami amraboti satunggal lan satunggalipun.
- U: **Dhuh Roh Suci Gusti, mugi ngapunteni kawula
sami ingkang sampun anjalari peparing Paduka**

**dados pirantos kanggé kawula sami ngegun-
egungaken dhiri.**

PL: Dhuh Roh Suci Gusti, kawula sadaya ingkang sami kasayahan, lan kamomotan sampun nampèni peparing Paduka sarana anggèn kawula sami kapulihaken

U: **Dhuh Roh Suci Gusti, mugi ngapunteni kawula ingkang sami rumaos sembada lan saged ngrampungaken sadaya ruwet-rentenging gesang namung sarana ngendelaken kakiyatan kawula piyambak.**

PL: Dhuh Roh Suci Gusti, namung wonten ing Paduka dumunung kapitadosan, pangajeng-ajeng lan katresnan.

U: **Dhuh Roh Suci Gusti, kawula sami muji sokur awit Paduka nyatunggilaken kawula sami supados gesang ing salebeting pitados, pangajeng-ajeng lan katresnan.**

PL: Dhuh Roh Suci Gusti, kawula sami sumarah namung dhateng Paduka lan kawula sami nyadhong sih rahmat saking patunggilan katresnanipun Sang Rama, Sang Putra lan Sang Roh Suci.

PL+U: **Amin**

- *umat memuji KPJ 287: 1-2 “Roh Suci Roh Sejati”*

Procantor:

- 1) Roh Suci Roh sejati, mugi rawuh ing ati
ngénggalna manah kula, mrih ing lampah prayoga
Refr.: (*Sesarengan sadaya*)
Setya bekti mring Gusti, wah asih mring sesami
Wit panuntun Paduka, gesang kula sembada

Wanita:

- 2) Dhuh Roh Suci Roh Allah, anyantosakna manah
Lamun karoban susah, tatag tanggon tan semplah
Refr.: ... (*Sesarengan sadaya*)

Pria:

- 3) Dhuh Roh Suci Roh Kristus, nuwuhna manah tulus
andum berkah kabegjan, tan mawang mring salir tyang
Refr.: ... (Sesarengan sadaya)
Setya bekti mring Gusti, wah asih mring sesami
Wit panuntun Paduka, gesang kula sembada

- *umat jumeneng*

Pawartos Sih Rahmat

PS: Namung wonten ing Gusti, panjenengan sadaya
pikantuk pangapunten!

U: **Namung wonten ing Gusti panjenengan ugi
pikantuk pangapunten.**

PS: Sumangga kita lampahi gesang kita sadaya sarana
ngèneti sabdanipun Gusti. “Nanging bareng
kamurahaning Allah, Pamarta kita, sarta katresnané
marang manungsa kababar, ing nalika iku Panjenengané
nylametaké marang kita, ora amarga saka pangawé
becik kang wis kita lakoni, nanging marga saka sih-
rahmaté sarana padusan kalairan kapindho lan marga
saka kaanyaraké déning Sang Roh Suci kang wus
kaesokaké marang kita déning Gusti Yésus Kristus,
Pamarta kita” (Titus 3:4-6). Makaten pawartos sih
rahmat saking Gusti.

U: **Puji Sokur konjuk Allah!**

Salaming Katentreman

PS: Tentrem rahayunipun Gusti nunggil panjenengan
sadaya

U: **lan nunggil panjenengan ugi.**

- *umat sami ngucapaken “tentrem rahayunipun Gusti
nunggil panjenengan”*
- *umat memuji KPJ 295: 1-3 “Wit Sang Roh Suci”*

KPJ 295: 1-3 “Wit Sang Roh Suci”

1. Wit Sang Roh Suci kula kasagedna
Martosken Injil adi, Kraton swarga
Wit Sang Roh Suci, kula sinung daya
Neksèni Yésus Gusti, Sang Pamarta
2. Wit Sang Roh Suci, kula wicaksana
Wijang nerangken sabda karsèng Allah
Wit Sang Roh Suci, kawula sembada
Nglampahi gesang tansah lembah manah
3. Wit Sang Roh Suci, kula datan semplah
Nadyan manggih rubéda, tansah panggah
Wit Sang Roh Suci, kula tan suwala
Jroning kinaniaya, tetep setya

▪ *umat pinarak lenggah*

Peladosaning Sabda

- Pandonga wedharing sabda (oleh PS)
- Pamaosing Kitab Suci

Waosan Kapisan

L: (maos kitab Wilangan 11:24-30)

Makaten sabdanipun Gusti!

U: Puji Sokur konjuk Allah!

Mazmur Tanggapan

L: (maosaken utawi mujèkaken Mazmur 104:24-34, 35b
sacara imbal-imbalan).

Waosan kaping kalih

L: (maosaken 1 Korinta 12:3-13)

Makaten sabdanipun Gusti!

U: Puji sokur konjuk Allah!

Pamaosing Injil

PS: Pamaosing kitab Injil kapendhet saking Yohanes 7:37-39

Makaten Injilipun Gusti Yesus Kristus. Rahayu tiyang ingkang sami mirengaken sabdanipun Gusti lan nindakaken ing gesang padintenanipun. Haleluya!

U: (*memuji*) Haleluya, Haleluya, Haleluya!

- Khotbah
- Wekdal Ening
- *umat jumeneng*

Pangaken pitados

MJ: Sesarengan kaliyan umatipun Gusti ing pundia papan lan jaman sumangga kita sami nganyaraken kapitadosan kita sarana ngucapaken Pangaken Pitados Rasuli:

Pandong Syafaat

(déning PS, kapungkasan sarana Donga Rama Kawula)

Pisungsung

MJ: Puji sokur konjuk Gusti. Panjenenganipun ngesokaken Roh Sucinipun supados jagad kapulihaken lantaran katresnanipun. Kanthi manah ingkang kebak pamuji sokur, tuwin ngèneti sabdanipun, ki ta sami ngaturaken pisungsung kita konjuk Gusti. Mazmur 107:21-22 ngandika, "Wong iku mau karebèn padha ngaturaké panuwun marang Pangéran Yéhuwah, awit saka sih kadamane, lan marga saka kaélokané marang para anaking manungsa. Sarta karebèn padha nyaosaké kurban pamuji sokur tuwin nyaritakaké pakaryané Gusti Allah kalawan surak-surak!"

Sadèrèngipun pisungsung punika kita aturaken dhumateng Gusti, sumangga langkung rumiyin kita ndedonga (*MJ nglantaraken pandonga pisungsung*)

- *umat atur pisungsung sinarengan pamuji saking KPJ 154*

KPJ 154: 1-2 “Adrenging Tyas Kula”

- 1) Adrenging tyas kula, ngaturken panuwun, Gusti
Paduka ngasihi, kula kagunganta

Refr.

Mung punika Gusti, pisungsung kula,
Sawetahing gesang, jiwa lan raga
Wit kula tan darbé, bandha kang pangaji kang
langkung prayogi
Sinaos Gusti

Mung punika Gusti, panyuwun kula, mugi katampia
Atur kawula, mrih gesang kawula kagama Paduka
Pirantos sapala

- 2) Saiba éndahing, sih tresna Paduka, Gusti
Kula kagunganta, Paduka rimati

Refr.

Pengutusan

PS: Sami mbukaa manah kanggé nampèni lumunturing Roh
Katresnan saking Gusti

U: **Kawula sami mbikak manah kawula dhumateng
Panjenenganipun**

PS: Kawartosna Injilipun Kristus

U: **Kawula sadaya punika para seksinipun Kabar
Kabingahan saking Allah**

PS: Kamulyakna Panjenenganipun wonten ing gesang
panjenengan sadaya

U: **Kawula sami mulyakaken Panjenganipun, Gusti
sumbering sagung berkah**

▪ *umat memuji KPJ 292: 1-3*

KPJ 292: 1-3 “Roh Suci Rohing Katresnan”

- 1) Sang Roh Suci rohing katresnan, nuntuna mring
kula slaminya
Nyingkirna raos pasulayan, amrih jagad tentrem
raharja
Ngrukunken tyang kang cecongkrahane, mbereg nilar
tumindak dosa

Ngiyatken manah ingkang semplah, Dhuh Gusti nuntuna mring kula

- 2) Dhuh Roh Suci roh kasunyatan, nunggila mring kula slaminya,

Mrih babaring karsaning Allah, wah tobating tyang ambek-siya

Labuh labet sepi ing pamrih, nglawan panindhes kalayan sih:

Tan ajrih pepalang rubéda. Dhuh Gusti nunggila mring kula

- 3) Dhuh Roh Suci roh kaadilan, nganthia mring kula slaminya

Ambabara adiling Allah, kraharjan warata sumrambah

Ngluwari tyang binanda dosa, nguculi jireting duraka

Ngayomi tyang ringkih wah papa, Dhuh Gusti nunggila mring kula

PF: Lumantaring Berkah:

Binerkahana tiyang ingkang ngendelaken Gusti, saha ingkang nggadhahi pangajeng-ajeng namung wonten ing Gusti! Piyambakipun badhé kadosdéné uwit ingkang tinanem ing sapinggiring kali, ingkang ngrembakakaken oyot-oyotipun ing tepis wiringing toya, lan ingkang godhongipun mboten nate gogrog awit bentèring surya, tetep ijo royo-royo, mboten kuwatir ing mangsa ketiga, lan ingkang tansah ngedalaken woh ing sadaya mangsa. Amin.

U: (memuji) Haleluya (5x) Amin (3x)

(WNS-YTD)

LITURGI**Minggu Trinitas***Minggu, 4 Juni 2023*

Katerangan:

PS: Pelados Sabda

PL: Pimpinan Liturgi

Pnt: Penatua

U: Umat

L: Lektor

PNJ: Pemandu Nyanyian Jemaat

**Tumut
Andum Damel
ing Pakaryan
Mulihaken
Sagung
Dumadi**

☪☪☪

PACAWISAN

- Organis/pianis ngungelaken lagu-lagu pujian ingkang andhatengaken swasana pangibadah ingkang badhé kaleksanan
- Pasamuwan lumebet ing wekdal ening minangka pecawisan pribadi lumebet ing pangibadah
- Pamaosing wartos pasamuwan

TIMBALAN PANGIBADAH*(Umat jumeneng)*

PL: Namung kagem Gusti, hèh bala kaswargan, kagem Gusti kemawon sadaya kamulyan lan kekiyatan!

Aturna kagem Gusti kamulyaning Asmané, padha sujuda ing ngarsané Gusti kanthi rerenggan kasucèn

Memuji KPJ 28: 1-3 “SUCI, SUCI, SUCI”

- 1) Suci, suci, suci, pinuji Hyang suci
Allah Maha mulya kang jumeneng Raja
Suci, suci, suci, pinundhi Hyang Widi
Titah sadaya memuji samya

- Selanan iringan musik: Arak-arakan Kitab Suci

- 2) Suci, suci, suci! Pujining pra suci
 Angumandhang sora ngèbeki akasa
 Pra mlaékat sami sujud angabekti,
 Ngidung tan kendhat, mring Kang Mengkurat

VOTUM

PS: Pangibadah punika kalampahan ing asmanipun Sang
 Rama, Sang Putra lan Sang Roh Suci

U: **(mujèkaken Amin, Amin, Amin)**

SALAM

PS: Tentrem rahayu saking Allah Rama, sihipun Sang
 Kristus, lan patunggilanipun Sang Roh Suci, mugè
 nunggila ing panjenengan sadaya!

U: lan nunggil panjenengan ugi

ATUR PAMBUKA

(Umat lenggah)

PL: Minggu Trinitas punika ngatag kita sami ngèngeti lan
 ngriyayakaken pakaryanipun Allah ingkang sampurna
 lumantar Sang Putra ing salebeting panguwaosipun
 Sang Roh Suci. Allah Rama, Putra, lan Roh Suci,
 mujudaken tiga pribadi atunggal; nyawiji ing
 tetunggilan, maujud sacara nyata ing karya lan
 tumindak. Karya nitahaken, milujengaken, lan ngrimati.
 Minangka muridpun Kristus, kita sami katimbalan
 tumut andum damel andhatengaken pulhipun sagung
 dumadi. Sumangga kita luhuraken Allah lumantar
 pandamel nyata.

U: **(memuji KPJ. 22: 1-3)**

“PUJI KONJUK ALLAH RAMA”

- 1) Puji konjuk Allah Rama, puji konjuk Sang Putra
 Puji konjuk Sang Roh Suci, tetiganya sawiji
 Haléluya, Haléluya, tetiganya sawiji
- 2) Pinuji Ratuning swarga, Gustiné pra manungsa
 Nggih Ratuning pasamuwan, Ratu sumbering gesang
 Haléluya, Haléluya, Ratu sumbering gesang!

- 3) Pinuji Allah Makwasa, kang nitahken jagad rat
 Wah milujengaken manungsa, krana gunging sih rahmat
 Haléluya, Haléluya, Krana gunging sih rahmat.

PANGAKENING DOSA

PL: Sedhèrèk-sedhèrèk kula ingkang dipun tresnani lan ugi
 nresnani Allah,
 Kanthi temen-temen, sumangga kita sami ngakeni dosa,
 sarana ngrumaosi anggèn kita sami mboten kewagang
 andhatengaken pakaryan mulihaken sagung dumadi
 lumantar gesang padintenan kita. Tetembungan,
 tumindak gesang padintenan kita taksih asring nyakiti
 lan ngrisak sesambetaning gesang. Sacara pribadi,
 sumangga kita lairaken panalangsa kita lumantar
 pandonga ...

- WEKDAL ENING: SEDAYA NDEDONGA -

PL: (*Mungkassi pandonga pangakening dosa*)

U: (memuji KPJ 48: 1-3)
 “GUSTI ANGANTYA SIRA”

- 1) Gusti angantya sira wong dosa,
 Aruming swara nimbali sira
 Nyuwuna luwar lan pangapura
 Mareka saosna, atinira
 Refr.:
 Lah mareka, Gusti angantya, aywa adoh-adoh
 Umareka, Gusti anganti-anti sira. Ywa nyenyuwé
 Mula gya mareka
- 2) He wong dosa, lempar dalanira
 Nyata gampang lamun liniwatan
 Nging sira tan nduga tan uninga
 Yéku tan anjog mring nagri baka
 Refr.: ...

-**SELANAN MUSIK**-

(*Umat Jumeneng*)

- 3) Nging marga kang anjog ing kabegjan,
Ciyut angèl kalamun dènambah
Kang mangkono datan kauningan
Mangka iku margining Yéhuwah
Refr.: ...

PAWARTOS SIH RAHMAT

PS: Tumrap saben pribadi ingkang kanthi temen-temen nalangsani dosanipun, sami mirengna pawartos pangapuntening dosa ingkang kawartosaken miturut kitab Mazmur 32:1-2

“Rahayu wong kang kaapura paneraké, kang dosané kaaling-alingan! Rahayu wong kang durakané ora kaétang déning Yéhuwah, sarta kang atiné ora kadununnngann cidra!”

Makaten pawartos sih rahmat saking Gusti

U: **Puji sokur konjuk ing Allah**

KPJ 289: 1-2 “SANG ROH SUCI MUGI PARENG”

- 1) Sang Roh Suci mugi pareng, anedhaki tyas kula
Dimèn atentrem rahayu, kapenuhan ing tresna
Refr.:

Dhuh Gusti kang setya, Paduka kula ndelaken
Mugi pareng nedhakaken Roh Suci ing tyas kula
Gusti mugi nucèkaken tyas kula

- 2) Sumangga cahya Paduka, amadhangna tyas kula
Mugi pepetenging dosa binirata sadaya
Refr.: ...

PELADOSANING SABDA (*Umat Lenggah*)

PS: (Pandonga Epiklésé)

Waosan Sepisan

L1: Waosan sepisan saking Purwaning Dumadi **1:1-2:4a**
Makaten sabdanipun Gusti

U: Puji sokur konjuk ing Allah

Mazmur Tanggapan

L2: Sumangga kita sami nanggapi Sabdanipun Gusti, sarana mujèkaken **Mazmur 8**

U: **Memuji pérangan refrainipun kemawon**

Waosan kaping kalih

L3: Kapendhet saking **2 Korinta 13: 11-13**

Makaten sabdanipun Gusti

U: **Puji sokur konjuk ing Allah**

Pamaosing Injil

PF: Waosan Injil kapendhet saking **Matius 28: 16-20**

Makaten Injilipun Gusti Yesus Kristus, ingkang rahayu inggih punika ingkang sami mirengaken sabdanipun Gusti lan sami katindakaken ing gesang padintenan.

U: **(memuji HALELUYA 3X)**

Khotbah**Wekdal Ening****Pangakening Pitados**

(Umat Jumeneng)

Pnt: Pasamuwan ingkang dipuntresnani Allah,
Sesarengan kaliyan sadaya umat ing sadaya papan lan jaman sumangga kita ucapaken lan kita antebaken malih pangaken pitados kita sarana memuji KPJ 122: KULA PITADOS

U: **(Memuji KPJ. 122) “KULA PITADOS”**

- 1) Kula pitados ing Allah, Sang Rama Kang Makwasa
Inggang nitahaken langit lan bumi saisinga
Kula pitados ing Gusti Yésus Kristus Kang Putra
Ontang anting lan kekasih, Gusti Pamarta kula
- 2) Kang sampun kabobotaken sing kwasané Roh Suci
miyos saking prawan Maryam, nahanaken pisakit
kala Pontius Pilatus ingkang ngasta bupatya
sinalib nglampahi séda, tumedhak mring antaka

- 3) Tigang dintenipun wungu, sing antaka dyan minggah
dhateng swarga apinarak, nèng tengenipun Allah
Sang Rama Kang Makwasa, king mriku badhé rawuh
angadili tiyang ingkang gesang lan ingkang pejah
- 4) Nggih pitados ing Roh Suci, wah malih wontenipun
Pasamwan Kristen satunggil, kang suci sarta umum
Patunggilané pra suci, pangapuntening dosa
Tanginira para mati, kang sarta gesang baka

Pandonga Syafaat

(Umat Lenggah)

PS: (Ngaturaken pandonga syafaat)

ATUR PISUNGSUNG

Pnt: Pasamuwan ingkang binerkahan déning Gusti.
Sumangga kita sami atur panuwun dhateng
kamirahanipun Allah lumantar pisungsung ingkang
sampun kita cawisaken. Pangadika ingkang memulang
kita kanggé atur pisungsung pinanggih ing Mazmur 128:
1-2, sumangga kita ucapaken sesarengan:

*“Rahayu saben wong kang ngabekti marang Yéhuwah,
sarta kang ngambah ing dalan pitedahé. Manawa
kowé mangan wohing kangélané tanganmu, rahayu
kowé lan becik kaananmu!”*

U: **(memuji KPJ 166: 1, 3)**

KPJ 166: 1, 3 KULA NGATURKEN SEMBAH BEKTI

- 1) Kula ngaturken sembah bekti,
dé Gusti tansah mberkahi
Nggèn kula tansah nambut kardi,
kanthi temen lan taberi
Abot ènthèng datan nggresula,
lelados kang trusing driya
Berkah rejeki sing Maluhur,
tinampi lan puji sokur

- Kanthong pisungsung kaideraken: iringan musik

[ngaturaken pisungsung, umat jumeneng]

- 3) Kula memuji datan kendhat,
 mring sihé Allah murbèngrat
 Wanci énjing surya sumunar,
 mulyaning alam ginelar
 Tetuwuhan wah sato kéwan,
 mawarni ngebaki bumi
 Gya kawula gumrégah tangi,
 nindakken karsaning Gusti.

Pandonga Pisungsung

(UmatJumeneng)

Pnt: (nuntun ing pandonga sokur pisungsung)

PENGUTUSAN LAN BERKAH

Pepujèn Pengutusan

U: **(memuji KPJ 292:1-3)**

KPJ 292: 1-3 “Roh Suci Rohing Katresnan”

- 1) Sang Roh Suci rohing katresnan,
 nuntuna mring kula slaminya
 Nyingkirna raos pasulayan,
 amrih jagad tentrem raharja
 Ngrukunken tyang kang cecongkrahan,
 mbereg nilar tumindak dosa
 Ngiyatken manah ingkang semplah,
 Dhuh Gusti nuntuna mring kula
- 2) Dhuh Roh Suci roh kasunyatan,
 nunggila mring kula slaminya,
 Mrih babaring karsaning Allah,
 wah tobating tyang ambek-siya
 Labuh labet sepi ing pamrih,
 nglawan panindhes kalayan sih:
 Tan ajrih pepalang rubéda.
 Dhuh Gusti nunggila mring kula

- 3) Dhuh Roh Suci roh kaadilan,
 nganthia mring kula slaminya
 Ambabara adiling Allah,
 kraharjan warata sumrambah
 Ngluwari tyang binanda dosa,
 nguculi jireting duraka
 Ngayomi tyang ringkih wah papa,
 Dhuh Gusti nunggila mring kula

PANGUTUSAN

- PS: Gusti ngutus panjenengan sadaya tansah makarya ing satengah-tengahing jagad punika
 U: Sinarengan ing Gusti, kawula sadaya samapta makarya ing ombyaking jagad punika
 PS: Samia dados pribadi ingkang mulihaken ing jagad punika
 U: Kawula sami cecengklungen aneksèni sang Kristus
 PS: Pinujia Allah - Rama, Putra, lan Roh Suci
 U: ingkang mboten naté misahaken kawula sadaya saking sih susetyanipun samangké ngantos ing salaminipun

BERKAH

- PF: Mugi Allah mberkahi panjenengan kanthi èseman lan gemujengipun ingkang anjalari jagad punika langkung ndarbèni makna. Kanthi tangisan lan tumètèsing waspa ingkang saged ngènthèngaken panandhangipun manungsa Kanthi wartos-wartosing pitados lan kekidunganing pangajeng-ajeng, ingkang anjalari lampah gesang punika mboten karaos semplah lan mbosenaken Kanthi kekendelan lan suwanten sora kanggé suka paseksi bab Allah ingkang mboten naté kendhat nresnani jagad punika.
 Mugi-mugi Allah Sang Rama, Sang Putra lan Sang Roh Suci ngrengkuh lan ngayomi panjenengan sadaya, ngrawat lan ndhéwasakaken panjenengan, ngeneraken

pasuryanipun ingkang kebak èsem dhateng panjenengan,
samangké ngantos ing salami-laminipun. Amin

U: **(Memuji KPJ 466 2 X)**
Amin, haleluya! Amin, haleluya!
Pinuji Paduka, Amin Haleluya

[ASY-YTD]

BAHAN PANYURAOS KITAB SUCI INTERGENERASIONAL

*Minangka satunggaling bakalan, punapa ingkang
kacawisaken ing buku punika prelu dipun olah
malih jumbuh kaliyan kawontenanipun
pasamuwan piyambak-piyambak*

**BAHAN PANYURAOS
KITAB SUCI
INTERGENERASIONAL
(laré éngga adi yuswa)**

Waosan:
Roma 14:1-12

**Béda nanging
Tetep Tresna**

Gancaran

Condhongipun tiyang mawas bilih kawontenan punapa déné sujarahing gesang ingkang sami badhé nuwuhaken raos tresna. Kalih tiyang samidéne nresnani lajeng mancas badhé ningkah, padatanipun ngraosaken bilih calon sémahipun nggadahi sipat utawi wewatekan ingkang mèh sami kaliyan piyambakipun. Prakawis kasebat ingkang njalari tuwuhing raos jenjem lan cocog magepokan pepénginan. Langkung rowa malih, daya tresna dhumateng negari Indonésia asring dipun pompa lumantar kanyatan sujarah inggih punika sami suku bangsanipun ing sakupenging *samudera Hindia/* seganten Hindhia lan Pasifik ingkang naté gadhah pangalaman kawengku (*dijajah*) bangsa sanès.

Prakawis kasebat pancèn leres, nanging wonten ingkang langkung bebles lebet malih. Sasampunipun tiyang kalih ingkang Romaaos ndarbèni sipat punapa déné wewatekan ingkang sami kasebat ningkah, salajengipun badhé ketinggal prakawis ingkang mbédakaken satunggal lan satunggalipun. Makaten ugi tumrap pepanthaning bangsa ingkang manunggil ing *Negara Kesatuan Republik Indonesia*, sasampunipun nggayuh kamardikan manéka warni béda wiwit ketawis. Wiwit tuwuh bebèncèngan nuju dredah pasulayan awit péhak satunggal lan satunggalipun boten saged utawi boten purun nglengganani bilih péhak sanès punika béda kaliyan piyambakipun. Punapa malih menawi péhak-péhak kasebat meksakaken pamawasipun ugi pepénginanipun. Tiyang

sesémahan asring paben éngga “*pisah ranjang*” awit wontenipun béda pamanggih saha pepénginan. Pepanthan suku bangsa lan agami ing Indonésia ugi naté memengsahan awit wontenipun béda prakawis ing antawisipun suku bangsa ugi pepanthan tiyang ngagami.

Nalika tiyang Romaaos bilih kawontenan ingkang sami badhé nuwuhaken katresnan, ing mangkénipun badhé ketawis bilih jebul wonten béda-béda ingkang kapanggihaken. Punapa badhé kalampahan nemahi béda nanging saged tetep nresnani? Punapa leres sikep tresna badhé katètèr nalika kuwagang tatag tanggon nemahi béda-béda ingkang kapanggihaken? Punapa leres gesanging bebrayatan ingkang kuwagang tatag tanggon mataun-taun nratas béda-béda ingkang ngrenggani, padatanipun lajeng dados conto wontenipun tresna sajati ing brayat kasebat? Kanyatan bilih manéka warni suku bangsa lan agami ing bumi pertiwi Indonésia punika ngraosaken daya tresna dhumateng negari punika nalika saben warganing negari kuwagang ngolah béda-béda ingkang kapanggihaken ing bebrayan agung.

Underaning tresna ingkang sajati punika katètèr lumantar béda-béda ingkang kapanggihaken, pramila tresna dhumateng negari ingkang namung atetales prakawis-prakawis ingkang sami lan nampik wontenipun béda-béda pamawas utawi pepénginan mbok menawi saged kawastanan punika sanès tresna ingkang sajati; nanging winates ing raos jenjem sarta raosing kawontenan gesang ingkang sami (*solidaritas*) ingkang sipatipun boten langgeng. Raos pangraos kasebat sawekdal-wekdal badhé surut kepara ical awit ingkang dados punjer inggih namung dhirinipun piyambak. Tresna ingkang sajati badhé katawis dayanipun ing satengahing béda-béda ingkang wonten. Katresnan ingkang makaten punika padatan langkung awet awit ingkang dados punjer ing satengahing sesambetan ingkang kawangun rinengga ing prakawis-prakawis ingkang béda.

Kados pundi babaring katresnanipun Gusti tumrap manungsa ingkang asring sinebat tresna sajati? Kados-kados mèh sami kaliyan ingkang sampun kapratélakaken ing

sadèrèngipun. Sakawit manungsa katitahaken kanthi kanyatan ingkang mèh sami kaliyan Panjenenganipun ingkang lajeng kasebat minangsa gambar lan pasemonipun Gusti Allah (Purw. Dumadi 1:26-27). Éwasamanten antawisipun Gusti Allah lan manungsa tetep kapanggihaken béda ingkang nyata; bilih Gusti Allah punika péhak ingkang nitahaken déné manungsa punika jejeripun titah. Éngga pungkasanipun nalika manungsa katundhung saking Patamanan Èden, mila manugsa lajeng tepang bab dosa. Dosa ateges pisahipun Gusti Allah kaliyan manungsa. Nanging ingkang wigatos, Gusti Allah tetep nresnani manungsa lan jagad sinaosa manungsa punapa déné jagad tebih saking kasampurnan (Yok. 3:16). Ing salebeting ngraos-raosaken mangsa Pentékosta punika, kita sesarengan manggihaken bilih Gusti Allah karsa mbabar katresnan lan sihnugrahanipun tumrap bangsa-bangsa ingkang béda-béda; lumantar pakaryaning Roh Suci ingkang manjing ing gesangipun tiyang pitados satemah para siswanipun saged wicantenan ngginakaken manéka warni basa kanggé sangu martosaken pakaryan-pakaryaning Allah Rama (Lelakoné Pr. Rsl. 2:11).

Beblesaken Pamawas

1. Para panyuraos ingkang dumados saking laré-laré, *remaja/pemuda*, diwasa, ugi adi yuswa kaparingan kalodhangan mbagé pangalaman bebèncèngan utawi paben-pasulayan ingkang naté kedadosan ing satengahing brayatipun punapa déné nalika srawung kaliyan sesami.
2. Punapa sababipun tuwuh bebèncèngan, paben, utawi pasulayan saking pangalaman para panyuraos?
3. Sasampunipun wonten paben-pasulayan, kados pundi kawontenan sesambetan péhak-péhak ingkang nembé nemahi padudon-pasulayan kasebat?

Renungan

Waosan Roma 14:1-12.

Katrangan Waosan

Saking waosan kasebat kita manggihaken kawontenan ingkang dipun temahi déning Paulus inggih ingkang nyerat kitab Roma punika. Wekdal samanten ing tengahing pasamuwan Roma wonten péhak ingkang sami tetandhingan awit wontenipun béda pangretosan. Kados ingkang kacetha ing waosan, wonten kalih pepanthan ingkang sinebat pepanthan “kenceng ngugemi pranatan” lan pepanthan ingkang “longgar.” Pepanthan ingkang kenceng ing pranatan taksih milah lan milih ing bab ingkang badhé katedha. Tiyang golongan kasebat namung purun nedha jejanganan lan boten purun nedha daging. Déné pepanthan ingkang longgar mawas bilih boten kados pepanthan kenceng satemah golongan punika mardika anggènipun nedha (ayat 2). Makaten ugi golongan ingkang kenceng mawas bilih dinten tertemtu langkung wigati katimbang dinten-dinten sanèsipun. Déné golongan ingkang longgar mawas bilih sadaya dinten punika sami kémawon (ayat 5).

Inkang wigatos, Rasul Paulus paring pitutur supados kalih golongan kasebat sami déné nampèni sinaosa nggadhahi pamawas ingkang béda; awit Gusti Allah piyambak nampi sadaya jinising manungsa tanpa mawang kawontenanipun. Ing ayat 6, Rasul Paulus nandhesaken bilih punapa kémawon ingkang katindakaken déning tiyang-tiyang ing Roma punika, sadaya kedah katindakaken tinalesan raos sokur konjuk Gusti. Golongan ingkang namung purun nedha jejanganan lan boten purun nedha daging, tumindakipun kasebat kedah tinalesan raos sokur dhumateng Gusti; kosok wangsulipun ingkang nedha manéka warni jinising tedhan kanthi mardika ugi ngucap sokur dhumateng Gusti Allah kanthi pilihanipun kasebat. Golongan ingkang nganggep dinten tertemtu punika langkung prayogi katimbang dinten sanès punapa déné ingkang mardika mawas sadaya dinten sami, ugi kedah nalesi pamawasipun kanthi raos sokur dhumateng Gusti Allah. Kekalihipun kedah nindakaken samukawis namung kagem Gusti.

Kanggé ngawékani béda pamawas kasebat, Rasul Paulus ngatag sadaya pasamuwan ing kitha Roma nyawang sisih ingkang langkung rowa magepokan sih-katresnan punapa déné nugrahaning Gusti Allah wonten ing Sang Kristus ingkang kaparingaken tumrap manungsa wradin tanpa mawang kawontenanipun. Awit saking punika boten prayogi menawi pasamuwan sami déné ngakimi kanthi nganggep péhak sanès langkung asor katimbang piyambakipun jalaran wontenipun béda pamanggih. Wusananipun boten sanès Gusti Allah piyambak ingkang jumeneng Hakim Sajati tumrap sadaya titah. Sami déné nampèni saha nresnani ing kawontenan béda ingkang kapanggihaken langkung wigatos katimbang mbudidaya “kaleresan” manut pamawasipun piyambak-piyambak. Gusti Allah ingkang Maha Leres ingkang badhé nindakaken pangadilan ing wekdalipun ingkang pinasthi (ayat 11-12)!

Menawi kita trepaken kaliyan gesanging pasamuwan ing wekdal samangké, kedadosan ing kitha Roma kasebat rak sami ta kaliyan kawontenan pasamuwan ing jaman punika? Bok menawi ing satenghing pasamuwan kita boten ngantos tuwuh paben-pasulayan magepokan bab *teologis*; ananging bebèncèngan jalaran béda pamawas, gegadhangan, lan kapentingan mesthi asring kedadosan kepara dados tedhan padintenan ing gesanging pasamuwan kita. Kanthi makaten kita saged methik piwulang prayogi bilih sinaosa sesami tiyang Kristen, sinaosa manunggil ing satunggaling pasamuwan ingkang sami; nanging gesanging pasamuwan kita boten badhé saged tebih saking manéka warni béda ingkang kababar. Punapa ingkang badhé kita tindakaken? Mbudidaya njejegaken “kaleresan” miturut pamawasipun piyambak? Utawi ngrembakaken daya saha prasetya sami déné nresnani saha ngaosi ing satengahing kawontenan béda ingkang kalampahan? Mugi pratélan ingkang pungkasan kasebat ingkang kita tengenaken saha kabudidaya wekel ing gesanging pasamuwan awit nyujanani béda-béda punika ateges nyujanani gesang ingkang samesthinipun. Kepara ing satengahing kawontenan

béda kasebat katresnan sajati nembé katètèr saha kaabsahaken minangka ingkang leres laras kaliyan karsaning Gusti Allah.

Menawi pasamuwanipun Gusti ingkang sampun katunggilaken déning Sang Kristus kémawon sanyata boten saged nampi wontenipun béda-béda punapa malih ing kawontenan bebrayan agung ingkang kapanggih béda agami ugi suku bangsa Indonésia, kados pundi sagedipun kababar tentrem rahayu? Gayut sikep lan pamawas tumrap agami ingkang béda, ing Roma 4:12 saged katafsiraken kanthi wrangka sesambetan antawisipun agami-agami. Ayat kasebat pratélanipun makaten: “Dadiné siji-sijiné panunggalan kita iku bakal ngunjukaké panjawab marang Gusti Allah bab prakarané dhéwé-dhéwé.” Bakunipun sanès bagéyan kita minangka titah mbiji leres utawi boten leresipun agami ingkang wonten sakiwa tengen kita. Langkung prayogi kita ngrungkebi agami saha kayakinan kita piyambak-piyambak éngga wekdalipun Gusti Allah kababar. Gusti Allah Sang Hakim ingkang Agung badhé mbabaraken Kaleresan saha nindakaken pangadilan kanthi adil murih tentrem rahayu! Bagéyan kita minangka titah boten sanès inggih punika ngrembakakaken sih-katresnan ing satengahing kawontenan béda ingkang kapanggihaken.

Bab béda kasebat ugi ketingal cetha malah ing wewengkon sesambetan ingkang celak sanget: Tiyang sesémahan, brayat, ugi brayat ageng. Gesanging brayat, sinaosa kapanggihaken prakawis-prakawis ingkang sami éwa samanten saben péranganing brayat ugi ndarbèni béda-béda ing pamawas, kapentingan, gegadhangan, lan sapiturutipun. Gesanging gréja saha bebrayan agung bangsa negari, mesthi badhé kapanggihaken prakawis ingkang sami ugi ingkang béda. Prakawis ingkang sami punapa déné béda sami déné njangkepi gesanging golongan satunggal lan satunggalipun. Sampun ngantos gréja dados papan kanggé nampik wontenipun béda-béda. Nalika satunggal golongan jumedhul, golongan sanès mesthinipun ugi badhé ngatingal lan gesang sesarengan manunggil satunggal papan. Menawi tiyang Romaaos jenjem magepokan prakawis ingkang sami, béda malih nalika golongan-golongan nemahi béda-béda ingkang boten saged

dadosaken satunggal. Pramila ing mangsa Pentékosta punika kita prelu paring kawigatosan tumrap pambudidaya kanggé ngrembak-aken sih-katresnan ing satengahing béda-béda ingkang kedah dipun temahi. Wusanipun, katresnan punika ingkang nelukaken samukawis awit Sang Etuking Katresnan tetep ngarsakaken makuwon ing antawisipun béda-béda ingkang kapanggihaken!

Pitakènan kanggé Rembagan

1. Punapa sababipun manungsa condhong rumaos boten jenjem nemahi béda-béda ingkang wonten?
2. Béda kados punapa ingkang asring nuwuhaken dredah-pasulayan ingkang salebeting: Brayat, gréja, lan masyarakat?
3. Kados pundi caranipun njagi saha nuwuhaken sih-katresnan ing satengahing kawontenan ingkang béda-béda?

Sasampunipun ngrembag pitakènan, para panyuraos Kitab Suci kaatag ndedonga kanthi nyuwun pambudi (*hikmat*) saking Gusti Allah supados ing manahipun piyambak-piyambak kapenuhan ingkang katresnan; awit sadaya umat titahipun ndarbèni pangalaman dipun tresnani déning Gusti Allah.

[EI/UCS]

**BAHAN
PANYURAOS KITAB SUCI
INTERGENERASIONAL
(laré éngga adi yuswa)**

Waosan: Lukas 24:36-37, 44-53

**“Nindakaken
Timbalan
kanthi Tulus”**
❧❧❧

Ancas:

1. Ingkang sami nyuraos mangretosi bilih gesangipun kajangkepan déning Gusti satemah kuwagang nindakaken timbalan mbabar kabar kabingahan sasampunipun Gusti Yésus sumengka ing swarga.
2. Ingkang sami nyuraos saged mbagé cak-cakaning gesang winengku katresnan ingkang ngewohaken tentrem rahayu tumrap sesami.

Gancaran

Panyuraos Kitab Suci *intergenerasional* (laré éngga adi yuswa) punika mbereg umat supados kuwagang nglengganani bilih madeg siswanipun Gusti Yésus ateges kita nggadhahi tanggel jawab martosaken kabar kabingahan kanthi katresnan minangka tetalesipun. Tulusing manah ingkang dipun tengenaken satemah anggènipun martosaken kabar kabingahan saèstu tinalasan legawaning manah ugi katindakaken kanthi tumemen ing gesang padintenan temahan sumebar kamentreman sanès raos sengit. Gusti Yésus mulang prakawis kasebat lumantar pepanggihan ingkang nentremaken.

Pacawisan:

Donga para palados Panyuraos Kitab Suci *Intergenerasional* Palados Panyuraos Kitab Suci ngatag umat lenggah jajar manut tataran piyambak-piyambak: Laré, *remaja/ pemuda*, diwasa, adi yuswa.

1. Ngrepèkaken Kidungan:

“Dari Terbit Matahari”

*Dari terbit matahari
Sampai pada masuknya
Biarlah nama Tuhan dipuji
 Dari terbit matahari
 Sampai pada masuknya
 Biarlah nama Tuhan dipuji
Puji Tuhan
Puji Tuhan
 Dari terbit matahari
 Sampai pada masuknya
 Biarlah nama Tuhan dipuji*

2. Pambuka:

Panyuraos Kitab Suci punika boten ateges badhé mérang-mérang antawisipun laré éngga adi yuswa kanthi kapantha-pantha lenggahipun, nanging ingkang kaangkah suwalikipun inggih punika umat langkung mangretosi sesami manut tataranipun awit manunggil manut tataran umuripun piyambak-piyambak. Para laré badhé rumaos ayem awit sesarengan réncang-réncangipun, laré *remaja/pemuda* saged nyawang pepanthan tiyang sepuh, ingkang diwasa lan yuswa adi ugi saged mirsani pepanthan anèm ingkang taksih nedheng-nedhengipun tuwuh ngrembaka manut kawontenaning jaman. Dados kanthi patuladhan ingkang kaparingaken déning tataran tiyang sepuh saha jaman ingkang tumuwuh badhé ndhatengaken piwulang ingkang munpangati tumrap saben tataran lumantar kawigatosan ingkang tulus, mawas bilih patunggilan punika aji sanget, saha mbagé pangalaman gesang ingkang munpangati tinalasan pangandikanipun Gusti.

Sasampunipun lenggah manut tataran umur piyambak-piyambak, samangké lenggah manunggil tanpa kapérang manut tataran umur. Cundhuk kaliyan sipating Panyuraos Kitab Suci punika inggih punika *intergenerasi* (laré éngga

adi yuswa), pramila samangké sadaya sami ijolan papan lenggah.

(Pitakènan-pitakènan ingkang kacawisaken ing bahan punika saged kajumbuhaken kaliyan kawontenan pasamuwanipun piyambak-piyambak)

3. Ngrepèkaken Kidungan:

“Firman Tuhan ada di hatiku”

Firman Tuhan ada di hatiku.

Ada di langkahku, ada di hidupku.

Dan terus bertumbuh sirami jiwaku.

Berbuah... berbuah

Berbuah... berbuah

Berbuah... berbuah

berbuah... berbuah Ooo-oo

4. Pandonga

5. Sabda: Maos Lukas 24:36-37, 44-53

Yuswa adi maos ayat 36-37

Diwasa maos ayat 44-46

Remaja/pemuda maca ayat 47-51

Para laré maca ayat 52-53

6. Pitakènan lan Katrangan Waosan

• Trap-trapan 1:

Ngatag ingkang sami nyuraos mbagé pangalaman lan njumbuhaken pangalamanipun kaliyan waosan Lukas 24:36-37, 44-53.

- a) Kita sadaya naté nampi dhawuh paréntah, dadosa paréntah ingkang saé makaten ugi ingkang boten leres. Nalika kita nampi dhawuh utawi paréntah, punapa ingkang kita tindakaken? (énggal-énggal mundhi dhawuh kasebat, ngraos-raosaken, utawi nampik)

- b) Punapa ingkang dipun ngendikakaken Gusti Yésus magepokan paréntahipun tumrap para siswa? (Luk. 24:46-49) Kados pundi njlèntrèhaken pamratobat lan pangapuntening dosa ingkang kedah kabayaranakaken dhateng sadaya bangsa?

• **Trap-trapan 2:**

Ngolah wangsulanipun ingkang sami nyuraos kanthi katrangan waosan Kitab Suci. Saking pangalaman sadaya ingkang nyuraos, temtu kémawon boten wonten ingkang dèrèng naté babar pisan kadhawuhan. Kepara nalika taksih bayi, tiyang sepuh sampun paring dhawuh dhateng anakipun; upaminipun nalika anakipun nangis tiyang sepuh mbudidaya nyirep panangisipun supados anak kasebat dados anteng lan boten nangis malih. Nalika laré tuwuh ngrembaka padatanipun tiyang sepuh badhé nyekolahaken anakipun. Ing ngriki cetha sanget kathahipun paréntah supados anakipun purun sinau lan ngrembakaken pangretosanipun. Nalika sangsaya diwasa ing jagading padamelan momotan saha tanggel jawab saking paréntah ingkang katampi sangsaya kathah kepara mawarni-warni. Salajengipun nalika lumebet ing yuswa adi manéka warni paréntah mesthi badhé kapiireng ing gesang padintenan. Contonipun paréntah supados njagi kasarasaning raga, njagi cara gesang ingkang prayogi, ngunjuk obat murih saras saking sesakit, lan paréntah sanèsipun.

Ing Panyuraos Kitab Suci punika kita kaatag nggatosaken Gusti Yésus paring paréntah ingkang wigati sanget dhateng para siswanipun lan pangaribawanipun (*pengaruh*) karaos éngga wekdal samangké. Sasampunipun Gusti Yésus wungu, Panjenenganipun makaping-kaping ngatingal dhateng para siswanipun (Yoh. 20:14, Yoh. 20:19) ingkang sajatosipun ancas tujuwanipun supados para siswa mantepaken dhirikanthi nindakaken paréntahipun Gusti tinalesan raos tulus éklas tanpa wigah-wigih. Ing kitab Lukas 24:36

kacihna kedadosan ingkang limrah kalampahan ing gesangipun manungsa inggih punika nalika satunggaling tiyang sampun tilar donya dumadakan lajeng ngetingal temtu badhé nuwuhaken raos ajrih-geter ingkang sanget. Nanging ingkang prelu kagatosaken inggih punika pérangan nalika Gusti Yésus ngandika dhateng para siswa, “Tentrem-rahayu anaa ing kowé kabèh!” Pratélan panglipuran saha ingkang ngiyataken sampun kaparingaken déning Gusti Yésus dhateng para siswa ing satengahing raos ajrih-geter saha mangu-mangu ingkang tuwuh ing salebeting driya. Sang Kristus mesthi rawuh kanthi nengenaken babaring katresnan sinaosa Panjenenganipun kedah nandhang sangsara lan séda ing kajeng salib mundhi dhawuh saking Allah Sang Rama. Rawuhipun Gusti Yésus mbagé tentrem-rahayu kasebat ancasipun maringi sangu kanggé njangkepi para siswa nindakaken dhawuh paréntahipun Gusti. Punapa wigatosing sangu “tentrem-rahayu” kasebat? (pemimpin Panyuraos Kitab Suci saged ngatag para panyuraos ngrembag prakawis kasebat).

- **Trap-trapan 3:**

Para panyuraos kaatag nggatosaken paréntahipun Gusti Yésus ing ayat 46-49. Warta magepokan pamratobat lan pangapuntening dosa kedah kabyawarakaken. Sadaya ingkang kadhawuhaken déning Gusti Yésus kedah kabudidaya katindakaken déning para siswa wiwit saking Yérusalèm. Warta bab pamratobat lan pangapuntening dosa kasebat boten namung mligi kanggé tiyang Yahudi kémawon, nanging kanggé sadaya bangsa sajagad. Punapa sababipun wiwit saking Yérusalèm? Ing Yérusalèm Gusti Yésus maringi conto tumrap para siswa bilih Panjenenganipun njangkepi kitab Torèting Musa, kitabipun para nabi, punapa déné Jabur Masmur.

Ing satengahing kawontenan nandhang saha kasalib, Panjenenganipun tetep setya nindakaken dhawuhipun

Sang Rama. Panjenenganipun boten males piawon kanthi piawon nanging kanthi ngapunteni kanthi tulus. Kanthi tumindak kasebat, saged kawastanan bilih Gusti Yésus mbabar patuladhan nyata lan boten namung paring paréntah dhateng para siswa kémawon. Panjenenganipun paring patuladhan nyata tumrap para siswa supados para siswa purun nindakaken sadaya dhawuh paréntahipun Gusti. Punapa kita ugi sampun nindakaken sadaya dhawuh paréntahipun Gusti? Punapa kita sumadiya martosaken warta bab pamratobat ugi pangapuntening dosa kanthi mratobat ugi mbabar sikep gampil ngapunteni sesami ing lampah gesang padintenan?

- **Trap-trapan 4:**

Ngatag para panyuraos Kitab Suci tansah mbudidaya martosaken warta kabingahan ing satengahing jagad punika kawiwitan saking pepanthan ingkang paling celak. Para siswa badhé miwiti saking Yérusalèm; kita kaatag miwiti nindakaken dhawuhipun Gusti wiwit saking brayat kita. Adeg minangka laré; kita tinimbalan supados nindakaken kasaénan dadosa dhateng rencang ingkang tumindak jujur, boten remen ngasoraken ajining dhiri sesami (*bullying*), netepi paréntahipun tiyang sepuh kanthi tulus. Minangka *remaja/ pemuda* kita kaatag nepangi dhiri pribadi ingkang satengahing kawontenan jagad ingkang winengku raos was-sumelang rinengga panggodha. Kita kedah ndarbèni kateguhan ing salebeting manah bilih kita sampun kajangkepan nugraha kanggé nemahi kawontenan ingkang boten gumathok ing jagad punika kanthi kayakinan bilih Gusti Yésus maringi tuladha saha tansah nunggil ing sauruting gesanging manungsa. Minangka warga diwasa, kita kabereg sami déné nggatosaken jagad sakiwa tengen kita inggih punika magepokan tuwuh ngrembakaning para laré nyarengi kamajenganing jaman satemah sampun ngantos wonten singget sesambetan antawisipun laré

lan tiyang sepuhipun jalaran bédaning jaman ingkang boten saged dipun sélaki. Contonipun kamajenganing *teknologi* ingkang cepet sanget jaman samangké njalari kita kedah nyinau prakawis-prakawis ingkang anyar satemah minangka tiyang sepuh kedah saged dados tuladha saha wicaksana anggèn kita ngamping-ampingi para laré. Mliginipun gayut sesambetan ing bebrayan agung, anggèn kita badhé mapag *tahun politik* ingkang wigatos sanget inggih punika prakawis tetandhingan ing bab *politik*. Magepokan prakawis *politik identitas* (prabawaning *politik* ingkang mérang tiyang satunggal lan satunggalipun dadosa ing bab agami, suku bangsa, jaler-èstri, lan sapiturutipun) kedah dados satunggaling prakawis ingkang kita prastawakaken (*diwaspada*) anggèn kita badhé ngginakaken *hak suara* kanthi wicaksana. Kita sampun manggihaken bilih Gusti Yésus piyambak paring tuladha anggènipun nindakaken dhawuhipun Sang Rama kanthi katresnan tulus éklas, makaten ugi kita ing kawontenan *politik* ingkang rinengga tetandhingan, kita kedah kuwagang mbagé tuladha ingkang prayogi sampun ngantos kablithuk ing *politik identitas* ingkang mesthi wonten ing salebeting pagelaran jagading *politik*. Timbalan kita boten sanès inggih punika mbagé katentreman murih gesang kita boten kapérang amargi béda bab *politik*.

Minangka adi yuswa, kita kaatag nglestantunaken kapitadosan kita éngga pungkasanipun. Sinaosa umur sangsaya kathah lan ndadosaken kita ringkih ing raga, éwasamanten kita tetep karengkuh karampit déning Sang Kristus kanthi raket sanget anggèn kita nglampahi pagesangan saha tetep tatag tanggon éngga pungkasanipun.

- **Trap-trapan 5:**

Panutuping Panyuraos Kitab Suci inggih punika nggatosaken underaning rembag saking pepanggihan punika. Nangsuli saking pangalaman-pangalaman

ingkang kabagé satemah saged dados sangu samidéne ngiyataken tinalesan katresan saha kababaraken ing lambah gesang padintenan; ing antawisipun:

- Nulada Gusti Yésus ingkang kanthi tulus éklas winengku katresnan nindakaken dhawuhipun Sang Rama sinaosa kedah nemahi sangsara, séda, éngga Panjenenganipun sinengkakaken ing swarga.
- Pitadosa bilih kita sampun kajengkepan déning Gusti Allah ing salebeting kapribadèn kita makaten ugi ing kapitadosan.
- Wiwita martosaken kabar kabingahan saking sesami ingkang celak kita.
- Timbalan martosaken kabar kabingahan punika wajib tumrapping tiyang Kristen; pramila kedah tinalesan sikep tulus anggèn kita ngudi patuladhanipun Gusti Yésus tumrap kita.

7. Ngrepèkaken Kidungan

“Hatiku percaya”

Tuhanlah kekuatan dan mazmurku

Dia gunung batu dan kes'lamatanku

Hanya pada-Mu hatiku percaya

Kaulah menara dan kota perlindungan

Ku mau s'lalu bersyukur

S'bab cinta-Mu padaku

Tak kan pernah berubah

Hatiku percaya

Walau bumi bergoncang

Gunung-gunung beranjak

Namun kasih setia-Mu

Tak pergi dariku

8. Donga *Syafaat* lan Berkah

**BAHAN
PANYURAOS KITAB SUCI
INTERGENERASIONAL
(laré éngga adi yuswa)**

Waosan: Galati 5:16-26
(Lingkungan Hidup)

**“Gesang Wonten
Ing Roh
Katresnan”
☪☪☪**

Ancas :

1. Para ingkang nyuraos Kitab Suci samidéne nampèni bilih Gusti Allah nitahaken bumi lan saisinipun kanthi prayogi lan namung manungsa ingkang tinitah jumbuh kaliyan pasemonipun.
2. Para ingkang nyuraos Kitab Suci samidéne ndhèrèk ngrimati bumi minangka wujud panuwun, pamuji lan kaluhuranipun Gusti Allah.

Panuntun :

Wiwit sakawit, Gusti Allah nitahaken jagad saisinipun kanthi prayogi. Namung manungsa ingkang tinitahaken miturut pasemonipun Gusti. Tegesipun manungsa binerkahan kagungan sipatipun Allah minangsa makhluk ingkang kagungan raosing manah, pangraos ingkang kebak katresnan kanggé ngrimati lan nglestananaken gesangipun.

Manungsa kaparingan panguwaos kanggé nelukaken bumi, punika boten ateges manungsa kaparingan wewenang kanggé nguwaosi dalah dakwenang awit kamelikan dhiri pribadi. Sadèrèngipun Gusti paring wewenang kanggé nelukaken bumi, Gusti sampun paring dhawuh tumrap manungsa samidéne tangkar tumangkar. Punika ateges manungsa nggadahi keturunan. Kanthi keturunan punika kelajenganipun gesang kedah kajagi. Satemah jagad punika dados papan ingkang kedah kajagi lestantunipun. Kanthi makaten tedhak turunipun gesang kanthi layak (Kapendhet saking Purwaning Dumadi 1:1-31, 2: 1-7).

Mohandas Karamchand Gandhi ingkang langkung kawentar minangka Mahatma Gandhi inggih satunggaling pamimpin spiritual dan politikus saking India lan piyambakipun pemimpin gerakan kamardikanipun India. Gandhi ngginaaken tindakan nglawan tanpa tumindak kakrasan, ngginakaken gerakan kamardikan kanthi aksi demonstrasi ingkang tentrem. Tetembungan ingkang wicaksana saking Gandhi ingkang misuwur makaten: jagad punika cekap kanggé nyekapi kabetahaning sadaya manungsa, ananging boten cekap kanggé nyekapi setunggal tiyang ingkang srakah (Wikipedia).

Gusti Allah nemtokaken bilih sadaya titahipun saged gesang kanthi kebak kacekapan, namung amargi manungsa ingkang srakah satemah gesang ing jagad punika boten satimbang malih. Sumber-sumber daya alam namung dipun kuwaosi déning sawetawis tiyang satemah nuwuhaken kawontenan ingkang njomplang. Wonten tiyang ingkang gesangipun sarwa mubra mubru, ing sisih sanès wonten tiyang ingkang gesangipun sarwa kekirangan.

Karisakaning bumi boten saged kaéndhani amargi bena, siti longsor, kobongan wana, éfék griya kaca. Sadaya punika awit pratingkahipun manungsa ingkang boten tanggel jawab. Prekawis punika langkung awon malih amargi wontenipun lindu, tsunami, puting beliung, érupsi, lsp. Ngadhepi kawontenan ingkang mekaten punika, punapa ingkang saged kita tindakaken ? Minangka manungsa ingkang katinitahaken jumbuh pasemonipun Gusti, kita katimbangan ngabdi, memuji lan ngluhuraken asmanipun Gusti kanthi cara ngreksa lan ngrimati titahipun Gusti.

Éwah-éwahan ageng boten kedah lumantar prastawa ageng. Kanggé saged ngéwahi jagad kawiwitan kanthi éwah-éwahan ing dhiri pribadhi. Punika kados pangandika ingkang kawicaksana saking Mahatma Gandhi: menawi kita saged ngéwahi dhiri pribadhi, punika badhé njalari sadonya badhé éwah. Kanggé ngéwahi dhiri pribadhi manungsa kedah saget ngeningaken manah, ngrumaosi tugas timbalanipun kanggé jagad punika.

Pangertosan Tekes**Galati 5:16-26****Gesang Miturut Daging utawi Roh**

Wonten ing waosan punika Rasul Paulus ngémutaken dhateng pasamuwan ing Galati menawi kita miji gesang minangka pendhèrèkipun Sang Kristus mila kedah gesang kita kedah wonten ing panuntuning Sang Roh lan nilar gesang kedagingan. Karsanipun Sang Roh saèstu lelawanan kaliyan pepingining daging. Conto bab gesang miturut daging lan gesang wonten ing panuntuning Sang Roh kapratélakaken déning Rasul Pulus saèstu kontradiktif. Lampahing daging nyata kadosta laku jina, laku rusuh, nguja hawa nepsu, nyembah brahala, sihir, sesatron, pasulayan, meri, brangasan, mung mikir awaké dhéwé, cidra, roh kang memecah, drengki, mendem, jibar-jibur lan sapanunggalane (19,20).

Rasul Paulus ngemutaken menawi pasamuwan Galati dhumawah wonten ing lampah ingkang makaten, warganing pasamuwan boten nampèni bagèan wonten ing Kratoning Allah. Suwalikipun, wohing Roh inggih punika katresnan, kabungahan, tentrem-rahayu, sabar-sareh, paramarta, kabecikan, setya, alusing bebudèn, bisa ngemudhèni dhiri. Menawi kita miji gesang wonten ing panuntuning Roh, kita kedah nyalibaken kedagingan lan sedaya pepingan dalah hawa nepsu, boten mendem drajat, boten tantang-tantangan, sarta boten jejailan.

Cetha sanget pemitipun Rasul Paulus dhateng warganing pasamuwan Galati kadospundi murih warganing pasamuwan sami gesang kanthi kebak pirukun (boten tantang-tantangan, sarta boten jejailan), samidéne merduli lan samidéne nresnani murih warganing pasamuwan gesang kanthi tentrem rahayu. Tentrem rahayu temtu kiyat sambung rapetipun kaliyan keharmonisan sedaya titahipun Gusti. Keharmonisan boten saged kapisah saking gesang ingkang samidéne ngaosi sesami lan jagad. Saben tiyang kedah saged mranata lan ngendhaleni dhirinipun. Boten mengeksplorasi jagad kanggé mujudaken kesrakahanipun.

Punapa maknanipun gesang wonten ing Roh Katresnan?

Katresnan maringi daya kekiyatan lan ngosikaken sedaya tatananing gesang lan jagad punika. Ing dhiri pribadinipun manungsa winihing katresnan sampun katanem wiwit wiwitan mila. Ananging katresnan kedah tansah karimat murih tuwuh subur. Kadospéné taneman, menawi karimat kanthi saé badhé tuwuh subur lan ngedalaken woh. Ngrimati katresnan ing dhirinipun manungsa mbetahaken tumindak sesarengan dalah patunggilan amargi manungsa punika makhluk sosial. Boten wonten saged gesang piyambakan, manungsa mbetahaken komunitas kanggé nindakaken aktifitasipun.

Praktek nyata wonten ing gesang sesarengan kedah tansah katindakaken kanggé ngasah daya sensitifitas tekenging manah kita. Prakawis punika saged kawiwitan saking tataran paling alit inggih punika brayat. Gesang ingkang samidéne mitulungi, mreduli satunggal lan satunggalipun, samidéne ngaosi. Ngaosi mboten namung dhateng sesami, ananging ugi dhateng jagad minangka sumbering gesang ingkang sampun kacawisaken déning Gusti Allah kanggé kita.

Jagad punika pérangan ingkang baken tumrap gesang kita. Gesangipun manungsa saestu gumantung ing lebetipun, pramila sampun sakpantesipun menawi manungsa ngrimati lan njagi lestantunipun jagad. Tatananing gesang lan pratingkahipun manungsa nggadhahi daya kekiyatan kanggé lestantuning jagad. Ing tatananing gesang, ketingalipun manungsa kedah sinau saking sato kéwan lan taneman. Taneman namung mendhet unsur hara ingkang kabetahaken kémawon, mekaten ugi sato kéwan, menawi sampun wareg boten badhé mendhet ingkang linangkung. Emanipun manungsa ingkang katitahaken jumbuh pasemonipun Gusti, malah asring dipun kuwaosi déning hawa nepsu kanggé mendhet linangkung saking samesthenipun. Boten wonten raos marem lan boten wonten raos cepak, satemah lumampah eksploatasi ingkang linangkung. Sami kesupèn menawi taksih

wonten putra wayah ingkang mbetahaken gesang ingkang murwat ing dinten tembenipun.

Tema Pentakosta ngémutaken kita murih gesang wonten ing katresnan, murih maujuding gesang ingkang kebak harmoni, njagi lestanuning alam, dalah tatananing gesang ingkang mihak dhateng lingkungan. Punika ateges gesang ingkang kebak kasadharan lan kaadilan. Menawi kanggé nyekapi kabetahaning gesang, kita mendhet asiling bumi, mila kita kedah mangsulaken paédahipun kanggé bumi. Bumi maringaken kasaénan kanggé gesangipun manungsa. Mila manungsa kajibah njagi kesuburanipun sanès ngisak/ngregeti kanthi rereged.

Punapa panjenengan nate mbucal rereged kanthi sapikajengipun piyambak? Kadospundi pamawas panjenengan? Tantangan jaman tansaya ageng, kathah asiling teknologi kejawi manfaatipun, ugi rereged ingkang kangelan kadaur ulang malih. Tiyang modern langkung remen blanja kanggé kabetahan padintenan sacara online. Punika nuwuhaken rereged ingkang boten sedaya saged kadaur ulang ing wekdal ingkang cepet. Wonten ingkang mbetahaken wekdal puluhan malah atusan taun kadosta plastik, alumuniumfoil, styrofoam, popok ingkang namung sepisan kaanggé, bungkus sachet, limbah elektronik lan taksih kathah malih. Kadospundi saged ngirangi ngginakaken barang kasebut kanthi kasadharan aosing ngrimati bumi. Tatananing gesang konsumtif punika salah satunggaling prekawis ingkang ndadosaken borosipun sumber daya alam.

Mangga sami mbangun kasadharan kawiwitan saking aktifitas ing satengahing brayat, komunitas, patunggilaning pasamuwan, kanthi kebak tanggel jawab tumrap rereged ingkang kaasilaken lajeng ngolah dumugi saged kaanggé malih linangkung panjang. Kanthi niat ingkang saèstu lan kekiyataning katresnan sarta panuntuning Roh Suci manungsa pinaringan kekiyatan kanggé nelakaken éwah-éwahaing kawontenan. Kawiwitan saking dhiri pribadi kados pitedahipun Gandhi.

Pokok piembagan:

1. Sapérangan ageng kitha-kitha ing Indonesia taksih kangèlan nangani reregèd, punapa panjenengan kagungan cara mrantasi prekawis punika? Katerna conto prasaja ingkang saged katindakaken déning brayat, komunitas lan ugi warga pasamuwan.
2. Toya lèpèn ing Indonesia 93% reged awit micro plastik lan limbah sanèsipun, pangandikanipun Prigi Arisandi aktifis lingkungan lan direktur Ecological Observation and Wetland Conservations (Ecoton) .- (Ekpedisi sungai Nusantara, Ecoton) Micro plastic kasebut katedha ulam ingkang dipun kinten plangton, lan ulam kadhahar manungsa. Plastik ingkang kabucal dhateng lèpèn pungkasanipun wangsul malih dhateng meja dhahar lan mlebet padharan kita. Kasdospundi pamawas panjenengan? Kaaterna solusi ingkang saged katindakaken kelompok diskusi punika.
3. Sasampunipun maos, ngraos-raosaken lan mirengaken pangandika ing Galati 5:16-26 kanthi premati, miturut panjenengan, punapa maknaning gesang ing Roh kanthi merduli dhateng lingkungan titahipun Gusti Allah ?
4. Kaaterna komitmen dhateng dhiri pribadhi lan kelompok, punapa ingkang saged katindakaken kanggé ndhèrèk ngrimati bumi. Gesang miturut Roh, ugi ateges nélakaken tumindak nyata mulihaken bumi (kita ngémuti nalika Gusti Allah nitahaken).

(SW-WW)

**BAHAN
PANYURAOS KITAB SUCI
INTERGENERASIONAL**
Minggu Trinitas

Waosan:
Yohanes 14:15-31

**Katresnan
Inggang
Ndayani**

Panuntun

Wonten ing gesang padintenan asring kita manggihaken tiyang sepuh inggang nguja anak-anakipun amargi roas katresnan. Sikep inggang mekaten punika malah ndadosaken anakipun boten dados mandhiri lan saged ugi tundonipun damel sisahipun tiyang sepuh. Ing sisih sanès, kita tingali tiyang sepuh inggang nggulawenthah anakipun kanthi disiplin satemah anakipun tuwuh dados pribadhi inggang kiyat lan mandhiri. Para tiyang sepuh inggang mbabar sikep inggang makaten punika, temtu boten lajeng kawastanan mboten nresnani anak-anakipun.

Sikepipun tiyang sepuh inggang nggulawenthah anak-anakipun kanthi disiplin saged kasebut wujud inggang katresnan inggang ndayani, kadosdéné inggang kita sinau lumantar Panyuraos Kitab Suci samangké. Tiyang sepuh inggang kagungan sikep “ndayani” mila saged dipun cubriyani tegel dhateng anak-anakipun utawi kaanggep boten nresnani anak-anakipun. Sacara alamiah, punapa wonten tiyang sepuh inggang boten nresnani anak-anakipun?

Sumangga kita ngangen-angen kanthi pitakenan inggang spekulatif. Kapisan, nalika Gusti Allah mapanaken wit pangertosan inggang saé lan awon, inggang ing pungkasanipun woh saking wit punika katedha déning Rama Adam lan Ibu Kawa, punika kinten-kinten punapa Gusti Allah boten nresnani manungsa (PD 2:8-17)? Ugi nalika ing pungkasanipun Gusti Allah nundhung manungsa saking Petamanan Eden, punapa

punika ateges Gusti Allah boten malih nresnani manungsa ingkang katitahaken jumbuh gambar lan pasemonipun (PD 3:23-24)? Lajeng kénging punapa Gusti Allah mitadosaken jagad ingkang katitahaken punika dhateng manungsa, menawi ing pungkasanipun sanyata manungsa dados awon lan kebak dosa (PD. 1:27-28; 4:5-8; 6:5-8)?

Kaping kalih, sasampunipun Gusti Yésus wungu saking antawisipun tiyang pejah, kénging punapa Panjenenganipun sumengka dhateng swarga lan mitadosaken pawartos pamratobat dalah pangapuntening dosa dhateng para sakabatipun kanthi manéka resiko ingkang kedah dipun adhepi para sakabat (Luk. 24:44-53)? Punapa Gusti Yésus boten melasi para sakabatipun?

Kaping tiga, kénging punapa sasampunipun pakaryan panebusanipun Sang Kristus, Gusti Allah mboten enggal mungkasi kemawon gesang ing jagad punika lan mbabar pengadilanipun? Kénging punapa Panjenenganipun malah ngutus Roh Suci kanggé nunggul kaliyan para tiyang pitados dumugi samangké (Yoh. 20:19-23; KPR. 2:1-4)?

Wonten ing perpsektif pakaryan kawilujengan, tetiga tumindakipun Allah Trinitas (selajengipun kasebut Trinitaris) kadosdéne ingkang kababar ing nginggil nélakaken bilih katresnanipun Gusti Allah kababar dhateng jagad kanthi semangat ndayani. Ing sauruting paseksèn ing Kitab Suci, Gusti Allah boten naté makarya piyambakan, nanging tansah ngagem manungsa lan sedaya titahipun kanggé makarya sesarengan kaliyan Panjenenganipun.

Ing Purwaning Dumadi 1:9-12 kacariyosaken kadospundi Gusti Allah dhawuh murih toya ngempal ing satunggaling papan, lajeng siti kadhawuhan nukulaken thethukulan, tetuwuhan lan wit-witan. Punika ateges toya lan siti ingkang kasebut minangka barang pejah, kaagem déning Gusti Allah wonten ing proses penciptaan lan ugi anggènipun mranata jagad punika.

Menawi mekaten, boten maiben bilih manungsa ingkang katitahaken jumbuh gambar lan pasemonipun Gusti, ugi kabereg lan kaparingan tanggel jawab ingkang langkung ageng

déning Gusti Allah. Punika ingkang kawastanan semangat katresnan ingkang ndayani ingkang katindakaken déning Gusti Allah. Mekaten Panyuraos Kitab Suci samangké badhé nuntun kita migatosaken pakaryanipun Allah Trinitaris minangka katresnan ingkang ndayani.

Pendalaman

1. Para laré lan remaja/pemuda kadhawuhan andum pengalaman nalika tiyang sepuhipun maringi tugas lan tanggel jawab ingkang boten gampil katindakaken. Punapa ingkang karaosaken lan kadospundi caranipun para laré saged nindakake tugas lan tanggel jawabipun ?
2. Para tiyang sepuh (diwasa lan adiyuswa) kaaturan andum pengalaman nalika maringi tugas lan tanggel jawabipun dhateng para putranipun. Kadospundi raosing manahipun para tiyang sepuh lan punapa ingkang dados pengajeng-ajengipun para tiyang sepuh magepokan kaliyan anggènipun maringi tugas lan tanggeljawabipun?

Perenungan

Maos Yohanes 14:15-31

Penjelasan Teks

Lumantar perikop punika, kita kabereg ngémuti bab Sang Roh Suci ingkang kaprasetyakaken déning Gusti Yésus dhateng para sakabat. Sanadyanta taksih awujud prasya, ananging wonten ing perikop punika, kita nampèni gambaran ngèngingi pakaryaning Allah Trinitas: Sang Rama, Sang Putra lan Sang Roh Suci. Punapa malih, punika sedaya boten saderma prasya, amargi ing penghayatan Minggu Pentakosata ingkang sampun kalampahan, kita neksèni bilih Sang Roh Suci saéstu tumedhak tumrap para sakabat lan sedaya tiyang pitados (LPR 2:1-4)

Ing ayat 15, Gusti Yésus miwiti pangandikanipun dhateng para sakabat kanthi ngémutaken bilih wujuding katresnanipun para sakabatipun Gusti Yésus kedah mawujud wonten ing kasetyanipun para sakabat dhateng sedaya

dhawuhipun Gusti Yésus. Salajengipun Gusti Yésus mratélakaken pribadi Allah Trinitaris ing ayat 16 ingkang suraosipun: “**Aku** bakal nyuwun marang **Sang Rama**, nuli kowé bakal padha diparingi Sang Juru Panglipur liyané, supaya Panjenengané nunggala karo kowé, iya iku **Rohing Kayekten**. Jagad ora bisa nampani Panjenengané, amarga jagad ora nyumurupi lan ora wanuh karo Panjenengané, nanging kowé padha wanuh marang Panjenengané, amarga Panjenengané nunggil karo kowé lan bakal dedalem ana ing kowé. Sasampunipun mratelakaken bab pribadi Allah Trinitaris punika, Gusti Yésus nandhesaken ancas wejanganipun inggih punika para sakabat boten badhé katilar piyambakan dados lola, nanging badhé tansah kinanthi déning Gusti Yésus amargi Gusti Yésus badhé rawuh malih kanggé para sakabatipun (ayat 18).

Kawontenan lola ingkang dipun kersakaken ing perikop punika kedah dipun tampèni wonten ing konteks sesambetan antawisipun guru lan murid nalika semanten. Para sakabat ingkang sampun nilar sadayanipun lan ndhèrèk Gusti Yésus temtu badhé nganggep bilih Gusti Yésus punika minangka tiyang sepuh rohanipun. Awit saking punika, nalika para sakabat ngrumaosi bilih gurunipun wonten ing kawontenan ingkang mbabayani awit piwucalipun, pramila para sakabat tansaya ngraosaken was sumelang bilih ing titi mangsanipun, para sakabat badhé klatilar déning Gusti Yésus lan dados lola (Yoh. 14:1, 27).

Menawi para sakabat boten dipuntilar minangka tiyang lola, nanging badhé kinanthi déning Gusti Yésus lumantar rawuhipun Juru Panglipur inggih punika Rohing Kayektosan, punapa ingkang kakersakakaen déning Gusti Yésus tumrap sedaya punika? Pitakènan ingkang sami kaaturaken déning Yudas ingkang sanès si Iskariot ing ayat 22 ingkang mekaten:

“Gusti, sababipun punapa déné paduka badhé nglairaken sarira Paduka dhateng kawula sadaya, lan boten dhateng jagad?”

Nanggepi pitakenan punika, Gusti Yésus énggal paring pangandika ing ayat 23-24, *“Gusti Yésus mangsuli, pangandikané: “Manawa ana wong kang tresna marang Aku,*

iku bakal netepi ing pituturKu sarta bakal dikasihi déning RamaKu lan Aku karo Sang Rama bakal padha ngrawuhi sarta makuwon ana ing wong iku. Sing sapa ora tresna marang Aku, iku ora netepi ing pituturKu; lan pituturKu kang kokrungu iku ora saka Aku, nanging saka Sang Rama kang ngutus Aku.” Kanthi mekaten cetha bilih ancas saking kauutuspun Roh Kayektosan inggih kanggé kasaénanipun para sakabat ingkang kadhawuhan nindakaken sedaya pangandika lan dhawuh ingkang kaparingaken Gusti Yésus dhateng para sakabat. Setya tuhunipun para sakabat anggènipun nindakaken sedaya pangandika lan dhawuhipun Gusti Yésus punika badhé dados bukti bilih para sakabat saéstu nresnani Gusti Yésus.

Kanthi nresnani Gusti Yésus sacara makaten punika, mila Allah Sang Rama ugi badhé nresnani para sakabat lan malah sesarengan kaliyan Gusti Yésus, Allah Sang Rama badhé rawuh lan dedalem ing gesangipun para sakabat! Salajengipun ing ayat 26 Roh Kayektosan ingkang ugi kasebat Juru Panglipur, ing mriki sakyektosipun pribadi ingkang sami, inggih punika Sang Roh Suci, amargi ing ayat 16 dalah 26 ngginakaken tembung ingkang sami inggih punika *parakletos*.

Parakletos ingkang kajarwakaken minangka Juru Pitulung, Juru Panglipur, utawi Rohing Kayektosan inggih punika Sang Roh Suci piyambak ingkang kawogan kanggé ndayani. Sang Roh Suci paring kakiyatan lan semangat, nanging boten ateges nggentosi sedaya prekawis. Pihak ingkang kalipur, dipun tulungi lan kaparingan daya déning Roh Suci kedah sacara aktif ndhèrèk ngatasi prekawis ingkang kasandhang. Sumangga kita migatosaken ayat 26 ingkang makaten pangandikanipun: “*nanging Sang Juru Panglipur, iya iku Sang Roh Suci, kang bakal diutus déning Sang Rama atas saka jenengKu, iku kang bakal mulangaké samubarang kabeh marang kowé sarta bakal ngelingaké kowé sabarang kang wus Dakwulangake marang kowé.*”

Cetha sanget bilih Roh Suci boten badhé ndadosaken sedayanipun beres satemah para sakabat boten prelu tumindak punapa kémawon, temtu boten makaten ! Roh Suci inggih Roh ingkang kautus déning Sang Rama ing asmanipun Gusti Yésus -

Formulasi Allah Trinitaris ing satunggal ayat-badhé paring piwucal kadosdéné ingkang katindakaken déning Gusti Yésus lan badhé ngémutaken malih tumrap sedaya prekawis ingkang kangendikakaken déning Gusti Yésus dhateng para sakabat, murih sedayanipun lajeng katindakaken déning para sakabat.

Dumugi ing mriki, kita saged ningali bilih Allah Trinitaris: Sang Rama, Sang Putra lan Sang Roh Suci, tetiganipun sami makarya ing semangat ndayani kanthi ngagem manungsa dalah sedaya titah mawujudaken pakaryan agungipun Gusti tumrap jagad raya. Sipat Allah Trinitaris ingkang ndayani temtu kémawon mboten saged kalawanaken kaliyan sipating Allah Trinitaris ingkang kebak katresnan lan berkah. Kekalihpun sifat punika kita panggihi sacara nyata ing pakaryanipun Allah Trinitaris kadosdéné ingkang kita kaseksekaken ing Kitab Suci. Gusti Allah saéstu nresnani jagad lan sedaya titahipun. Katresnanipun kawujudaken wonten ing pakaryanipun ingkang ndayani sedaya titahipun. Awit saking semangat katresnan ingkang ndayani punika, Gusti Allah ngeparengaken sedaya titahipun kalebet manungsa ngalami sedaya pregumulan, kangélan lan masalah, murih sesarengan samidéne ndhèrèk makarya ing pakaryan agungipun Gusti Allah kagem jagad raya.

Kanthi makaten antawisipun katresnan lan ndayani boten saged kapisah utawi malah kalawanaken. Ing perikop ingkang sampun kita suraos, Gusti Yésus piyambak ingkang nggandhèng cènèngaken antawisipun katresnan kaliyan tumindak ingkang ndayani. Amargi katresnanipun dhateng para sakabat, Gusti Yésus nyeyuwun dhateng Sang Rama murih angutus Roh Suci ing asmanipun Gusti Yésus pribadi, satemah para sakabat saged nindakaken pangandika lan dhawuhipun Gusti Yésus ingkang sayektosipun saking Allah Rama pribadi! Awit saking punika, ing Minggu Trinitas punika, kita sesarengan ngraos-raosaken bab katresnan ingkang ndayani. Awit Gusti Allah sampun makarya kanthi semangat ndayani, punapa boten samesthenipun ugi menawi makaten ingkang kababar ing gesang padintenan kita? *“Gusti Yésus mangsuli, pangandikané: “Manawa ana wong kang tresna marang Aku,*

*iku bakal netepi ing pituturKu sarta bakal dikasihi déning RamaKu lan **Aku karo Sang Rama bakal padha ngrawuhi sarta makuwon ana ing wong iku***". Menawi makaten, punapa punika boten ateges kita kedah mbabar tumindak?

Pirembagan

1. Kénging punapa Gusti Allah nresnani manungsa lan jagad kanthi cara ndayani ?
2. Kados punapa titikanipun katresnan ingkang ndayani ?
3. Katerna conto kegiatan utawi program ingkang kadhasaran semangat katresnan ingkang ndayani ing tataran:
 - a. Brayat
 - b. Pasamuwan
 - c. Sekolah/papan ayahan
 - d. Masyarakat

[EI-WW]

BAHAN

PAKEMPALAN PANDONGA

*Minangka satunggaling bakalan, punapa ingkang
kacawisaken ing buku punika prelu dipun olah
malih jumbuh kaliyan kawontenanipun
pasamuwan piyambak-piyambak*

**BAHAN
PAKEMPALAN PANDONGA 1**

WAOSAN:

1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 4)

**Tumindaka
Sabar Marang
Liyan!**
ꦠꦸꦩꦶꦢꦏꦏꦱꦧꦂꦩꦂꦁꦭꦶꦪꦤ!

1. WEKDAL ENING

2. KIDUNG PAMBUKA

KPJ 36 :1-4 GUSTI KANG MAWELAS (5x)

- 1) Gusti Kang Mawelas, mugi angéngeti kula;
Gusti Kang Maasih, mugi amelasi kula.

3. PANDONGA PAMBUKA

4. KIDUNG PEPUJAN

KPJ 329 SAIBA GUNGING NIKMATNYA (2x)

- 1) Saiba gung ing nikmatnya,
lamun sadherek sagriya sami rukun ing pitepangan.
Pundi dununging katresnan,
mesthi tansahka dhawahan berkahing Allah
lan kraharjan, kanggenan Allah pribadya,
miwah gesang salaminya.

5. PAMAOSING KITAB SUCI: 1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 4)

6. ANDHARANING RENUNGAN

“Tumindaka Sabar Marang Liyan!”

Setunggaling Bapak ingkang sampun sepuh lelenggahan kaliyan putra jaleripun ing téras. Dumadakan wonten peksi ingkang méncok ing pang satunggaling wit-witan. Bapak wau ngendika, „Apa kuwi?“, putranipun paring wangsuln,

„Manuk gréja, Pak.“ Bapakipun mirsani malih peksi punika lan ndangu malih dhateng putranipun kanthi pandangan ingkang sami. Ingkang putra wiwit mangkel krana Bapakipun ndangu piyambakipun kanthi pandangan ingkang namung dipun wongsal-wangsuli kemawon. Awit saking mangkelipun, ingkang putra lajeng nyentak Bapakipun kanthi swanten sora. Salajeng Bapakipun lumebet ing griya mendhet satunggaling buku cathetan. Bapak nyuwun supados putranipun maosaken cathetan punika.

Isining cathetan punika awujud cariyos ingkang dipun cathet puluhan tahun kapengker dening ingkang Bapak, nalika putranipun taksih umur tigang tahunan. Nalika semanten ingkang putra nembé kasengsem kaliyan peksi gréja, mila ngantos kaping 21 putranipun nyuwun pirs, peksi punapa punika. Bapak mboten duka utawi nyentak putranipun. Bapak punika malah ngrangkul ingkang putra kanthi kebaking katresnan ing saben-saben putranipun nyuwun pirs, peksi punapa punika.

Ingang Bapak mratélaaken katresnanipun dhateng ingkang putra, ingkang rikala semanten taksih umur tigang tahun. Katresnanipun Bapak punika katresnan ingkang sawetahipun kinanthenan kesabaran, kados 16 perangan Katresnan ingkang kawulangaken Rasul Paulus ing Serat Korinta.

Tembung „sabar“ ing 1 Korinta 13 minangka pertalan saking basa Yunani *makrothymeí* (μακροθυμεῖ). Tembung punika mratélaaken sikep sabar dhateng tumindak utawi sikepipun tiyang sanès. Dados sikep sabar punika mboten katujokaken dhateng satunggaling kawontenan utawi suwasana. Tegesipun, satunggaling tiyang ingkang *makrothymeí* mboten énggal-énggal nesu awit tumindakipun tiyang sanes. *Makrothymeí* mujudaken kuwalitasing pasrawungan ingkang linandhesan katresnan.

Katresnan punika sabar. Bapak-Bapak wau sampun mratélaaken katresnan ingkang mboten mawang kawontenan, nanging sabar dhateng putranipun. Ing gesang

padintenan, kita asring ugi dipun aben ajengaken kaliyan kawontenan ingkang kados mekaten. Satunggaling tiyang utawi sagolonganing tiyang mbok bilih damel mangkel, nyerikaken, damel cuwa lan nyakitaken manah kita. Nanging samangké kita mangertos, kados cariyosipun Bapak lan putranipun wau, bilih wonten pilihan sikep ingkang saged kita pilih. Pilihan ingkang *sepisan*, kita saged kémawon nesu ngantos ngigit-igit, gantos natonni pihak sanès ingkang sampun nyakiti kita, lan inggih punika ingkang dipun pilih ingkang putra. Déné pilihan ingkang angka kalih, kita saged ngolah raos nesu, sedhih lan cuwa kanthi mratélaaken katresnan ingkang *makrothyme* utawi sabar. Temtunipun Bapak wau sampun milih sikep angka kalih punika.

Kejawi punika, cariyos wau ugi ngènetaken kita dhateng satunggaling bab sanès, bilih kita asring kesupen kaliyan katresnan ingkang sampun kapratélaaken lan kaparingaken dhateng kita. Putra wau mboten ngèmuti katresnan, kesabaranipun Bapak dhateng piyambakipun kala semanten nalika piyambakipun wongsal-wangsul nyuwun pirsu bab ingkang sami dhateng Bapakipun. Mbok bilih kita ugi sampun naté gadhah sikep ingkang sami kaliyan putra wau. Ing kawontenan ingkang kirang nyekécakaken, kita gampil kesupen dhateng katresnan lan kesabaranipun Bapak ingkang naté kaparingaken dhateng kita, mirungganipun nalika kita wongsal-wangsul nglampahi kalepatan. Awit saking punika, sumangga kita ngèneti malih katresnanipun Gusti Allah ingkang naté kapratélaaken dhateng kita. Lan sumangga kita tansah ngucap sokur awit katresnan punika mugé dados daya kekiyatan kanggé mratélaaken katresnanipun Allah lan mratélaaken *makrothyme dhateng sesami*.

7. SHARING

Pengalaman mratélaaken kesabaran lan katandukan kesabaran ing pasrawungan kaliyan sesami ingkang nengsemaken sarta punapa maknaipun kanggé kita (Mugi

saben anggotaning brayat keparenga mbagéaken
cariyosipun piyambak-piyambak)

8. PANDONGA PRASETYAN

Nyuwun supados Gusti Allah nyagedaken kita ing mangsa
Péntakosta punika saged gesang ing salebeting katresnan,
langkung-langkung mratélakna kesabaran dhateng sesami.

9. KIDUG PENUTUP

KPJ 288:1-3 SANG ROH SUCI DEDALEM ING ATI

- 1) Sang Roh Suci dedalem ing ati,
amrih tyang gesang énggal sejati,
tumemen olah katresnan,
wah karoban kabingahan,
Sang Roh Suci dedalem ing ati.
- 2) Sang Roh Suci dedalem ing driya,
temahan geang tentrem-rahaja,
sabar, sarèh, paramarta, kautamen dentengèna,
Sang Roh Suci dedalem ing driya.
- 3) Sang Roh Suci dedalem ing ati,
damel tyang pitados setya- bekti,
andhap-asor, alus- budi, saged ngemudhèni dhiri.
Sang Roh Suci dedalem ing ati.

[CKK-IP]

BAHAN PAKEMPALAN PANDONGA 2

Waosan:

1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 4)

LOMA

3088

1. WEKDAL ENING

2. KIDUNG PAMBUKA

KPJ 34:1,3 ULUKNA PAMUJI

- 1) Ulukna pamuji kanthi trus ing ati,
hé titah, mring Gusti Allah
kang setya lan mahamirah;
wit sira rinoban berkah
- 2) Aturna panggunggung dalasan pisungsung
mring Allah, hé para umat,
kang setya paring sih-rahmat,
tan ngétang dosaning jagad.

3. PANDONGA PAMBUKA

4. KIDUNG PEPUUJEN

KPJ 320:1,4 KANG NUNTUN LAKU UTAMA

- 1) Kang nuntun laku utama yèku sabdaning Allah.
Wulangna mring brayat ira tan kendhat saben wayah.
Reff.:
Gya undhangna sabèdèng Allah
babaring sih rahmatnya,
mrig saguning pra tumitah,
amrih tentrem raharja.
- 4) Brayat kang manunggal budi, karem sabdaning Allah
gumregut denya leladi sumaos mring Yèhuwah.
Reff.: ...

5. PAMAOSING KITAB SUCI: 1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 4)

6. ANDHARAN

“Loma”

Wonten setunggaling nèm-nèman ingkang nembé lenggah ing trotoar sinambi ngemataken motoripun ingkang mogok. Sampun wetawis 15 menit anggènipun lenggah lan mboten tumindak punapa-punapa. Lajeng dumadakan wonten Bapak-Bapak radi sepuh ingkang nyaketi lan nedya nulungi nèm-nèman punika. Ananging nèm-nèman punika mboten purun dipun tulungi. Aturipun, “Mboten sisah répot Pak, kula sampun nyuwun tulung dhateng Gusti. Kula taksih nengga Panjenenganipun rawuh mitulungi kula.” Bapak-bapak punika lajeng késah nilaraken nèm-nèman wau. Ing salajengipun wonten polisi ingkang nyaketi lan nedya paring goncèngan. Sepédha motoripun nèm-nèman wau saged dipun titipaken ing kantor polisi. Éwa semanten nèm-nèman wau tetep mboten purun awit piyambakipun taksih nengga rawuhipun Gusti.

Sasampunipun 30 menit, Gusti mboten rawuh. Wonten malih tukang bèngkèl motor ingkang badhé mitulungi ndandosi motor ingkang risak. Aturipun nèm-naèman wau, “Ah, kula mboten gadhah artha kanggé ndandosaken motor kula kok, lan malih kula ugi nembé nengga Gusti mitulungi kula.” Tukang bèngkèl punika lajeng nawèkaken pambyantunipun sacara lelahanan (gratis). Nèm-nèman punika tetep mboten purun kabyantun karna piyambakipun pitados menawi Gusti mesthi badhé mitulungi. Wusananipun tukang bèngkèl wau késah. Awit Gusti mboten rawuh-rawuh, mila nèm-nèman wau nuntun motoripun ngantos dumugi griyanipun kanthi manah ingkang cuwa lan nggresula dhateng Gusti. Awit sampun kesel, nèm-nèman wau lajeng tilem lan piyambakipun ngimpi.

Ing pangimpènipun Gusti ndangu nèm-nèman punika, déné kénging punapa piyambakipun mboten purun dipun

tulungi. Nèm-nèman punika atur wangsulan bilih piyambakipun tetep setya nengga pitulunganipun Gusti. Lajeng Gusti ngendika, “PitulunganKu Dak-paringaké lumantar Bapak-Bapak, polisi sing arep mboncengaké awakmu lan tukang bèngkèl sing arep mitulungi kowé kanthi gratis. Aku wus mitulungi kowé, nanging mripatmu koeremaké kanggo rawuhku ing sajroning pepadhamu.”

Delengen, Panjenengané mitulungi kowé! Panjenengané iku loma! Punapa kita naté cuwa déné pitulunganipun Gusti mboten énggal rawuh ing gesang kita? Sumangga kita ènet-ènet kanthi permati, kita titi ing gesang kita piyambak-piyambak, punapa inggih, Gusti mboten mitulungi kita, utawi sinten ngertos kita gadhah sikep kados nèm-nèman wau ingkang malah ngeremaken mripating batos awit rawuhipun Gusti.

Gusti Allah punika mahamirah. Punika kawontenanipun Gusti Allah. Ing Kitab Prajanjian Lami, kamirahanipun Allah utawi kalomanipun Allah dipun sebat *hesed*. Tembung punika asring kapertal kanthi tembung sih susetya, *loyal*, lan welas asih. Minangka Allah ingkang kawontenanipun kados mekaten, Gusti Allah temtu tansah mratélaaken katresnanipun, salah setunggalipun kanthi tansah mitulungi para umat kagunganipun. Panjenenganipun kepareng mratélaaken kamirahanipun lan sih pitulunganipun sarana punapa kémawon ingkang wonten ing sakiwa-tengen kita. Kamirahan lan kalomaning Allah kawujudaken dhateng umat, déné para umat ingkang nampèni sih kamirahaning Allah kepareng mbagéaken dhateng sesaminipun.

Kados déné para tiyang ingkang sami kepengin mitulungi lan mratélaaken kaloman dhateng nèm-nèman ing cariyos ngajeng wau, kita katimbalan dening Allah supados gesang ing kalomaning manah dhateng sesami. Loma punika kanugrahan ingkang kabetahaken ing gesang. Lan loma punika kedah dipun praktèkaken ing pundi kémawon kanthi tumindak-tumindak ingkang saé. Tiyang ingkang loma langkung nggaliaken tiyang sanes lan

kapentingan ingkang langkung wiyar tinimbang dhirinipun piyambak.

Katresnan iku loma (1 Korinta 13:4), sumangga kita wujudaken kanthi kasagahan dhiri kita kanggé mitulungi tiyang sanès, maringaken semangat lan nyantosaaken sedhèrèk-sedhèrèk ingkang nembé wonten ing tarunging batos, lelados kanthi tulus ing satengahing pasamuwan punapa déné ing satengahing masyarakat. Sumangga punika sadaya kawujudaken, kawiwitan saking bab-bab ingkang prasojo, inggih saking lingkungan sakiwa-tengen kita ingkang caket.

7. SHARING

Kamirahanipun Gusti awujud punapa ingkang sampun naté panjenengan alami? Saking pengalaman punika, punapa ingkang njalari kita kepéngin tumindak loma? Punapa wujud ing kaloman ingkang saged panjenengan cariyosaken? (saben anggotaning brayat saged nyarisosaken pengalamanipun piyambak-piyambak).

8. PANDONGA PRASETYAN

Nyenyuwun mugi Gusti nyagedaken kita ing Mangsa Péntakosta punika sageda asikep loma dhateng sesami.

9. KIDUNG PANUTUP

KPJ 287:1,3 “ROH SUCI ROH SEJATI”

- 1) Roh Suci Roh Sejati, mugi rawuh ing ati
Ngenggalna manah kula, mrih ing lampah prayoga,
setya bekti mring Gusti, wah asih mring sesami.
Wit panuntun Paduka, gesang kula sembada.
- 2) Dhuh Roh Suci, Roh Kristus, nuwuhna manah tulus;
andum berkah kabegjan, tan mawang mring salir tyang,
temah tentrem-raharja, sumrambah mring sesama.
Wit panuntun Paduka, kula gesang sembada.

BAHAN PAKEMPALAN PANDONGA 3

Waosan:

1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 4)
Yakobus 3:13-18

**Kumèrèn
Ngrusak
Uripmu**
ꦏꦸꦩꦺꦫꦺꦤ꧀
ꦤꦒꦫꦸꦏꦏꦸ
ꦸꦂꦶꦥꦩꦸ

1. WEKDAL ENING

2. KIDUNG PAMUJI

KPJ 9:1-2 “HÉ, SARUPANING PRA UMAT”

- 1) Hé, sarupaning praumat, padha mujia mring Allah.
Hé, sakèhing para bangsa, asmané padha luhurna.
- 2) Wit sih-kadarmané Allah, luwih gedhé tumrap
kita, langgeng kasetyané Allah, mila pinuji-pujia.

3. PANDONGA

4. KIDUNG PAMUJI

KPJ 159:1-2 “GESANG KAWULA”

- 1) Gesang kawula Gusti, lumados mring Paduka,
Sabèn kula makarti, Paduka kang makarya.
- 2) Mobah mosiking driya wah pangangkah kawula,
mrih prayogining lampah, mbabarna karsèng Allah

5. PAMASING KITAB SUCI: 1 Korinta 13:47 (nas ayat 4); Yakobus 3:13-18

6. RENUNGAN

Kumèrèn Ngrusak Uripmu

Kathah tiyang criyos bilih mèri utawi sujana utawi
butarepan punika tandha tresna. Miturut pangertosan

punika, munculipun tandha tresna punika awit agenging sihipun. Menawi tiyang mèri utawi sujana utawi butarepan saged kawastanan bilih tiyang punika ngasihi sanget. Raos mèri utawi sujana utawi butarepan mujudaken tandha nalikanipun tiyang nepsu, saged ugi awit tiyang ingkang dipun tresnani sesarengan kaliyan tiyang sanès.

Sacara positif, mèri utawi sujana utawi butarepan mujudaken pratélaning raos tresna ingkang lebet, awit rumaos ndarbèni lan ajrih kécalan. Raos mèri utawi sujana utawi butarepan mboten namung kedadosan ing antawisipun tiyang ingkang sesémahan (*pasangan suami istri*), tiyang-sepuh kaliyan putra, malah ugi saged kadadosan ing sesambetan ing antawisipun sesami.

Menawi raos punika tumanem ing dhirinipun manungsa, lan tansah dipun uri-uri, raos punika badhé ngrembaka dados ageng. Ing basa padintenan kasebut “*cemburu buta*”. Menawi raos ingkang makaten punika saya ageng, mesthi badhé ngrisak sesambetan kaliyan sesami. Risaking sesambetan punika kadosta: muncul raos kepéngin nguwaosi (*posesif*), niat ingkang mboten saé utawi rancangan awon atas namining tresna. Bab punika badhé dados pletikan latuning padudon, pasulayan, malah cecongkrahan.

Punapa ingkang kaserat ing Kitab Suci gegayutan kaliyan mèri utawi sujana utawi butarepan ingkang sesambetan kaliyan sesami? Rasul Paulus ngandika bilih katresnan punika mboten mèri utawi sujana utawi butarepan. Kejawi pitedah saking Rasul Paulus, katrangan bab katresnan ingkang mboten mèri utawi sujana utawi butarepan katerangaken ing Yakobus 3:13-18. Ing périkop punika Yakobus ngènetakean kita kados-pundi ngrimat sesambetan kaliyan sesami kanthi wicak. Tiyang wicak nyingkiri *cemburu buta* ingkang ndhatengaken kekisruhan, padudon lan cecongkrahan kaliyan sesami. Kaserat: “Manawa sajroning atimu kowé padha nduwèni rasa mèri sarta mung mikir marang awakmu dhéwé, kowé aja padha gumungung sarta aja goroh nyulayani kayektèn! Iku dudu

kawicaksanaan kang tumurun saka ing ngaluhur, nanging saka ing donya, saka ing hawa nepsuning manungsa, saka sétan-sétan (Yak. 3:14-15).

Salajengipun Yakobus 3:17-18 nélakaken: ”Balik kawicaksanaan saka ing ngaluhur, iki kang dhisik dhéwé murni, sabanjuré dhemen rukun, sumlondhoh, mbangun turut, sugih kawelasan sarta woh-woh kang becik, ora ilon-ilonen sarta ora lamis. Sarta mungguh wohing kayektèn iku kasebarakè sajroné tata rukun tumrap wong-wong kang olah tata rukun.

Gesang ingkang wicaksana mujudaken tumindak nresnani. Tresna sejati nyingkiri raos mèri utawi sujana utawi butarepan ingkang ngrisak gesang. Ing sisih sanès, ing salebeting sesambetan sesaregan wonten kasagahan sami-déné nguri-uri raos tresna lan pitados amargi inggih ing ngriki kawicaksanaanipun Gusti Allah dipun gegesang. Ing bab punika pratélanipun Yakobus ing pasal 3:17-18 dados njamani (*relevan*) tumrap kita.

- Murni, tegesipun punapaa ingkang katindakaken, katindakaken kanthi tulus.
- Dhemen rukun, kita badhé dados juru pirukun menawi kuwawi rukun kaliyan Gusti Allah, dhiri pribadi, lan tiyang sanès.
- Sumlondhoh, ing pundi kita wonten kita nélakaken somlondhohing manah, mboten gampil nepsu (“angker”).
- Mbangun turut, punika tiyang ingkang mboten gadhah niat lan mboten purun nguwaosi tiyang sanès lan mbudidaya mangertosi tiyang sanès.
- Sugih kawelasan, gesang ingkang kalandhesan kawelasan ingkang murni, sanès kawelawasn ingkang mawi wewaton (*syarat*).

Ing ayat 18, Yakobus ngèngetaken bilih woh ingkang dumados saking kayektèn dipun sebar ing salebeting tata rukun kanggé tiyang-tiyang ingkang olah tata rukun.

Pramila, tiyang-tiyang ingkang nyepèlèkaken kawicaksananipun Gusti Allah lan milih kawicaksananing jagad punika tiyang-tiyang ingkang ing jiwani punika kebak déning kumèrèn, drengki, lan mentingaken dhiri temah mboten mbekta karukunan. Tiyang-tiyang punika namung mentingaken dhiri pribadi. Katresnan memulang kita kanggé nyebar katentreman supados gesang ngedalaken woh katentreman. Adhedhasar andharanipun Yakobus punika, kedahipun ing sesambetan sesaregan ampun ngantos latuning kumèrèn, sujanan, butarepan tanpa wewaton (*cemburu buta*) ingkang ngobong kita. Mangga kita sebar katresnan supados tentrem rahayuning swargi tansah ngebeki kita.

7. KIDUNG PAMUJI

KPJ 295 WIT SANG ROH SUCI

- 1) Wit Sang Roh Suci, kula kasagedna,
martosken Injil adi, Kraton Swarga.
Wit Sang Roh Suci, kula sinung daya,
neksèni Yésus Gusti, Sang Pamarta.
- 2) Wit Sang Roh Suci, kula wicaksana,
wijang nerangken sabda karsèng Allah.
Wit Sang Roh Suci, kawula sembada.
Nglampahi gesang tansah lembah manah.
- 3) Wit Sang Roh Suci, kula datan semplah;
nadyan manggih rubéda tansah panggah.
Wit Sang Roh Suci, kula tan suwala,
jroning kinaniyaya, tetep setya.

8. PANDONGA

- Nyenyuwun supados njagi manahipun supados mboten gampil mèri.
- Ndongakaken patunggilan supados dados papan kanggé sami-déné ngiyataken.

9. KIDUNG PAMUJI

KPJ 91:1-3 SALIR WONG PRACAYA

- 1) Salir wong pracaya ywa urip sembrana
sih rahmat é Gusti samnya den tampèni
Nadyan lelahanan, nging sih kanugrahan;
yèku kurban sejati, Sang Kristus Gusti.
- 2) Kaslametanira bisa ilang sirna,
yèn sira sembrana nglirowakken sabdanya.
Mula dèn tumemen klayan geter, wedi,
nggonira manut Gusti, putrèng Hyang Widi.
- 3) Wong pracaya samya di tansah waspada.
Dosa wah panggodha énggal dènkalahna.
Tampanana sih-rahmat srana pitobat;
antuka tentrem-mulya nèng Gustinira.

[TYS-WMS]

BAHAN PAKEMPALAN PANDONGA 4

Waosan:

1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 4)

Wulang Bebasan 30: 29-33

**Waspada
dhateng
Piangkuh**
ꦮꦱꦥꦢꦤ꧀ꦢꦲꦠꦺꦁꦥꦶꦁꦏꦸꦃ

1. WEKDAL ENING

2. KIDUNG PAMUJI

KPJ 8 HALÉLUYA

- 1) Haléluya Pangéran anèng papan pamujan,
pinujia asmanya, dalah anèng akasa
Wit Gusti Allah Makwasa, kamulyannya Maadi,
gungkuli samudaya, munggwèng swarga lan ing bumi
- 2) Linuhurna Hyang Agung klayan sagunging kidung,
binarung salir gangsa wah kang mijilken swara.
Geguritan wah beksannya makhluk kang darbé nyawa,
ngluhurna Hyang Makwasa sru ngidungna Haléluya!

3. PANDONGA

4. KIDUNG PAMUJI

KPJ 92:1-4 SÈSTU AGUNG SIHÉ GUSTI

- 1) Sèstu agung sihé Gusti mring titah sabumi.
Milujengaken tyang dosa mrih manggih raharja.
- 2) Sih-rahmat sihé Pangéran mring tyang kang pracaya,
sèstu punika ganjaran dahat agungira.
- 3) Nugraha sumber kakiyatan mring manah kang lesah*,
mrih tan nilar kayektosan, wit lubèr ing berkah.
- 4) Nadyan kathah pepalangnya dalasan rubéda,
tyang pitados rineksa, sembada gesangnya.

*lesah = sayah banget

5. PAMAOSING KITAB SUCI: 1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 4); Wulang Bebasan 30:29-33

6. RENUNGAN

“Waspada dhateng Piangkuh”

Piangkuh punika dosa ingkang gampang sanget katindakaken déning manungsa, kalebet tiyang Kristen. Dosa punika saged katindakaken ing pundi kémawon lan kapan kémawon. Piangkuh punika pandamel ingkang mboten saé. Piangkuh kawiwitan saking tumindakipun tiyang ingkang mawang tiyang sanès langkung asor katimbang dhirinipun lan kasarengan rumaos dhirinipun langkung saé, langkung sampurna kabandhing tiyang sanès.

Piangkuh ingkang katindakaken saged nuwuhaken kekisruhan lan risaking sambetan kaliyan sesami. Tiyang ingkang nggadhahi piangkuh badhé tansah rumaos bilih dhirinipun ingkang paling hébat, ingkang paling leres lan paling superior ing antawisipun tiyang sanès. Tiyang-tiyang ingkang kados makaten punika badhé nyuwun tansah dipun urmati, awit tiyang-tiyang punika kédanan pakurmatan. Tundhonipun piangkuh badhé mbekta tiyang dhateng dosa-dosa sanèsipun. Kanthi ngunggulkan dhiri, tiyang condhong nampik kritikan utawi panyaruwé lan pamrayogi kalebet pepèngetipun tiyang sanès awit rumaos dhirinipun ingkang paling leres.

Lantaran waosan dinten punika, kita sinau saking kéwan-kéwan ingkang wonten ing sakiwa tengen kita. Kitab Wulang Bebasan nggambaraken tumindak angkuh srana maringi conto kéwan tigang werni ingkang gagah jangkahipun, sarta solah tingakah satunggaling raja ingkang angkuh ing sangajenging rakyatipun. Kéwan kapisan singa. Kakiyatanipun ndadosaken dhirinipun rumaos minangka kéwan ingkang paling kiyat ing antawisipun kéwan sanèsipun. Kaping kalih, ayam. Srana éndahing

swantenipun anggènipun kluruk, ayam saged nélakaken piangkuhipun. Kaping tiga, kambing jaler. Kéwan punika saged rumaos dhiri minangka ingkang paling kiyat ing antawisipun grombolan kambing sanèsipun. Salajengipun, piangkuh kagambaraken déning raja ingkang salah tingkahipun angkuh ing sangajenging rakyatipun. Saben tiyang saged nélakaken piangkuhing dhiri awit rumaos nggadhahi punapa ingkang saged damel angkuh.

Lumantar renungan wekdal punika, kita kaènetaken kanggé njagi patraping gesang supados cundhuk kaliyan karsanipun Gusti Allah. Punapa kita pantes dados angkuh awit punapa ingkang kita gadhahi? Rak kita namung manungsa ingkang kebak ing karingkahan lan kakirangan? Punapa kita ènet bilih punapa ingkang kita gadhahi ing jagad punika mboten langgeng lan awit namung peparangipun Gusti? Menawi kita tumindak angkuh srana ngegungkaken dhiri, rumaos jèngkèl dhateng tiyang ingkang wonten ing nginggil kita, kita sampun tumindak bodho awit sampun ngegungkaken dhiri pribadi. Rak Gusti Allah mulang supados gesang ing salebeting katresnan awit katresnan punika mboten gumunggun?

Sabdanipun Gusti mbereg kita supados sinau wicak. Wulang Bebasan 30:32 maringi pitutur dhateng saben tiyang supados kuwawi nahan dhiri saking pepénginan damel dhiri kumenthus. Pitedah punika makaten, "Manawa kowé ngumukaké awakmu dhéwé, dadia tanpa pikir, dadia sawusé kokrasakaké, tanganmu tutupna ing cangkemmu."

Wulang Bebasan ngginakaken tembung "tutupna ing cangkemmu" ingkang tegesipun nahan dhiri ngucap angkuh. Ing ngriki kita saged ngraosaken pratélanipun Rasul Paulus ingkang ngandika bilih katresnan mboten gumunggun lan kumenthus (1 Korintus 13:4). Tumindak ingkang lelawanan inggih punika lembah manah. Lembah manahing Gusti Yésus dados tuladha nyata kanggé kita. Panjenganipun alus lan lembah ing budi, mboten gumunggun. Mugi-mugi tuladhanipun Sang Kristus dados

kakiyatan tumrap kita temah kita tansah waspada tumrap piangkuh.

7. PEPUJÈN

KASIH PASTI LEMAH LEMBUT

Kasih pasti lemah lembut

Kasih pasti memaafkan

Kasih pasti murah hati

KasihMu, kasih-Mu Tuhan

Ajarilah kami ini saling mengasihi

Ajarilah kami ini saling mengampuni

Ajarilah kami ini kasih-Mu, ya Tuhan

Kasih-Mu, kudus tiada batasnya

(Kidung punika karepèkaken kanthi migunakaken basa Indonesia)

8. PANDONGA

- Nyenyuwun supados umat saged njagi tumindak, pandamel sarta pitebunganipun.
- Nyenyuwun supados umat tansah saged gesang ing salebeting kasaénanipun Gusti Allah.
- Ndongakaken patunggilan supados dados papan kanggé andum berkah, sanès ngumukaken dhiri.

9. PUJIAN

KPJ 92 SÈSTU AGUNG SIHÉ GUSTI

- 1) Sèstu agung sihé Gusti mring titah sabumi.
Milujengaken tiyang dosa, mrih manggih raharja
- 2) Sih-rahmat sihé Pangéran mring tyang kang pracaya,
sèstu punika ganjaran dahat agungira.
- 3) Nugraha sumber kakiyatan mring manah kang lesah*,
mrih tan nilar kayektosan, wit lubèr ing berkah.
- 4) Nadyan kathah pepalangnya dalasan rubéda,
tiyang pitados rineksa, sembada gesangnya.

[TYS-WMS]

**BAHAN
PAKEMPALAN PANDONGA 5**

Waosan:

1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 5)

**Unggah-Ungguh
Tinalesan
Katresnan**

1. WEKDAL SIDHEM

2. KIDUNG PAMBUKA

KPJ 199:1-3 “Mara Sira Rungokna”

- 1) Mara Sira rungokna; swaranya
Kori thinothok cetha; tilingna
Gusti kang arsa mlebu, mara énggal wengakna!
Ywa nganti gawé cuwa; wenganana!
- 2) Mara Sira rungokna; swaranya
Kori thinothok cetha; tilingna
Aja padha semaya, iku gawé sungkawa
Gusti ingkang angantya; wenganana!
- 3) Mara Sira rungokna; swaranya
Kori thinothok cetha; tilingna
Kang suci Gusti rena, ngantos ngurbanken nyawa
Ingaturna pambagya; wenganana!

3. PANDONGA

4. KIDUNG PAMUJI

KPJ 124:1 “Kula Sèstu Ndhèrèk Gusti”

- 1) Kula sèstu ndhèrèk Gusti kang jumeneng Panutan
Tetep setya dugèng janji, tan wigih karibedan
Reff:
Dhuh nyawaku ja kwatir, Gusti tan éwah gingsir
Tutwurja salamina ing satindaké Gusti

5. PAMAOSING KITAB SUCI: *1 Korinta 13:4-7* (nas ayat 5)

6. WEDHARING SABDA

“Unggah-Ungguh Tinalesan Katresnan”

Péranganing gesang ingkang wigati lan utama menggahing tiyang Kristen inggih punika katresnan. Gusti Allah tansah ngémutaken lan mbereg umatipun gesang ing salebeting katresnan. Badhéa punika wonten sekolah minggu, ing khotbah-khotbah punapa déné ing pakempalaning pandonga. Wonten ing ngriku pratèlaning angger-angger katresnan tansah dipun émutaken. Katresnan inggih punika kados pundi manungsa nresnani Gusti Allah kalawan gomolong manah, nyawa lan akal budiniupun, sarta nélakaken katresnan dhateng sesami kadosdéné tumrap awakipun piyambak.

Pratèlaning katresnan mboten namung kaserat wonten Kitab Injil kémawon. Nanging ugi wonten péranganing Alkitab sanèsipun, kadosta 1 Korinta 13:1-13. Wonten ing mriki, kaserat bilih kautamaning gesang ing katresnan dipun andharaken kalawan bebles. Salah satunggalipun inggih punika bab patrap unggah-ungguh (sopan-santun) - (1 Korintus 13:5a). Makaten ijemanipun: *“Katresnan iku ora saru polahé lan ora golèk kepenaké awaké dhéwé”*. Wondéné tembung bahasa Indonesianipun nélakaken makaten: *“Kasih tidak melakukan yang tidak sopan.”*

Pinangka gegelitaning masyarakat Indonesia ingkang njunjung babagan patrap ‘unggah-ungguh’, tembung sopan, kesopanan, sopan-santun sampun wradin kapiireng. Badhéa punika wonten geréja; wonten sekolahan; wonten dalem punapa ing papan-papan sanèsipun. Manawi patrap unggah-ungguh utawi sopan santun punika tansah dipun uri-uri lan dipun lestantunaken, saèstunipun saged dados sarana anggènipun mbabaraken katresnan. Mirunganipun dhateng tiyang sanès punapadéné liyan. Saèstu dadosa

pérangan ingkang prayogi lan dados keparengipun Gusti Allah nalika patrap unggah-ungguh punika saged dipun etrapaken ing padintenan.

Tuladha sanyata menggah patrap unggah-ungguh boten sanès inggih punika Gusti Yésus Kristus. Panjenenganipun gesang kanthi ngetrapaken bab unggah-ungguh ingkang prayogi dhateng sok sintena kémawon. Malah-malah dhateng para-para ingkang sami nggething lan mengsahi, Gusti Yésus tansah nengenaken unggah-ungguh. Kadospéné ingkang kita mangertos bilih Gusti Yésus asring nemahi kawontenan ingkang boten ngremenaken. Saperangan tiyang madosi kelepatanipun Gusti, sami misuhi, Panjenenganipun dipun anggep goroh lan saperangan tiyang wau sami mitenah Gusti Yésus.

Marcus Borg sampun naté ngandharaken sapérangan ancas lan pawadan anggènipun Gusti Yésus sinalib. Borg njlèntrèhaken bilih salah satunggaling ancas ingkang kapiyong lan dipun mangertosi menggahing ‘salib’ inggih punika kanggé “nebus dosa-dosaning manungsa”. Sanadyan ta makaten, ing sisih sanèsipun, Borg paring katrangan wontenipun ancas lan pawadan sanèsipun anggènipun Gusti Yésus sinalib. Punika magepokan kaliyan politik salib. Nalika semanten Gusti Yésus dipun anggep minangka satruning pamarintah. Awit sadaya pandamelipun (mawerni-werni mujizat), piwulangipun lan katresnanipun, ndadosaken masyarakat sangsaya kathah ingkang kepareng nyelaki lan mirengaken punapa ingkang dados pangandikanipun Gusti Yésus. Prekawis anggenipun nyalibaken Gusti Yésus, nyarirani Barnabas, salah satunggaling durjana ingkang linuwaran, nyasmitani bilih Gusti Yésus nampi patrap ingkang boten adil. Elokipun, ing sadhengah patrap ingkang boten adil punika, Gusti boten males utawa nangeapi kanthi kasar, *saru lan golèk kepenaké awaké dhéwé*”.

Gusti Yésus tansah mbereg lan ngèmutaken para pandhèrèkipun anggènipun tansah nélakaken katresnan tumrap sinten kémawon – kalebet para tiyang ingkang

boten remen dhumateng kita. Gusti Yésus ngersakaken kawulan-Ipun darbé tresna ingkang tanpa syarat lan pamrih. Salah satunggaling wujud ing katresnan ingkang tanpa syarat lan pamrih inggih punika unggah-ungguh – *ora saru polahé lan ora golèk kepenaké awaké dhéwé* – . Sanadyan nglenggana bilih nindakaken patrap unggah-ungguh punika boten gampang. Sanadyan sampun nélakaken patrap unggah-ungguh, taksih kathah kémawon tiyang ingkang mboten remen lan tansah paring panyaruwé negatif. Kadosta “Seneng golèk rai, sok sopan ing nganjengé bapak/ibu X” lan sapiturutipun. Prayoginipun panyaruwé ingkang kados makaten sampuna ngantos dados momotan lan penggalihan, jer nindakaken patrap unggah-ungguh punika salah satunggaling patrap anggèn kita mbabaraken katresnan.

Sekedhap malih, kawula sedaya kepareng badhé lumebet wonten taun politik 2024. Ing taun punika kita sedaya, warganing bangsa Indonesia kepareng badhé miji presiden lan wakil presiden RI, para pamimpin daérah (gubernur, bupati; walikota) punapa déné para wakiling rakyat wonten ing DPD, DPR lan DPRD. Ing taun politik punika, kados padatan, kathah pérangan ingkang kalampahan. Salah satunggalipun inggih punika “Ujaran Kebencian”. Badhéa katindakaken kaliyan satunggal kelompok lan sanèsipun, badhéa ing media sosial utawi wonten gesang saben dintenipun.

Pinangka umatipun Gusti ingkang kalimput ing rohing katresnan, samesthinipun ampuna ngantos kapincut “provokasi” kaliyan mawerni-werni panyaruwé ingkang awon punika. Rohing katresnan ingkang sampun tumanem lan dipun gegulang murih sageda nresnani sesami ing kawontenan kados punapa kemawon. Sanadyan ta boten gampang, nalikanipun patrap unggah-ungguh ingkang sampun tumanem punika dipun gegulang ing saben dintenipun, wusana dados pakulinan ingkang prayogi. Ing sisih sanèsipun, nalikanipun patrap unggah-ungguh punika sampun tumanem wonten ing salebeting manah lan

pamanggih kita, kita mboten badhé gampil kagilut kaliyan samukawis ingkang negatif kados déné ngasoraken, guneman ingkang mboten prayogi, nggunem punapa déné mitenah asanès lan sapiturutipun.

Cekakipun, pinangka pribadi ingkang gesang ing patrap unggah-ungguh, kita katimbalan supados gesang kanthi sami déné ngajèni, sami déné mirengaken satunggal lan sanèsipun tumrap punapa kémawon ingkang dados pilihaning asanès ingkang mbok menawi bènten kaliyan kita. Kathi makaten, sanadyan wonten peranganing prekawis ingkang bènten ing salabeting pasamuwan punapa déné masyarakat, kita boten énggal-énggal nyaruwé punapa malih nampik punapa ingkang dados pilihan lan penggalhipun tiyang sanès.

Murih saged dados pribadi ingkang gesang ing patrap unggah-ungguh, salah satunggaling cara ingkang saged katindakna inggih punika midhangetaken. Midhangetaken klawan tumemen sapangandikanipun tiyang dhateng kita. Kalebet panggresah punapa déné momotan ingkang karaosaken, lan paring pangandika kanthi patrap unggah-ungguh saha ngresepaken tumrap sedaya ingkang kaaturaken. Boten malah kapancing lajeng nélakaken panyaruwé ingkang negatif. Cara salajengipun inggih punika klawan ndedonga nyuwun panganthi Sang Roh Suci anggènipun ndayani kita sageda dados pribadi ingkang patrap unggah-ungguh. Makaten tumrap para-para ingkang dhèrèng nggadahi patrap unggah-ungguh, mugi énggala mratobat lan nggegulang patrap unggah-ungguh ing gesangipun.

Lumantar 1 Korintus 13:5a kita sadaya kaèmutken bilih katresnan punika patrap unggah-ungguh, *ora saru polahé lan ora golèk kepenaké awaké dhéwé*”. Mugi-mugi Roh Suci tansah ndayani kita dados pribadi ingkang sopan-santun.

7. KIDUNG PAMUJI

KPJ 169:1, 3 “Lamun Kawula”

- 1) Lamun kawula dhuh Rama, darbé atur panyuwun
Mugi kula nggih sageda, nrimah sakarsanipun
Ref.:
Lir pandonganipun Gusti, “Ywa pikajeng kawula
mung karsèng Rama pribadya kang tansah binabarna.”
- 3) Mung katresnaning Pangéran dados tukung panglipur
Mila sisah, karibedan, aturna Kang Maluhur
Ref.: ...

8. PANDONGA SYAFAAT

- Nyadhong panjurung pitulunganipun Sang Roh Suci
murih ndayani umat dados pribadi ingkang gesang
kanthi patrap unggah-ungguh saha tuhu tresna dhateng
sadaya tiyang.
- Ngaturaken pandonga menggahing bangsa lan nagari
anggènipun cecawis ngadhepi mangsa kapanye murih
sedayanipun lumampah saé tinebihna saking
sakathahing panyaruwé negatif/awon.
- Nélakaken pandonga menggahing gréja lan
patunggilaning pasamuwan murih kasagedaken tansah
nyebar lan nandur katresnan ingkang sanyata.

9. KIDUNG PANUTUP

KPJ 196: 1 lan 5 “Kula Péngin Lir Gusti”

- 1) Kula péngin lir Gusti, sumlondoh ing ati
Tandang tanduk lan tembung, mrak ati ngresepi
Refrein:
Olah kawula sèstu tan mèmper lan Gusti
Kula mugi winulang, nulad maring Gusti
- 5) Kula péngin lir Gusti, tresna maring Allah
Nindakna kasaénan, ulah pangibadah
Refrein: ...

[EAPS - AJ]

BAHAN PAKEMPALAN PANDONGA 6

Waosan:

1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 5)

2 Timotius 3:1-5

Katresnan Ingkang Ngluluhaken Kapentinganing Pribadi ☸☸☸

1. WEKDAL SIDHEM

2. KIDUNG PAMBUKA

KPJ 71:1 “Duk Nyipati Gung Pakaryaning Gusti

- 1) Duk nyipati gung pakaryaning Gusti,
lintang abyor ing dalu kang sepi,
wah gumlegering gludhug ing akasa,
kula ngungun gunging kamulyanta.
Reff:

Nyawa kula gya sumyak sung puja,
yekti Allah mahakwasa
Nyawa kula gya sumyak sung puja,
yekti Allah mahakwasa

3. PANDONGA PAMBUKA

4. KIDUNG PAMUJI

KPJ 92: 1-2 “Sèstu Agung Sihé Gusti”

- 1) Sèstu agung sihé Gusti mring titah sabumi.
Milujengaken tyang dosa, mrih manggih raharja
- 2) Sih-rahmat sihé Pangéran mring tyang kang pracaya,
sèstu punika ganjaran dahat agungira

5. PAMAOSING KITAB SUCI: 1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 5), 2 Timotius 3:1-5

6. WEDHARING SABDA

“Katresnan Ingkang Ngluluhaken Kapentinganing Pribadi”

Wonten ing gesang padintenan, asring kita ngadhepi prekawising gesang ingkang ngemu kalih pilihan. Pilihan ingkang mbereg kita anggènipun preduli lan nggatosaken, punapa pilihan ingkang tambuh (masa bodoh), njalari tuwuhing watak boten preduli. Sedaya pilihan ingkang piniji temtu wonten résiko utawi tanggeljawabipun. Miji gesang ingkang preduli lan nggatosaken njalari kita nggadahi piwelas lan asih, mangertosi punapa ingkang dipunbetahaken saha lajeng paring pambiyantu kados ingkang dipunbetahaken. Kosokwangsulipun menawi kita miji tambuh, mboten preduli, mila ing tembé kita saged kemawon dados pribadi ingkang ngadi-adi, kumalungkung lan mligi mentingaken diri pribadhi.

Wonten serat 1 Korinta 13:5a dipun télakaken bilih *Katresnan iku ora golèk kepenaké awaké dhéwé*. Pramila makaten, pinangka pribadhi ingkang adreng mujudaken katresnanipun Gusti ing gesang sanyatanipun, sampun samesthinipun pilihan kita inggih punika minangka pribadi ingkang preduli tumrap sinten lan punapa kémawon ingkang mbetahaken kawigatosan.

Wonten ing pérangan sanèsipun, Rasul Paul ugi paring wewarah tumrap Timotius magepokan kados pundi kawontenaning manungsa wonten ing pungkasaning jaman. (2 Timotius 3:1-5). Wonten ing pérangan punika dipun weca bilih ing dinten-dinten ingkang wekasan bakal wonten mangsa ingkang rekaos. Inggih punika “*Wong akal padha mung mikir marang awaké dhéwé lan karem bandha. Bakal padha gumunggung, lan mameraké dhiri pribadhi, lan sanès-sanèsipun*. Wonten ing ngriku Paulus paring katrangan kados pundi kawontenaning manungsa ingkang sarwa mbingungaken (*boten gadhah cepengan ingkang*

gumathok-ed). Ing satunggal sisih katingal mursid ing sisih sanèsipun nguja hardaning kanepson.

Nalikanipun maos lan nggegilut waosan punika, mbok menawi sami menggalih “saèstu dhatan prayoga mulad manungsa ingkang kados punika? Boten wonten katresnanipun babar pisan” lan sapiturutipun. Punapa ingkang dipun aturaken Rasul Paul dhateng Timotius, minangka pémut, menggahing kita; umat kagunganipun Gusti ing mangsa samangké. Mirunggan nalikanipun kita sami ngadhepi wekdal ingkang rekaos lan boten ngremenaken. Kathah tiyang sami boten preduli lan nampik sesaminipun klawan *body shamming* (nyaruwe lan nyenyamah lumantar kekiranganing jasmani klawan cara mewada lan ngasoraken). Wonten ugi ingkang nedya damel kabar apus-apus punapa déné pitenah kanti mawerni-werni alesan lan sanès-sanèsipun.

Pandamel ingkang kados makaten punika sakmesthinipun kita singkiri. Katresnan mbereg kita miji gesang preduli, sami déné aos-ingaosan lan boten ngemungaken nengenaken kapentinganing dhiri pribadhi.

Nalikanipun kita mboten nengenaken kapentinganipun pribadhi, punapa ateges kita tumbuh lan boten nresnani dhiri pribadhi? Temtu kémawon mboten makaten. Saben tiyang kedah nresnani awakipun piyambak (dédé melasi awakipun piyambak).

Ing wekdal samangké, kathah tiyang ingkang sami ngendikan bab *self-love*. *Self-love* punika pandamel anggènipun nélakaken katresnan dhateng awakipun piyambak, sanadyan boten nuhoni sadaya pepenginaning kamanungsan. Manungsa samesthinipun saged nélakaken katresnan dhateng awakipun piyambak murih saged nélakaken katresnan dhateng sesami. Katresnanan tumraping asanès dipunwiwiti saking katresnan dhateng dhiri pribadhi ingkang lajeng sami dipun dum-dum dhateng sadaya tiyang ing sakiwa tengen kita. Kados ingkang sinerat wonten ing Injil 22:39 mekaten: “*Sira tresnaa ing sapepadhanira dikaya marang awakira dhewe.*”

“Tresnaa ing sapepadhanira” dipun paringi teges katresnan tumrap liyan; utawi ingkang wonten ing sanjawining gesang kita. Nalikanipun dipun etrepaken sacara wiyar; katresnan punika saged kebabar wonten ing kawigatosan tumrap karahajaning bangsa. Punapa kita asring nélakaken pandonga menggahing bangsa lan nagari? Adakanipun, pandonga tumraping bangsa lan nagari punika lumebet wonten ing pandonga syafaat, sanadyan mbok menawi inggih wonten ingkang mawas, “Yèn soal politik, mbok ya bèn para politikus baé kang ngurus”. Tamtu boten dados pérangan ingkang lepat utawi tuna nalikanipun wonten satunggal utawi kalih sedhèrèk ingkang boten nggadahi krenteg ing babagan politik. Sanadyan ta makaten, kados ingkang kaandharaken ing ngajeng nalikanipun kita kepareng mbabaraken katresnan; kita kadhawuhan kanggé migatosaken asanès – lan mboten pados kepénakipun awakipun piyambak. Kawigatosan tumrap bangsa lan nagari, para pangarsaning bangsa, para aparatur pamarintah, wiwit nginggil ngantos andhap, pinangka timbalaning kapitadosan. Srana pandonga, kita sampun kepareng nélakaken kawigatosan tumrap lumampahing bangsa Indonesia. Kepareng atur pémut bilih kita punika tiyang Kristen sawethahipun lan tiyang Indonesia sawethahipun. Pramila sampun samesthinipun kita tansah mbudidaya ngupadi kesaénan lan katresnan, anggènipun tumut migatosaken kababaring karaharjaning bangsa Indonesia.

Ing mangsa Péntékosta punika, kita dipun émutaken anggènipun tansah ngupadi gesang ing kawigatosan tumraping sesami lan mbabaraken ing gesang saben dinten. Sumangga sami nyadhong panjurung pitulunganipun Sang Roh Suci murih kita sami saged dados pribadhi ingkang mboten kémawon ungapadi kauntunganipun dhiripribadhi, nengenaken kapentingan pribadhi (egois) nanging kosok wangsulipun, sageda mujudaken katresnan lan kawigatosan menggahing sadaya titahing Allah, sesami; liyan lan sadaya

yeyasaning Allah. Awit kita pitados bilih “Katresnan ngluluhaken kepentinganing pribadhi.”

7. KIDUNG PAMUJI

KPJ 207:1-2 “Sanyata Panèné Wus Gumelar”

- 1) Sanyata panèné wus gumelar,
mung sethithik padha nderepi
O, kanca, mara dèn kanthi bingar,
énggal padha rumangang ngenèni
Reff.: ...
Gya tumandanga anderepi, kangèlané dadi kabungahané
Gya rumaganga angenèni émané sithik kang nindakaké
- 2) Dhuh Pangèran kang kagungan panèn,
mugi Paduka karsa ndhawuhi
Kathah tiyang kang sami telatèn,
trampil, prigel, lan sengkut ngenèni. Reff.: ...

8. PANDONGA SYAFAAT

- Nyandhong panjurung pitulunganipun Sang Roh Suci murih kasagedaken dados pribadhi ingkang migatosaken sinten kémawon.
- Nyuwunaken berkah tumrap bangsa lan nagari tuwin pamarintahan ingkang ngreksa lan mranata lumampahing bangsa murih karaharjaning bangsa cundhuk ing dhawuh lan kersanipun Gusti.
- Nelakaken pandonga tumrap saben tiyang ingkang wonten ing salebeting pameteg lan momotan.

9. KIDUNG PANUTUP

KPJ 429 “Dhawuhé Gusti”

- 1) Dhawuhé Gusti Yésus mring pra sakabat,
"Padha lungaa wartakna Injil ing sajagad;
sakèhing bangsa padha dadèkna murid-Ku."
Gusti mesthi bakal nunggil salakumu.
Reff.:
Payo padha lunga ngabarké Injilé Gusti
mring manungsa ing salumahing bumi,

dimèn pracaya lan nampani kaslametan;
tansah bungah muji Allah, wit dadi bala kaswargan

- 2) Janjiné Gusti Yésus mring pra sakabat,
bakal paring Roh Suci Juru - Pirembag,
kang njalari kasektèn kanggo leladi,
temah setya neksèni asmané Gusti.

Reff.:

Payo padha lunga ngabarké Injilé Gusti
mring manungsa ing salumahing bumi,
dimèn pracaya lan nampani kaslametan;
tansah bungah muji Allah, wit dadi bala kaswargan

[EAPS - AJ]

BAHAN PAKEMPALAN PANDONGA 7

Waosan:

1 Korintus 13 : 4-7 (nas ayat 5)

**Nresnani lan
Mranata
Tatuning
Manah**
☪️

1. WEKDAL ENING

2. KIDUNG PEPUJÈN

KPJ 9:1,2 “HÉ SARUPANING PRA UMAT”

- 1) Hé, sarupaning praumat, padha mujia mring Allah.
Hé, sakèhing para bangsa, asmané padha luhurna.
- 2) Wit sih-kadarmané Allah, luwih gedhé tumrap kita,
langgeng kasetyané Allah, mila pinuji-pujia

3. PANDONGA

4. KIDUNG PEPUJÈN

KPJ 288:1,2 “SANG ROH SUCI DEDALEM ING ATI”

- 1) Sang Roh Suci dedalem ing ati,
amrih tyang gesang énggal sejati,
tumemen olah katresnan,
wah karoban kabingahan,
Sang Roh Suci dedalem ing ati.
- 2) Sang Roh Suci dedalem ing driya,
temahan gesang tentrem-rahajarja,
sabar, sarèh, paramarta,
kautamèn dèntengenna,
Sang Roh Suci dedalem ing driya.

5. PAMAOSING KITAB SUCI:1 Korintus 13:4-7 (nas ayat 5)

6. ANDHARAN

“Nresnani lan Mranata Tatuning Batos”

Nalika kita mbayangaken kala taksih laré ing wekdal kapengker, temtu wonten gegambaran bab laré ingkang ngremenaken sanget, malah kepara lucu. Nanging, temtu boten sedaya pengalaman ing mangsa taksih laré rumiyin punika sarwi ngremenaken lan éndah kémawon. Wonten sapérangan lelampahan ingkang kawarna dados pengalamaning gesang. Saben lelampahan saged kémawon mbekta arti utawi makna ingkang bènten. Makna saking lelampahan rikala taksih laré rumiyin saged mbekta pengaruh ing gesangipun tiyang nalika sampun diwasa.

Lelampahan bingah punapa déné sisah sesarengan brayat, rencang lan liyan saged dados pengalaman. Pengalaman punika saged mbekta pengaruh salebeting mbangun sesambetan utawi caranipun tiyang nyikepi kahanan saèmper ingkang dipunadepi. Umpaminipun, nalika rumiyin nglampahi prakawis ingkang natoni manah amargi risaking sesambetan. Pengalaman punika damel tiyang sami ngatos-ngatos nalikanipun badhé pitepangan kaliyan tiyang ingkang dèrèng dipuntepangi.

Saben tiyang, temtu naté nggadahi pengalaman ketaton ingkang wigatos kanggé dipuntingali malih. Pengalaman ketaton kala rumiyin saged dados *inner child* (sipat lan sikep ‘mbocahi’) lan tatuning batos ingkang damel tiyang angèl nresnani ing wekdal samangké. Alesanipun saged amargi tatu wekdal kapengker punika dèrèng rampung utawi dados pangènget-ènget wekdal kapengker ingkang nyakitaken sanget. Salajengipun pangènget-ènget punika dados ukuran nresnani tiyang sanès ing wekdal samangké. Punika mbabayani sanget.

Inner child, miturut John Bradshaw (2020) saged tuwuh saking wontenipun pengalaman utawi lelampahan ing wekdal kapengker ingkang dèrèng karampungaken. Saking *hallosehat.com*, wonten katrangan bilih *inner child*

saged dipunalami tetiyang amargi: kécalan tiyang sepuh utawi wali lan brayat, kekerasan pisik, emosional, utawi sèksual, kalirwakaken, penyakit ingkang nemen, pangina utawi *bullying*, cecongkraham ing brayat, wonten warganing brayat ingkang kecanduan alkohol lan obat-obatan terlarang, kekerasan ing brayat, kapisahaken saking brayat.

Pengalaman ingkang nyakitaken laré ing wekdal kapengker, menawi dipunjaraken saged dados prakawis. Punapa malih, pengalaman ketaton punika ndadosaken trauma. Trauma punika kedah kapulihaken. Nalika trauma dipunjaraken lan tiyang tuwuh diwasa kados-kados sedaya saé-saé kémawon, ananging sajatosipun mboten makaten. Kawontenan ingkang makaten damel tiyang punika angèl nresnani amargi ing salebeting dhirinipun taksih nyimpen tatuning manah. Mila punika *inner child* perlu dipunsadhari lan katata kanthi jujur. Kasadharan wontenipun tatu ing wekdal kapengker saged dados cara tiyang mawas kaliyan dhirinipun piyambak ingkang sèstu (asli) lan nyata kanggé nresnani.

Tetiyang mawi tatuning manah ingkang dèrèng pulih pancèn saged nresnani sesami. Nanging tresnanipun dateng sesami tuwuh amargi rasa welas, sanès émpati utawi kapredulèn. Katresnan ingkang katindakaken dateng sesami mboten nyata-tulus.

Piwulang bab katresnan ing 1 Korintus 13:5 saèstu saé nalika dipungathukaken kaliyan *inner child* lan kadospundi tiyang nglengganani sarta mranata bab punika. Serat 1 Korintus 13:5 punika péranganing seratanipun Paulus kagem pasamuwan ing Korintus. Ing seratipun, Paulus nerangaken salah setunggaling ciri-khas lan karakter saking katresnan. Katresnan sanès bab pamberek tumindak ingkang ngremenaken kanggé tiyang sanès, nanging dados patrap-tumindak ingkang damel pengaruh positip kanggé ingkang nindakaken lan kanggé tiyang ingkang dipuntresnani.

Kautamèn katresnan wonten ing kadospundi kita nindakaken. Tresna punika tembung kriya (*kata kerja*) lan

kawujud dados solahtingkah padintenan. Tumrap kita, mentalitas nresnani wigatos karesepaken ing batos lan dados pakulinan. Srana tresna, tiyang saged mulihaken tatuning manah srana ngapunteni sarta rukun kaliyan dhirinipun piyambak lan sesami. Gesang srana mujudaken lan ngulinakaken tresna kawiwitan saking solahtingkah tetiyang ingkang mboten pados kauntungan kanggé dhirinipun piyambak. Katresnan mulihaken tatuning manah ing wekdal kapengker. Srana pamulihan punika, kita saged rukun-tentrem kaliyan dhirinipun piyambak lan nresnani sesami. Amin

7. **PEPUJÈN**

KPJ 452 :1,2 “TÉKADING MANAH KAWULA”

- 1) Tekading manah kawula tansah ndhèrèk mring Gusti, yéku Panutan sanyata, nggih Panebus sejati.

Reff.:

Margining salib ingambah, mbangun turut mring Allah.
Mbabarken tresna sejati, mrih jagad tentrem basuki.

- 2) Kula sèstu ndhèrèk Gusti ngantos slami - laminya, martosken Injil Suci, dimèn samya waluya

Reff.: ...

8. **PANDONGA**

- Nyuwun supados kasagedaken mranata tatuning manah lan jujur dateng kanyataning dhiri pribadhi.
- Ndedonga patunggilan punika supados saged dados papan andum tresna saantawising warganipun.

9. **PEPUJÈN**

KPJ 292:1-2 “SANG ROH SUCI, ROHING KATRESNAN”

- 1) Sang Roh suci, rohing katresnan,
nuntuna mring kula slaminya;
nyingkirna raos pasulayan,
amrih jagad tentrem raharja,
ngrukunken tyang kang cecongkrah

- mbereg nilar tumindak dosa;
ngiyatken manah ingkang semplah.
Dhuh Gusti, nuntuna mring kula.
- 2) Dhuh Roh Suci, roh kasunyatan;
nunggila mring kula slaminya,
mrih babaring karsaning Allah
wah tobating tyang ambek-siya.
Labuh-labet sepi ing pamrih,
nglawan panindhes klayan sih;
tan ajrih pepalang - rubéda.
Dhuh Gusti, nunggila mring kula.

[yap-hw]

**BAHAN
PAKEMPALAN PANDONGA 8**

Waosan:
1 Korintus 13:4-7 (nas ayat 6)

**Kaadilan lan
Pawartos
Kabingahan**
☸

1. WEKDAL ENING

2. KIDUNG PEPUJÈN

KPJ 18: 1,3 “NYAWAKU PUJINEN ALLAH”

- 1) Nyawaku, pujinen Allah! Gusti mulyakna tansah!
Slawasé sinungan umur, luhurna srana masmur!
krana namung Pangéran, yekti tukung kraharjan.
- 3) Allah kang nitahken jagad, kasetyané tan kendhat;
mbéla tyang kinaniaya, nulungi tyang sangsara,
kaadilan, ngluwari tyang ukuman.

3. PANDONGA

4. KIDUNG PEPUJÈN

KPJ 287:1,3 “ROH SUCI ROH SEJATI”

- 1) Roh Suci Roh Sejati, mugi rawuh ing ati
Ngénggalna manah kula, mrih ing lampah prayoga,
setya bekti mring Gusti, wah asih mring sesami.
wit panuntun Paduka, gesang kula sembada.
- 3) Dhuh Roh Suci, Roh Kristus, nuwuhna manah tulus;
andum berkah kabegjan, tan mawang mring salir tyang,
temah tentrem-raharja, sumrambah mring sesama.
Wit panuntun Paduka, kula gesang sembada.

5. PAMAOSING KITAB SUCI :

1 Korintus 13:4-7 (nas ayat 6)

6. ANDHARAN

“Kaadilan lan Pawartos Kabingahan”

Nalika wonten sawetawis yuyu (kepiting) ing salebeting èmbèr, kinten-kinten punapa ingkang badhé katindakaken déning yuyu-yuyu punika? Temtu, yuyu-yuyu punika mbudidaya supados saged luar saking salebeting èmbèr punika. Saben yuyu mbudidaya ngrengkuh pérangan nginggil saking èmbèr punika. Punapa ingkang ditindakken yuyu punika, wonten bab ingkang prayogi dipungatosaken. Nalika yuyu-yuyu punika mbudidaya medal saking èmbèr, yuyu-yuyu punika sami ngginakaken capitipun kanggé samidéne dhawahaken, temah yuyu ingkang tumunten badhé kasil luar lajeng dhawah malih. Sedaya yuyu ingkang mbudidaya supados saged luar saking èmbèr punika gagal amargi katarik dening capitipun réncang-réncangipun. Punika kalampahan teras makaten temah boten wonten setunggal yuyu kemawon ingkang kasil luar saking èmbèr punika.

Pambudidayanipun yuyu kanggé luar saking èmbèr punika saged dados satunggaling gegambaran solahtingkahipun manungsa. Manungsa boten saged sélak, bilih ing salebeting sesambetan kaliyan sesami, wonten kémawon rasa mèri lan boten remen menawi tiyang sanès punika saged kasil-suksès, temah mbudidaya njégal-dhawahaken tiyang sanès.

Ing ilmu psikologi, lelampahan (*fénoména*) punika kaparingan nami *crab mentality* (mèntal kepiting). Ing laman wèb *Psychology Today*, *crab mentality* saged dipunwastani pinangka gegambaran saking solahtingkah egois lan raos mèri ingkang dipunalami tetiyang tumrap kasilipun tiyang sanès. Kadosdéne kepiting punika kala wau, tiyang ingkang nggadahi *crab mentality* mboten remen menawi wonten tiyang sanès kasil-suksès utawi langkung unggul kabanding piyambakipun. Temah kanthi manéka cara, tiyang ingkang mèri badhé “ndhawahaken” utawi

ngawon-awon tiyang ingkang kasil. Piyambakipun ketingal bingah menawi ningali tiyang sanès sisah lan manahipun sisah nalika ningali tiyang sanès bingah. Ancas saking solahtingkah punika inggih punika supados boten wonten tiyang ingkang nglangkungi piyambakipun. Pamawas lan prinsipipun inggih punika nalika kula boten saged utawi boten nggadahi samubarang, mila tiyang sanès ugi kedah boten saged lan boten angsal nglangkungi punapa ingkang kula tindakaken. Méntalitas kados makaten punika temtu saged ngrisak salebeting sesambetan ing panyambut-damel punapa déné gesang sesarengan ing tengahing masyarakat.

Fénoména *crab mentality* gampang kapanggihaken ing médhia sosial. Ing ngriku, saben hasil utawi préstasi kaungghah, kadangkala angsal-angsalipun sanès pangalembana (*aprésiasi*), ananging malah pamoyok lan *nyinyiran*. Tundhanipun dados ajang samidéne ngasoraken kanthi komentar-komentar negatip. Kejawi komentar negatip, kadangkala ugi tuwuh *hashtag* (*ujaran-ujaran kebencian*) utawi nyebar *hoax* (pawartos palsu). Pawartos ingkang katampi kawalik kaleresanipun supados tiyang sanès mboten saged angsal pawartos kanthi saé-leres. Prakawis punika kedah dipungatosaken dening tiyang pitados, amargi tuwuh-majengipun budaya digital ugi nyrambahi gesangipun tiyang Kristen. Pramila, saged kemawon solahtingkah *crab mentality* ugi kalampah.

Katresnan damel para pandhèrèkipun Kristus mbudidaya nyingkiri *crab mentality*. Pitutur gesang ing katresnan sinerat ing 1 Korintus 13:6 sèstu wigatos. Pitutur punika dipunngendikakaken Rasul Paulus awit anggènipun nglampahi gesang ing katresnan, pandhèrèkipun Kristus boten bingah awit saking tumindak ingkang boten adil, nanging kayektèn ingkang mbingahaken.

Seratan 1 Korintus 13:6 ingkang sinerat srana nandhesaken katresnan punika minangka tumindak lan solahtingkah, boten namung dados samukawis ingkang dipunraosaken. Sipating katresnan ingkang dipunwulangaken Rasul Paulus punika dipuntujokaken dhateng

pasamuwan ing Korintus amargi Paulus mirsani pasamuwan ingkang sami-déné ngasoraken tiyang sanès. Pasamuwan sami-déné ngasoraken mboten amargi saantawising pasamuwan punika rumaos dhirinipun ingkang langkung saé. Pangandika punika tetep prayogi dipunraos-raosaken ing wekdal sapunika.

Ngawékani *crab mentality* srana katresnan mawujud ing sikep pangalembana (aprésiatip) lan preduli kita nanggapi kasil-suksèsipun tiyang sanès. Ing satengahing gesang sesarengan kaliyan sesami, kadospundi nanggapi kasil-suksèsipun tiyang sanès punika wigatos sanget. Nalika wonten tiyang ingkang nindakaken usahanipun kanthi saé, leres, jujur lan kasil, kita temtu ndèrèk bingah lan ngalembana awit kasilipun punika.

Crab mentality kedah kita singkiri. Srana nresnani tiyang sanès, kita saged sinau manggihaken maknaning gesang sesarengan. Srana katresnan ugi kita mbudidaya sesambetan ingkang sami-déné nuwuhaken. Ing sesambetan punika wonten pambudidaya sami-déné ndhèrèk nyengkuyung ing karya kanggé mujudaken kasaénan-kaleresan sesarengan. Katresnan punika tumindaking-kaleresan kanggé mujudaken gesang ingkang utuh, ingkang nyrambahi saben pribadhi punapa déné ing patunggilaning batos kaliyan sesami. Amin.

7. PEPUJÈN

KPJ 403:1-2 “GUSTI MUGI AMBABARNA”

- 1) Gusti mugi ambabarna kraton Paduka ing jagad;
pra umat samya raharja, krana rinoban sih rahmat.
- 2) Kayektèn wah kaadilan, kasetyan dalah katresnan,
binabar warta sadonya, wit pangrehé Kang Makwasa.

8. PANDONGA

- Nyuwun supados kasagedaken nggadahi solahtingkah ingkang adil lan nggadahi manah ingkang andhap asor salebeting ngormati impènipun tiyang sanès.

- Ndedonga supados patunggilan punika dados patunggilan ingkang samidené nyenkuyung saantawising warganipun.

9. NYANYIAN

KPJ 78.:1,3 “IBA BEGJAKU”

- 1) Iba begjaku lamun yakin Yésus duwèkku ing salamanya; aku tebusan kagungané, anyar uripku krana rahé.

Reff.:

Aku memuji klayan rena, nggunggung asmané salamanya.

Aku memuji klayan rena, nggunggung asmané salamanya.

- 3) Dakaturaké jiwa-raga marang Gustiku, atiku lega, klayan anganthi sarawuhé, matemah antuk sih-rahmaté.

Reff.: ...

[YAP-HW]

PAKEMPALAN PANDONGA 9

Waosan:

1 Korinta 13: 4-7 (nas ayat 7)

**Ngantêbi
Sadhêngah
Prakawis**
ꦒꦺꦴꦤ꧀ꦠꦺꦨꦶ
ꦱꦢꦲꦁꦲꦁ
ꦥꦫꦏꦮꦶꦱ

1. WÊKDAL TIDHÊM PRIBADI**2. PÊPUJÈN PAMBUKA****KPJ 373: 1-3 APA KOWÉ BISA NGÉTUNG**

- 1) Apa kowé bisa ngétung lintang kang neng angkasa?
Mangkono uga mring mendhung dalah sakèhing mégå?
Kabèh iku nut pangrèhé Pangéran kang nitahaké,
ora ana siji baé kang uwal king astané.
- 2) Apa kowé wruh cacahé lemud - lemud ing njaba?
Apa kowe wruh wernané iwak jroning sagara?
Kabèh iku saben dina deningoni Hyang Makwasa;
ora ana siji baé kang kliwatan takêrê.
- 3) Apa kowé weruh bocah kang atresna mring Gusti?
Saben dina mesthi tansah tumenga saos bekti.
Marang bocah kang ngibadah saben dina muji Allah,
Gusti mesthi datan kendhat amaringi sih-rahmat!

3. PANDONGA PAMBUKA**4. PEPUJÈN SESARÊNGAN****KPJ 288: 1, 2 SANG ROH SUCI DEDALÈM ING ATI**

- 1) Sang Roh Suci dedalem ing ati,
amrih tyang gesang enggal sejati,
tumemen olah katresnan, wah karoban kabingahan,
Sang Roh Suci dedalem ing ati.
- 2) Sang Roh Suci dedalem ing driya,
temahan gesang tentrem-raharja,
sabar, sareh, paramarta, kautamen dentengenna,
Sang Roh Suci dedalem ing driya.

5. PAMAOSING KITAB SUCI: 1 Korinta 13:4-7 (nas: ayat 7)

6. RÊNUNGAN

“Kénging punapa Kêdah Ngantêbi Sadhêngah Prakawis?

Ing jagading para muda wêkdal samangké, sawêg moncèr têmbung *trust issue*. Inggih punika raos “angèl percâyâ”, ingkang undêranipun amargi naté kêtaton manahipun. Jalaranipun manéka-warni. Sagêd amargi kacuwan, kadamêl gêrah pênggalhipun, utawi naté ngraosakên laku cidra saking tiyang ingkang sampun kaanggêp rakêd sêsambetanipun. Sagêd ugi mitra, brayat, punapa malih sisihanipun. Raos kêtaton ingkang lêbêt lan kêdlarung-dlarung, asring ndadosakên tiyang gampil nyubriyani, kepara ngantos suthik paring pangapuntên.

Punapa malih mênawi kita ngrêmbag babagan *mèdia sosial*, ingkang nggampilakên sabên tiyang ngawontênaken sêsambetan ing pundia papan lan tataran. Ing ngriku sabên tiyang èstunipun sansaya gampil dipun larani, mèkatên ugi damêl rêngu pênggalihing liyan. *Netizên selalu benar* sagêd ngginakakên têtêmbungan kasar lan saru, ingkang kaêmot secara gampil ing gêbêr *Facebook*, *postingan Instagram*, utawi *chat Whatsapp*. Tundhanipun sabên tiyang dados gampil nyubriyani lan dados *ngamukan* (gampil nêpsu). Kahanan kados mekatên cêtha ndadosakên pambêngan tumrap pambangunaning patunggilan ingkang munpangati. Amargi tanpa raos pêrcaya ingkang cêkap, sêsambêtan tangèh kawujud. Kadosdéné gêgambaran: *badhe nglampahaken kendaraan, nanging tanpa “bahan bakar”*.

Adhêdhasar kanyatan bilih pasamuwan ing Korintus katêmbèn cêcongkahan, Rasul Paulus nyêrat lan ngintun layang mirunggan. Lumantar sêrat Korintus bab 13, kita kabêrêg supados kanthi wicaksana nyinaoni lan nggêgilut bilih trêсна punika èstunipun têmbung kriya (kata kêrja).

Atêgês, katrêsnan punika kédah tansah kaudi, kanthi tansah ngantêbi sadhéngah prakawis (*panta stego*).

Ngantêbi sadhéngah prakawis sagêd kita aosi minangga cêcala, murih sagêd nukulakên panjangka ing bab kautaman tumrap tiyang sanès ing sadhéngah kawontênan. Botên amargi ngiwakakên badhé wontênipun tumindak piala lan laku cidra saking tiyang sanès, nanging amargi langkung nêngênakên pangajêng-ajêng utami ingkang nglangkungi pialaning liyan. Bab punika sagêd kaginakakên kanggé matêsi raos cubriya lan panggalih ala tumrap sêsami.

Kanthi mêkatên kita sampun sagêd ngantêbi sadhéngah prakawis ing sesambêtan kaliyan sêsami, nyuda *trust issue* lan ndhatêngakên bédhamèn. Amin.

7. PÊPUJÈN SESARÊNGAN

KPJ 352 SANTOSANING TÊTUNGGALAN

Santosaning tetunggalan wit saka katresnan.

Densabar ing ati nira, sareh ing wicara.

Dipadha lan di lumadi, tan ngegungken dhiri.

Kabeh iku kang ingangkah tandha sih mring Allah.

Atut-rukun angesuhi, timbalan lestari

Yeku badan lan roh kita manunggal sajuga.

Kadya pangèsthi sawiji kang kita darbèni;

yeku sih-rahmate Allah kang lubèr ing berkah.

8. PANDONGA SYAFAAT

- Nyênyuwun supados warganing pasamuwan tumêmên lan setya mbangun-turut ing Gusti Yesus.
- Ndongakakên gesanging patunggilan murih sagêd dados papan kanggé warganing pasamuwan samidéne ngiyataken sêtunggal lan sêtunggalipun.

9. PÊPUJÈN MUNGKASI PANGIBADAH

KPJ 416: 1, 3 SAPRAKARA KANG PANTÊS

Saprakara kang pantes den upadi,

yèku Kratoning Allah Sang Rama.

Samubarang pinaringkên tumuli,

anggêr sumuyud jroning pracaya

refrein: Kabeh mung nglaha, kabèh mung nglaha.

Sarwa kadonyan wus mesthi sirna.

Mung sihé Allah kang langgeng slamanya.

Tyang kang ngayom wus mesthi raharja

Sagung kadonyan ingkang kadarbya

iku sranane' mbabarkên tresna.

Ye'n duge'ng janji tan badhe' binêkta,

mung gesang langgêng bandha ing swarga

[OKW/MGK]

PAKEMPALAN PANDONGA 10

Waosan:

1 Korinta 13:4-7 (nas ayat 7)**Nggêgantha
Kang Prayoga****1. WEKDAL TIDHÊM PRIBADHI****2. PÊPUJÈN PAMBUKA****KPJ 83:1-2 LAMUN SIRA SUSAH**

- 1) Lamun sira susah, wah asedhìh,
aja sira supe', Allah tan tebih
Aja wedi, Gusti anganthi,
dyan peteng dalunya, enjing: padhang byar.
Nadyan panggodha amisesa,
Gusti nganthi sira, dugeng dlahan
- 2) Pangéran tan pegat, panjangkungé,
myang sihnya tan kendhat mring kagungane
kasusahan wah karubedan
sestu tan munjuli — tulungé Gusti.
Nadyan panggodha, amisésa
Gusti nganthi sira, dugèng dlahan!

3. PANDONGA PAMBUKA**4. PÊPUJÈN SÊSARÊNGAN****KPJ 287:1-3 ROH SUCI ROH SEJATI**

- 1) Roh Suci Roh Sejati, mugi rawuh ing ati
Ngenggalna manah kula, mrih ing lampah prayoga,
setya bekti mring Gusti, wah asih mring sesami.
wit panuntun Paduka, gesang kula sembada.

- 2) Dhuh Roh Suci, Roh Allah, anyantosakna manah.
Lamun karoban sisah, tatag, tanggon, tan semplah.
Manggul salibing Gusti, martosken Injil Suci.
Wit panuntun Paduka, gesang kula sembada.
- 3) Dhuh Roh Suci, Roh Kristus, nuwuhna manah tulus;
andum berkah kabegjan, tan mawang mring salir tyang,
temah tentrem-raharja, sumrambah mring sesama.
Wit panuntun Paduka, kula gesang sembada.

5. PAMAOSING KITAB SUCI: 1 Korintus 13:4-7

6. RENUNGAN

PANGAJÊNG-AJÊNG:

Margi, Kasangsaran lan Kêmantêban

Manut andharan ing satunggaling sumbêr, negari Malawi naté tinêmpuh ing pacêlik lan *angèl pangan* ing taun 2001. Wêkdal semantên William Kamkwamba ingkang nembe dumugi yuswa 14 taun, madêg minangka laré pinunjul tumrap laladan ing pundi piyambakipun gesang.

Ing giyan kanthi jêjêr "*The Boy Who Harnessed the Wind*", William kacariosaken nggadhahi mogâ (pepenginan ageng; âdâ-âdâ) supados listrik sagêd dumugi lan karaosakên ing papan dunungipun. Ancas prasaja ing pangangênipun, murih piyambakipun saged sinau ing wanci dalu. Wêkdal candhakipun, piyambakipun nggêgantha bilih listrik ugi sagêda kaginakakên ngumbulakên toya saking guwa-garbaning bumi murih mumpangati kanggé nêlêsi palêmahan sabin ingkang sampun dangu kêbêran sawêtawis wanci.

Émanipun desa papan dunungipun William têbih saking kitha, kanthi mekatên ugi dèrèng kalangkungan jalur listrik. Punapa malih piyambakipun ugi kêdah ngadhêpi kasunyatan bilih tiyang sêpuhipun kagolong mlarat. Cêtha bab punika njalari piyambakipun kangêlan ngupadi lan tumbas piranti ingkang kabêtahakên.

Cupêting kawruh lan winatêsing dedana ingkang dipun alami dening William, ndadosakên gêganthanipun punggêl. Piyambakipun sêmplah. Éwasêmantên, William botên lajêng nglokro lan kécalan pangajêng-ajêng.

Krêntêging manah William dumadakan kagigah, nalika piyambakipun ngraosakên sumiyuting angin ing sabên dintênipun. Lajêng piyambakipun mênggalih, kados pundi sagêdipun ngginakên ténaganing angin punika murih kasêdyan geganthanipun sakawit. William sansaya mêmêng anggènipun ngupadi kawruh lan sêsêrêp babagan *IPTEK* ing perpustakaan pawiyatanipun.

William murwakani pandadar dhirinipun mawi barang-barang rosok, kanthi sêdya damêl èmpêran kitiran (angin). Émanipun, ingkang rama kepara ngêndhoni sêdyanipun lan nganggêp bilih ingkang katidakakên dening William namung nglaha. Inggang rama nganggêp William kemintêr lan tundhanipun mênging nglajêngaken pandadar-dhirinipun. Ramanipun ngêrsakakên lan nganggêp langkung pantês menawi William mbiyantu panjenenganipun mluku.

Kosok-wangsulipun, ingkang Ibu William. Inggang Ibu taksih ngaosi gêganthanipun William lan tansah paring semangat. Malah ingkang Ibu ngantos nglilakakên lan nyadé bandha aji kagunganipun kanggé bebantên murih kasêdyan gêganthanipun ingkang putra.

Nalika William miwiti yasa kitiran (angin), piyambakipun asring kadamêl cuwa dening tangga-têpalih sakiwa-tengenipun. William dipun écé / kaényèk nalika gagal lan dèrèng kasil. William botên sêmplah. Krêntêgipun sansaya makantar-kantar, kakanthi pangajab mênawi kitiran yasanipun dados, sagêd nguwalakên pacêklik ing désanipun. Tetanêman sagêd tuwuh lan ngêdalaken uwoh; pacêklik ical. Katrêsnan tumrap brayat lan tiyang-tiyang ing désanipun, ngêkahakên gêganthanipun kanthi lampah prayogi.

Mirsa pangajab, tékad, lan tumêmênipun William, ingkang Rama masrahakên sêpéda kagunganipun supados

sagêd kaginakakên dados jejangképing piranti ingkang kabêtahakên dening William yasa kitiran (angin). Tundhanipun kitiran yasanipun William dados lan sagêd kaginakakên, sinaosa namung prasaja. Para tiyang kampung sami gumun, nanging ugi bingah. Saking ngriku, bêbrayan agêng nembé ngrumaosi bilih gêganthanipun William botên namung lêlamisan. Salajêngipun para tiyang gumrégah tumandang karya, lan énggal-énggal ngginakakên dayaning kitiran kanggé nggarap sabin ingkang sampun dangu bêra.

Sêrat I Korinta 13: 7, ngandharakên bilih *Katrêsnan iku nutupi samubarang, ngandêl ing samubarang, ngarêp-arêp samubarang, nyabari samubarang*. William mujudakên pangandika lan krêntêg punika. Kanthi katresnanipun ing kapratêlakên katur para tiyang ing sakiwa-têngênipun, piyambakipun pitados bilih sagêd yasa lan ngginakakên dayaning kitiran, murih listrik sagêd karaosakên, ngiras nguwalakên panandhang pacêlik ing désa papan dunungipun. Kanthi têtêg William nyanggêmi sawêrnining pêpalang ingkang nêmpuh piyambakipun, sinaosa pepalang punika èstunipun saking tiyang-tiyang ingkang dipun trêsnani.

Kadosdéne kitiran ingkang sagêd ngéwahi obahing angin dados dayaning listrik ingkang migunani, katresnan ingkang kajangkêpan pangajêng-ajêng ugi ndayani wontênipun éwah-éwahan. Inggih bab ingkang kaanggêp mokal, dados kanyatan ingkang sagêd karaosakên. Nggêgantha kanthi lampah utama (prayogi) pranyata sagêd ndayani anggèn kita nyanggêmi kanyataning gêsang. Saé arupi pêpalang, kepara sagêd ugi reribêd ingkang kita raosakên. Pangajêng-ajêng paring kekiyatan tumrap kita supados têtêp ngantêbi timbalan, sinaosa sawêg mlampah ing margi ingkang kaanggêp mokal.

Cariyos bab gesang ing William Kamkwamba minangka pangilon ingkang badhé tansah ngémutakên kita, bilih pangajêng-ajêng èstunipun botên mandhêg namung ing pangraos nglaha. Gêganthaning gêsang kédah kaudi. Gêsang punika mbêtahakên kêkêndêlan mapagi kawontênan

ingkang karaos mokal. Mekaten ugi tékad, supados kwawi ngadhêpi sawernining pêpalang. Kadosdéné William ingkang ngginakakên daya-kêkiyataning angin, kita ugi sagêd ngginakakên daya-kekiyataning katrêsnan ingkang kêbak ing pangajêng-ajêng, murih kêbabara pêpadhang ing satêngahing pêpêtêng. Mekaten ugi ndadosakên jagad punika langkung munpangati tumrap bêbrayan agêng. Amin.

7. PEPUJEN SESARENGAN

KPJ 198:1,3 LAMPAHINGGESANG PUNIKI

- 1) Lampahing gesang puniki tan kalising pepalang,
nanging astanipun Gusti nuntun maring pepadhang.
Kadya langit kalimputan mendhung kandel lan méga,
ing sasirnanira tamtu padhang njingglang sanyata
Reff.:
Bibar jawah mijil kluwung, mengku janji prasetya;
sasisihing sisah ngantya kluwunging sih Njeng Gusti.
- 3) Aywa mangumiwah kwatir, nadyan peteng marginya,
dipun mantep ing pracaya, setya ing janjinira.
Gusti Inggang Mahatresna, yeku tuing pitulung;
nadyan sisah kumawasa, Gusti tansah anjangkung.
Reff.: ...

8. PANDONGA SYAFAAT

- Nyenyuwun supados warganing pasamuwan tumemen lan setya mbangun-turut ing Gusti Yésus.
- Ndongakaken gesanging patunggilan murih saged dados papan kanggé warganing pasamuwan samidéne ngiyataken setunggal lan setunggalipun.

9. PEPUJEN MUNGKASI PANGIBADAH

KPJ 437:1-3 GUSTI YÉSUS PANGÈN KULA

- 1) Gusti Yésus Pangèn kula, sèstu gung sih Paduka,
Ing sapurug kula mlampah, Paduka kanthi tansah
Refrein: Kinanthi ing Gusti, kinanthi ing Gusti
Ing satitah kula nrimah, angger kinanthi Gusti.

- 2) Saliring bandha kadonyan, mung sarananing gesang.
Déné piandel kawula mung panganthi Paduka.
Refr.: ...
- 3) Ajrih-asih maring Gusti, wah nresnani sesami,
lah puniku gesang kula, wit panganthi Paduka.
Refr.: ...

[OKW/MGK]